

Julius KANARSKAS

KARTENOS PILIAKALNIO SU GYVENVIETE (u. k. 23783),
KARTENA, KRETINGOS R. SAV., TERITORIJOS IR APSAUGOS ZONOS
ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRINĖJIMŲ
2012 M. ATASKAITA

(I tomas; tekstinė dalis)

Kretinga,
2012 m.

Kultūros paveldo centro Paveldosaugos bibliotekos Dokumentų fondai
Fondo Nr. _____
Apyrašo Nr. <u>1</u>
Apsk. Vien. Nr. <u>3520</u>

TURINYS

Įvadas _____	5
Anksčiau atliktų tyrinėjimų apžvalga _____	10
Archeologinių tyrinėjimų aprašymas _____	13
Piliakalnio tyrimų zona _____	16
Terasuotas takas TT _____	16
Takas T5P _____	16
Takas T6 _____	17
Aikštelė A12 _____	18
Aikštelė A13 _____	18
Aikštelė A14 _____	18
Perkasa Nr. 1 _____	19
Perkasa Nr. 2 _____	31
Perkasa Nr. 3 _____	32
Šūrfas Nr. 1 _____	33
Šūrfas Nr. 2 _____	34
Šūrfas Nr. 3 _____	36
Šūrfas Nr. 4 _____	36
Šūrfas Nr. 5 _____	37
Šūrfas Nr. 6 _____	38
Šūrfas Nr. 27 _____	38
Papėdės gyvenvietės zonos tyrimai _____	38
Takas T2G _____	39
Takas T4G _____	39
Takas T5G _____	40
Aikštelė A4 _____	41
Aikštelė A5 _____	42
Aikštelė A15 _____	42
Perkasa Nr. 4 _____	42
Perkasa Nr. 5 _____	44
Šūrfas Nr. 7 _____	46
Šūrfas Nr. 8 _____	46

Šūrfas Nr. 9	46
Šūrfas Nr. 10	46
Šūrfas Nr. 11	47
Šūrfas Nr. 12	47
Šūrfas Nr. 13	47
Šūrfas Nr. 42	48
Šūrfas Nr. 43	48
Šūrfas Nr. 44	49
Šūrfas Nr. 45	49
Šūrfas Nr. 46	49
Šūrfas Nr. 47	50
Mitologinio akmens zonos tyrimai	52
Aikštelė A6	52
Šūrfas Nr. 14	52
Šūrfas Nr. 15	53
Šūrfas Nr. 16	53
Šūrfas Nr. 17	54
Minijos slėnio zonos tyrimai	54
Takas T1	55
Takas T2M	55
Aikštelė A1	55
Aikštelė A2	55
Aikštelė A3	56
Šūrfas Nr. 18	56
Šūrfas Nr. 19	56
Šūrfas Nr. 20	56
Šūrfas Nr. 21	57
Šūrfas Nr. 22	57
Šūrfas Nr. 23	58
Šūrfas Nr. 24	58
Šūrfas Nr. 25	58
Šūrfas Nr. 26	59
Kartenos Lurdo zonos tyrimai	59

Takas T2L	59
Takas T3	60
Takas T4L	60
Aikštelė A7	60
Aikštelė A8	60
Aikštelė A9	60
Aikštelė A10	60
Aikštelė A11	61
Šurfas Nr. 28	61
Šurfas Nr. 29	61
Šurfas Nr. 30	61
Šurfas Nr. 31	62
Šurfas Nr. 32	62
Šurfas Nr. 33	62
Šurfas Nr. 34	62
Šurfas Nr. 35	63
Šurfas Nr. 36	63
Šurfas Nr. 37	63
Šurfas Nr. 38	64
Šurfas Nr. 39	64
Šurfas Nr. 40	64
Šurfas Nr. 41	65
Išvados	66
Radinių sąrašas	67
Nuotraukų sąrašas	83
Grafinės medžiagos sąrašas	95
Ikonografinės medžiagos sąrašas	97
Priedų sąrašas	99
Nuotraukos	100
Grafinė medžiaga	191
Ikonografinė medžiaga	223
Priedai	231

ĮVADAS

Valstybės saugomų kultūros paminklų kompleksas – Kartenos piliakalnis su gyvenvieta (u. k. 23783)¹ yra Kartenos miesteliui, Kartenos sen., Kretingos r. sav., Klaipėdos aps., priskiriamoje miško ir žemės ūkio paskirties žemėje, esančioje Minijos upės kairiajame krante, 0,7 km į PV nuo tilto per Miniją kelyje Palanga-Šiauliai. Kompleksą sudaro piliakalnis, vad. Pilimi, Pilale (u. k. 5223)² ir papėdės gyvenvietė (u. k. 23784)³, kurie apima 7 ha dydžio teritoriją (pav. 1, 2). Kompleksui nustatytas 100,1 ha dydžio vizualinis apsaugos zonos pozonis (iliutr. 18).

Į vizualinį apsaugos zonos pozonį patenka pora kultūros paveldo objektų, esančių abipus Kūlupio upelio. Dešiniajame krante, 30 m į P nuo Minijos upės ir 250 m į V nuo piliakalnio, slėnyje stūkso valstybės saugoma kultūros vertybė – mitologinis akmuo, vad. Laumės kūliu su Karvės (Velnio) pėda (u. k. 5225)⁴ (pav. 1: Ak1; 2: Ak1). Kairiajame Kūlupio ir Minijos santakos krante esančioje aukštumoje, Abakų kaimo (Kartenos sen.) teritorijoje yra saugotinas kultūros paveldo objektas – Kartenos Lurdas (pav. 1, 2).

Įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Saugomų teritorijų tvarkymas (II etapas)“ (Nr. VP3-1.4-AM-02-V-01-008), 2012 m. numatyta atlikti Kartenos piliakalnio archeologinio komplekso tvarkymo ir pritaikymo rekreacijai darbus, kurie vykdomi pagal Salantų regioninio parko (SRP) direkcijos užsakymu UAB „Rekreacinė statyba“ 2010 m. parengtą „Kartenos piliakalnio tvarkymo projektą“ (projekto vadovas A. Mituzas, projektavimo darbų vadovas R. Stulpinas, architektė D. Šatkutė). Pagal jį piliakalnio su gyvenvieta teritorijoje ir apsaugos zonoje numatyta įrengti takus, laiptus, stovėjimo, poilsio ir apžvalgos aikšteles su lauko baldais, pavėsines, tualetus, dviračių stovus, pastatyti informacinius standus ir ženklus, informacines ir nurodomąsias rodykles. Įrengiamos infrastruktūros plotas – 6377,51 m².

Tvarkymo darbų vykdytoja UAB „Rekreacinė statyba“ (atest. Nr. 3751) 2012 m. organizavo projekte numatytus piliakalnio su gyvenvieta teritorijos ir apsauginės zonos

¹ Kartenos piliakalnis su gyvenvieta, *Lietuvos Respublikos kultūros paveldo registras*. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/Pages/KVRDetail.aspx?lang=lt&MC=23783> (žr. 2012-03-29).

² Kartenos piliakalnio su gyvenvieta piliakalnis, vad. Pilimi, *Lietuvos Respublikos kultūros paveldo registras*. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/Pages/KVRDetail.aspx?MC=5223&lang=lt> (žr. 2012-03-29).

³ Kartenos piliakalnio su gyvenvieta gyvenvietė, *Lietuvos Respublikos kultūros paveldo registras*. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/Pages/KVRDetail.aspx?MC=23784&lang=lt> (žr. 2012-03-29).

⁴ Vad. Laumės akmeniu, kitaip su „Karvės“, „Velnio pėda“, *Lietuvos Respublikos kultūros paveldo registras*. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/Pages/KVRDetail.aspx?lang=lt&MC=5225> (žr. 2012-03-29).

archeologinius tyrimus, kuriuos atliko archeologas Julius Kanarskas (atest. Nr. 2258). Tyrimams vykdyti 2012-03-29 buvo parengtas „Kartenos piliakalnio su gyvenvieta (23783), Kretingos r. sav., Kartenos mstl., 2012 m. archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų projektas“ (priedas 2), kuris 2012-04-03 aprobuotas Mokslinės archeologijos komisijos (toliau – MAK) posėdyje Nr. 7. Atlikus piliakalnio tvarkymo projekto korekciją, 2012-06-21 buvo parengtas archeologinių tyrimų projekto papildymas (priedas 3), aprobuotas MAK-o 2012-06-26 posėdyje Nr. 19.

Archeologiniai tyrinėjimai vyko 2012 m. balandžio 29 d. – 2012 m. rugsėjo 28 d. Jiems atlikti 2012-04-10 gautas Kultūros paveldo departamento (toliau – KPD) leidimas Nr. 19 (priedas 1). Šurfų Nr. 21 ir Nr. 22 tyrimų momentas 2012-05-01 vidurdienį buvo užfiksuotas iš JAV kosminio palydovo padarytoje Kartenos apylinkių žemės nuotraukoje, kuri yra JAV interneto milžinės „Google“ atnaujintame Lietuvos žemėlapyje „Google Maps“ (www.google.com) programoje (ilustr. 15).

Pagal Kartenos piliakalnio tvarkymo projektą archeologiniame kompleksui priskiriama ne tik saugoma teritorija, bet ir dalis vizualinio apsaugos zonos pozonio su Minijos slėniu, Kartenos mitologiniu akmeniu ir Kartenos Lurdu.

Komplekso R dalyje yra piliakalnis, vad. Pilale, Pilimi (pav. 1, 2; ilustr. 1–10, 16–18; nuotr. 1–3, 58). Jis krantinio tipo, įrengtas aukštumos kyšulyje, stūksančiame netoli Minijos ir bevardžio upelio santakos. R ir V šlaitai statūs, R – 18 m, o V – 9–10 m aukščio. Š šlaitas nuožulnesnis, su terasa, apie 30 m aukščio. Viršutinė, 6–7 m aukščio piliakalnio šlaitų dalis ypač stati, rūpestingai išlyginta. Aikštelė ovalo plano, 48 m ilgio ir 40 m pločio, pailga Š-P kryptimi. Jos P pakraštyje nuo aukštumos pusės supiltas apie 48 m ilgio, 30 m pločio ir iki 2 m aukščio pylimas (pav. 2; ilustr. 16, 17; nuotr. 3, 4), kurio 6,0–6,5 m aukščio išorinis šlaitas leidžiasi į 18 m ilgio, 11 m pločio ir 2 m gylio griovį (nuotr. 17). Už šio griovio buvęs supiltas II-sis, apie 18 m ilgio, 11 m pločio ir 1,6 m aukščio pylimas (nuotr. 18), už kurio buvęs iškastas II-sis 16 m pločio ir 1,5 m gylio griovys (pav. 1:GG; 2:GG; nuotr. 19, 21–23).

Piliakalnis buvo apaugęs medžiais (ilustr. 4–10), kurie 2012 m. žiemą plynai iškirsti (nuotr. 1). Aikštelės Š-ŠV dalyje išliko užslinkusi ir velėna pasidengusi I-jo pasaulinio karo apkasų tranšėja (ilustr. 16, 17; nuotr. 5). Pylimo šlaitai išrausti žvėrių urvų, iš kurių išmestose žemėse **mėtosi anglys**. Pylimo P dalyje yra apie 4 m skersmens įdubimas, ženklinantis 1915 m. įrengto ir 1995 m. užpildo blindažo vietą (pav. 1:Žv1; 2; ilustr. 17). Piliakalnio R šlaitas nelygus (nuotr. 2), vietomis buvęs erodavęs, erozijos pažeistos vietos jau pasidengusios velėna. Gynybiniai grioviai užslinkę, o tarp jų buvęs pylimas nuskleistas, išliko tik R galas (pav. 2; ilustr. 5: dešinėje pusėje).

Piliakalnio R-ŠR papėde link Minijos teka bevardis upelis, o V papėdės griova šaltiniuota.

Š-ŠV papėde praeina senkelis Kartena-Abakai, kuriam aukštumos šlaite suformuota iškasa (pav. 2; nuotr. 32). Š papėdėje stovi medinis piliakalnio anotacinis ženklas.

Piliakalnis sunkiai pasiekiamas, o esantis lauko kelias palei Miniją tinkamas privažiuoti tik vasarą, ankstyvą rudenį ir vėlyvą pavasarį.

Nuo piliakalnio atsiveria plati Kartenos miestelio ir apylinkių panorama, matosi į ŠR nuo miestelio, prie Minijos stūksantys Gintarų ir Martynaičių piliakalniai.

Į Š nuo piliakalnio plyti Minijos slėnis (pav. 1, 2). Jo R dalis nuo seno dirbama, privatizuota, išskaidyta į režinius sklypus. V dalies reljefas nelygus, banguotas, perskirtas bevardžio upelio žemupio vagos ir senvagės, apaugęs medžiais ir krūmynais, kurie 2012 m. žiemą iškirsti (nuotr. 56, 57). Ši teritorija yra valstybinė, joje numatoma įrengti rekreacijai ir poilsiui skirtą zoną.

Į P-PV nuo piliakalnio prasideda papėdės gyvenvietė (pav. 1, 2; nuotr. 24–26). Jos P-PR dalis dirvonuoja, apaugusi nešienaujama daugiamete žole, o ŠV-Š dalyje auga spygliuočių mišku.

Į ŠV nuo papėdės gyvenvietės, netoli Minijos, jos kairiojo intako Kūlupio dešiniajame krante, šlaite kyšo akmuo, vad. Laumės kūliu su Karvės, rečiau – Velnio, pėda (pav. 1, 2; nuotr. 49–52). Jis ovalo pavidalo, pailgas ŠR-PV kryptimi, 2,95 m ilgio, iki 1,98 m pločio, 25–85 cm aukščio. Tai stambiagrūdis pilkšvas granitas, kurio paviršiuje yra keli gamtinės kilmės įdubimai, laikomi pėdomis. Ryškiausias ŠV dalyje esantis 17 cm ilgio, 15 cm pločio ir 1,5 cm gylio įdubimas, laikomas karvės (kitų – velnio) pėda (nuotr. 53). PV dalyje, arčiau vidurio esančios 12 x 5 cm ir 10 x 2–4 cm dydžio įdubos laikomos laumės arba žmogaus (vaiko) pėdomis (nuotr. 54).

Kitapus Kūlupio stūkso į santaką su Minija įsiterpęs ir mišku apaugęs aukštumos kyšulys (pav. 1, 2; nuotr. 73–75). Jo P-PR šlaitas erodavęs, nuslinkęs į Kūlupio slėnį, kurio panorama atsidengia nuo ŠV pusėje esančio aukšto ir stataus skardžio.

Į V-ŠV nuo skardžio aukštumoje yra 1922 m. įrengtas Kartenos Lurdas (pav. 1, 2; iliustr. 14; nuotr. 68, 294). Jį sudaro šaltinis, akmenų mūro grotas su Švč. Lurdo Marijos skulptūra ir medinė koplyčia, priešais kurią stovi Kristaus su kryžiumi skulptūra.

Kartenos piliakalnis anksčiau nebuvo detaliau tyrinėtas, o komplekso teritorijos ribos 1992 m. nustatytos atsižvelgiant į kraštovaizdį. Planuojamų archeologinių tyrimų tikslas: 1) nustatyti piliakalnio archeologinio sluoksnio būklę ir išlikimo laipsnį; 2) ištirti projektuojamų infrastruktūros statinių vietoje archeologinio sluoksnio dalį, kuri statybos metu gali būti suardyta; 3) patikrinti ar esama archeologinio sluoksnio piliakalnio V papėdėje, mitologinio akmens ir Kartenos Lurdo aplinkoje; 4) aptikus piliakalnio aplinkoje archeologinį sluoksnį, nustatyti jo storį, stratigrafiją ir chronologiją; 5) surinkti judintame (suardytame) kultūriniame sluoksnyje archeologinę ir kultūrinę-muziejinę vertę turinčius radinius.

Tyrimų apimtis ir pobūdį apsprendė Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto paveldosaugos ekspertizės 2010-09-24 aktas Nr. 1, išduotas ją atlikusio eksperto Zenono Baubonio, pagal kurį suprojektuotose žemės judinimo vietose privaloma atlikti 127,55 m² ploto archeologinius tyrimus ir 6250 m² ploto archeologinius žvalgymus.

Tiriama teritorija buvo padalinta į 5 zonas: piliakalnio, papėdės gyvenvietės, mitologinio akmens, Minijos slėnio ir Kartenos Lurdo. Pirmiausia buvo atlikti projektuojamų takų ir aikštelių vietų archeologiniai žvalgymai, kuriems naudotas metalo detektorius. Po to vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jų metu 1 x 1 m, 2 x 1 m ir 2 x 2 m dydžio šurfais patikrinti apsaugos zonoje projektuojami takai ir aikštelės, ištirtos saugomoje teritorijoje projektuojamų informacinių ir nukreipiamųjų ženklų bei rodyklių vietos, piliakalnio P ir PR šlaituose žvalgomosiomis 1 x 9 m ir 1 x 13 m perkasomis iki projekcinio gylio ištirtos laiptų vietos, o piliakalnio aikštelėje detaliai ištirta 5 x 5 m dydžio perkasa, kuria buvo siekiama nustatyti archeologinio sluoksnio būklę, stratigrafiją ir chronologiją. Dar dvi perkastos – apie 2 x 5 m ir 2 x 6 m dydžio, buvo ištirtos papėdės gyvenvietės tako T5G trasoje atsidengusių ugniaviečių aplinkoje. Iškasos buvo orientuojamos pagal pasaulio šalis. Tik perkastos Nr. 2–5 ir šurfas Nr. 2 kasti lygiagrečiai tose vietose suprojektuotų takų, laiptų ir informacinio ženklo ilgajai ašiai. Iškasų ir radinių koordinatėms nustatyti naudotas globalios palydovinės navigacijos sistemos prietaisas, koordinatės pateiktos WGS-84 dešimtainėje sistemoje ataskaitos skyriuje „Archeologinių tyrimų aprašymas“ (žr. 1 lentelė). Projektuojamų aikštelių nurodytos centrinės dalies, o piliakalnyje rengiamos aikštelės A14 – R ir V kraštinių koordinatės.

Archeologiniai žvalgymai buvo tęsiami pradėjus piliakalnio tvarkymo darbus. Jų metu buvo stebimi augalinio grunto nuėmimo darbai, metalo detektoriumi tikrinami takų loviai, sijojamas papėdės gyvenvietėje ir piliakalnyje išjudintas maišytas gruntas, preparuojamos dėmės.

Iš viso žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo ištirtas 143,36 m² plotas, o 6250 m² plote atlikti archeologiniai žvalgymai. Nustatyta, kad archeologinio sluoksnio esama beveik visoje saugomoje piliakalnio su gyvenvieta teritorijoje, išskyrus jos V ir PV pakraščius. Archeologinio sluoksnio pėdsakų rasta ir į R nuo saugomos teritorijos, bevardžio upelio dešiniojo kranto terasoje. Tiek saugomoje, tiek naujai aptiktoje teritorijoje viršutinis archeologinio sluoksnio horizontas sunaikintas arimo ir kitų žemės judinimo darbų metu. Tyrimų metu rasta 14 individualių radinių ir surinkta 136 masinės medžiagos pavyzdžiai (74 lipdytos lygiu ir grublėtu paviršiumi keramikos šukės, po 1 apžiestą ir žiestą keramikos šukę, 6 degintiniai kauliukai, 1 gyvulio dantis, 18 molio tinko pavyzdžių, 33 šovinių tūtos ir 2 kulkos). Archeologiniai radiniai datuojami X–XVII a., kiti muziejinę vertę turintys radiniai – XIX a. – XX a.

Atsižvelgiant į tyrimų duomenis, tvarkymo darbų vykdytojui 2012-06-14 buvo parengtos „Rekomendacijos dėl Kartenos piliakalnio tvarkymo projekto“ (priedas 4), kuriomis rekomenduota iškelti iš piliakalnio V papėdės renginių aikštelę A12, koreguoti tako T5G trasą papėdės gyvenvietės teritorijoje bei aikštelės A6 vietą prie mitologinio akmenų. Į pasiūlymus buvo atsižvelgta.

Perkasos Nr. 2–4 nebuvo užpiltos. Jos nufotografuotos ir 2012-07-27 aktu Nr. 1 perduotos tvarkymo darbų vykdytojui (priedas 5).

Tyrimus fotografavo, ataskaitą rašė, brėžinius braižė ir grafinę medžiagą parengė J. Kanarskas. Ortografinį žemėlapi parengti padėjo Salantų regioninio parko direkcijos vyr. specialistė Rimantė Vitkauskaitė.

Dėl radinių chronologijos konsultuotasi su Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto vyresniuoju mokslo darbuotoju dr. Gintautu Zabiela ir Kretingos muziejaus Archeologijos skyriaus vedėju Donatu Butkumi.

Radiniai, atrinkta masinė medžiaga, grafinės medžiagos originalai ir ataskaitoje nepanaudota fiksacinė medžiaga perduoti nuolatiniam saugojimui į Kretingos muziejų (priedai 6–10).

Pagalbinė rašytinė-ikonografinė medžiaga saugoma Kretingos muziejaus Moksliniame archyve (KMMA, f. 4, b. 589).

Baigiant rengti ataskaitą, paruoštas straipsnio projektas informaciniam leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ (priedas 11).

Ataskaita parengta 5 egzemplioriais: UAB „Rekreacinė statyba“, SRP direkcijai, Kultūros paveldo centro paveldosaugos bibliotekai (KPC PB), Lietuvos istorijos instituto rankraštynei (LIIR) ir Kretingos muziejaus Moksliniam archyvui (KMMA).

Ataskaitos tekstas įrašytas PDF, nuotraukos – JPEG, grafinė medžiaga – TIFF formatu į kompaktinę plokštelę, kuri pridedama prie ataskaitos (priedas 12).

Ataskaita susideda iš dviejų tomų: I tomas – tekstinė dalis; II tomas – nuotraukos, grafinė medžiaga, ikonografija ir priedai. II tomo lapų numeracija yra tęstinė.

ANKSČIAU ATLIKTŲ TYRINĖJIMŲ APŽVALGA

Kartenos (*lot. Cartine*) pilies vardas pirmą kartą paminėtas Kuršo vyskupo Henriko 1253 m. rašte Livonijos ordino magistrui dėl pietinių kuršių žemių dalybų⁵.

Archeologinėje literatūroje piliakalnis pirmą kartą paminėtas 1899 m. Fiodoro Pokrovskio išleistame „Kauno gubernijos archeologiniame žemėlapyje“. Jis vadinamas Lūžties kalnu, Švedų kalnu, rašoma, kad ariant aikštelėje randama „žiedų, auskarų, medžio anglių“⁶.

Pirmasis piliakalnį XX a. pr. žvalgė lenkų praeities tyrinėtojas Liudvikas Kšivickis, tyrimų duomenis 1903 m. paskelbęs lenkiškoje „Visuotinėje enciklopedijoje“⁷, o 1906 m. – veikalė apie Žemaitijos piliakalnius⁸ (šis veikalas 1928 m. buvo publikuotas lietuvių kalba⁹).

Piliakalnio teritorija nuo seno buvusi ariama. 1915 m. aikštelės ŠV-Š pakraščiuose vokiečių kareiviai išsikasė apkasus, o pylimo PR gale – blindažą¹⁰.

1928 m. piliakalnis minimas Petro Tarasenkos parengtoje „Lietuvos archeologijos medžiagoje“¹¹. 1930–1935 m. medžiagą apie jį rinko Valstybės archeologijos komisija¹². Šioje medžiagoje išliko fotografo Balio Buračo 1930 m. darytos piliakalnio nuotraukos (ilustr. 1–3).

1948 m. piliakalnį žvalgė Lietuvos mokslų akademijos Istorijos institutas (toliau – LII) (tyrimų vadovas – Pranas Kulikauskas)¹³. Nustatyta, kad aikštelės ŠV-Š pakraštyje tebesimato 1915 m. iškasta laužytos formos apkasų linija, kurios ilgis 43 m, plotis – 1 m, gylis – 60 cm. Pylimas tebebuvo iškasinėtas grioviais, duobėmis ir išraustas urvų, o PR jo dalyje žiojėjo stačiakampė, 8 m ilgio, 5,4 m pločio ir 2,5 m gylio duobė – blindažo vieta. Ekspedicijoje dalyvavęs Kretingos muziejaus vedėjas, inž. Ignas Jablonskis nubraižė piliakalnio planą ir išilginį pjūvį (ilustr. 16)¹⁴.

1956 m. žvalgė kraštotyrininkas Vladas Šaulys, piliakalnį nufotografavęs (ilustr. 4) ir pa-

⁵ Adolfas Nezabitauskas, Pajūrio žemaičių XIII-XIV amžiaus dokumentai, *Kretingos muziejaus mokslinis archyvas (toliau – KMMMA)*, f. 16, b. 4, 6.

⁶ Фёдоръ Покровскій, *Археологическая карта Ковенской губернии*, Вильна, 1899, с. 93, № 78.

⁷ Kogrciany, *Encyklopedia powszechna*, Warszawa, 1903, t. 57–58, s. 932.

⁸ Ludwik Krzywicki, *Żmudź starożytna*, Warszawa, 1906.

⁹ Liudvikas Kšivickis, *Žemaičių senovė*, Kaunas–Marijampolė, 1928, p. 41.

¹⁰ Pranas Žadeikis, *Didžiojo karo užrašai*, Klaipėda, 1921, t. 1, p. 42.

¹¹ Petras Tarasanka, *Lietuvos archeologijos medžiaga*, Kaunas, 1928, p. 151.

¹² Valstybės archeologijos komisijos medžiaga, *Kultūros paveldo centro biblioteka (toliau – KPCB)*, f. 1, b. 19, l. 279–294.

¹³ Pranas Kulikauskas, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvos istorijos instituto archeologinės ekspedicijos, įvykusios nuo 1948 m. liepos 20 d. iki rugpjūčio 26 d. dienoraštis, *Lietuvos istorijos instituto rankraštynas (toliau – LIIR)*, f. 1, b. 1. 1948, l. 64–65.

¹⁴ Valstybės archeologijos komisijos medžiaga, in: KPCB, f. 1, b. 19, l. 251; *Kretingos muziejaus mokslinis archyvas (toliau – KMMMA)*, f. 1, b. 15, l. 107.

rengęs archeologinio paminklo pasą¹⁵. 1958 m. Vilniaus universiteto studentas Aloyzas-Gvidonas Bartkus žvalgė netoli piliakalnio esantį mitologinį akmenį, vad. Laumės kūliu su Karvės pėda, ir parengė archeologinio paminklo pasą¹⁶.

1966 m. piliakalnį pakartotinai žvalgė LII archeologinė ekspedicija (vadovas A. Tautavičius)¹⁷. Ji piliakalnį nufotografavo (ilustr. 5, 6), o į P-PV nuo jo esančioje aukštumoje aptiko papėdės gyvenvietės archeologinį sluoksnį su angliukais, lipdyta grublėta keramika ir pan.

1972 m. piliakalnis su gyvenviete ir akmuo buvo įrašyti į kultūros paminklų sąrašą kaip valstybės saugomi respublikinės reikšmės archeologijos paminklai AR-505 ir AR-507¹⁸.

1982 m. piliakalnį su gyvenviete žvalgė Mokslinė metodinė kultūros paminklų apsaugos taryba (ekspedicijos vadovas Romas Olišauskas)¹⁹.

1992 m. piliakalnį su gyvenviete žvalgė KPC ekspedicija (vadovas Vilnius Morkūnas). Papėdės gyvenvietėje ji aptiko iki 50 cm storio kultūrinį sluoksnį su gausiais degėisiais, angliukais, smulkiais molio tinko gabalėliais. Nustatyta, kad apie 25 cm storio viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas sunaikintas arimo²⁰. Mitologinio akmens paviršiuje rasta įvairių duobučių, panašių į karvės, vaiko, smulkių žvėrelių pėdas. Konstatuota, kad akmuo ir duobutės yra natūralios kilmės²¹.

1992 m. piliakalnis (mc5223) ir akmuo (mc5225) buvo paskelbti Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklais²², nustatytos jų teritorijos ir apsaugos zonų ribos²³.

XX a. 6 deš. piliakalnį nustojus arti, jis apaugo mišku, o pylime apsigyveno žvėrys. Audrų griaujami medžiai, žvėrių urvai ir žvėris gaudančių žmonių iškastos duobės sukėlė piliakalnio R šlaito eroziją, dėl kurios nuslinko dalis pylimo R galo. Todėl 1995 m. buvo atlikti KPD finansuojami eroduojamo šlaito tvirtinimo darbai. Jų metu buvo užpilti urvai, blindazo duobė ir pylimo griova, sutvirtintas R šlaitas, išretinti medžiai.

Piliakalnio tvarkymo darbų metu J. Kanarskas (KM) užfiksavo nuslinkusio pylimo R galo pjūvį (pav. 1:Žv2; ilustr. 13), žvalgė buvusio blindazo vietą (pav. 1:Žv1). Nustatyta, kad pylimas

¹⁵ Piliakalnis, vad. Pilimi, Kartenos km., Kartenos apyl., Kretingos raj. Archeologinio paminklo pasas. Surašė V. Šaulys, 1956, *KMMA*, f. 4, b. 15, l. 114–119.

¹⁶ Akmuo su laumės pėda, Kartenos km. Kartenos apyl., Kretingos raj. Archeologinio paminklo pasas. Surašė A.-G. Bartkus, 1958, *KMMA*, f. 4, b. 15, l. 161–168.

¹⁷ Adolfas Tautavičius, 1966 m. žvalgamosios archeologinės ekspedicijos ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 246, l. 21; *Lietuvos TSR archeologijos atlasas*, V., 1975, t. 2, p. 81, eil. Nr. 298.

¹⁸ *Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas*, V., 1973, p. 135.

¹⁹ Ekspedicijos ataskaita neparašyta, o medžiaga saugoma KPC.

²⁰ Vilnius Morkūnas, 1992 m. Kretingos rajono žvalgamosios archeologinės ekspedicijos ataskaita, 1995, *KPCB*, f. 28, ap. 1, b. 14, l. 18.

²¹ *Ten pat*, l. 20.

²² *Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų sąrašas*, V., 1992.

²³ Kretingos rajono archeologijos paminklų teritorijų ribų ir apsauginių zonų planai, *KMMA*, f. 4, b. 466, l.

plūktas iš molio mažiausiai per du kartus, ankstesnio pylimo viršuje fiksuoti degėsiai²⁴.

1995 m. mitologinį akmenį žvalgė Vykintas Vaitkevičius (Kultūros paveldo inspekcija), rinkęs medžiaga mokslinei daktaro disertacijai apie senovės šventvietes²⁵.

1996 m. piliakalnį žvalgė Gintautas Zabiela (LII). Jo sukaupti duomenys buvo panaudoti kartu su Z. Bauboniu parengtame Lietuvos piliakalnių atlase²⁶ (ilustr. 10).

1997 m. piliakalnis su gyvenvieta buvo įrašytas į Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registro archeologinių vietų (A446K), o akmuo – į mitologinių objektų (M30) sąrašą²⁷. Piliakalnis su gyvenvieta 1998 m. buvo paskelbtas kultūros paminklu (A446KP)²⁸, o 2005 m. pripažintas valstybės saugomu kultūros paminklu²⁹.

Ruošiant piliakalnio tvarkymo darbų projektą, 2007 m. buvo parengta šio komplekso paminklosaugos, archeologijos ir istorijos tyrimų apžvalga, suformuotos išvados ir pasiūlymai dėl komplekso objektų pritaikymo rekreacijai³⁰.

2011 m. piliakalnio su gyvenvieta vizualinio apsaugos zonos pozonio žvalgomuosius archeologinius tyrimus vykdė Birutė Lisauskaitė. Projektuojamos ūkininko sodybos teritorijoje buvo žvalgomas 200 m², o detaliai ištirtas – 13,50 m² plotas (6 šurfai). Archeologinio sluoksnio ar pavienių archeologinių radinių nerasta³¹.

Nors Kartenos piliakalnio archeologinis kompleksas tyrinėjamas nuo XX a. pr., istorinių ir archeologinių tyrimų medžiaga nėra plačiau nagrinėta, moksliskai išanalizuota ir paskelbta, išskyrus nedideles informacinio pobūdžio publikacijas. Dėl fragmentiškų archeologinių lauko tyrimų darbų kol kas nežinome tikslios piliakalnio chronologijos, nenustatytos tikros papėdės gyvenvietės teritorijos ribos.

Archeologiniai duomenys leidžia teigti, kad piliakalnis buvo įrengtas apie VIII–IX a. ir naudotas iki XIII a. vid.

²⁴ Julius Kanarskas, Kartenos piliakalnio (AR-505), Kretingos raj., eroduojamo šlaito sutvirtinimo darbų archeologinės priežiūros ataskaita, 1995, *LIIR*, f. 1, b. 1319.

²⁵ Vykintas Vaitkevičius, *Senosios Lietuvos šventvietės: Žemaitija*, V., 1998, p. 76–77.

²⁶ *Lietuvos piliakalniai: atlasas*, sud. Zenonas Baubonis, Gintautas Zabiela, V., 2005, t. 1, p. 450–451.

²⁷ *Valstybės žinios* – 1998-02-07, Nr. 14, p. 11, 92.

²⁸ *Ten pat*, 1998-05-27, Nr. 49, p. 55.

²⁹ *Ten pat*, 2005-05-07, Nr. 58-2034.

³⁰ Julius Kanarskas, Kartenos piliakalnio archeologinis kompleksas: Kartenos piliakalnis su gyvenvieta (A446KP), akmuo, vad. Laumės akmeniu su Karvės, Velnio pėda (M30), Kartenos Lurdas (160sg, 162sg, 164sg): Paminklosaugos, archeologijos ir istorijos tyrimų apžvalga, išvados dėl tinkamumo kultūriniam lankymui, 2007, *KMMA*, f. 4, b. 509.

³¹ Birutė Lisauskaitė, Kartenos piliakalnio su gyvenvieta (reg. Nr. 23783) vizualinės apsaugos pozonis, Kartenos mstl., Kretingos sav., 2011 m. archeologinių žvalgomųjų tyrimų ataskaita, *LIIR*, f. 1; Mažai informatyvūs archeologiniai tyrinėjimai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2011 metais*, V., 2012, p. 635.

ARCHEOLOGINIŲ TYRINĖJIMŲ APRAŠYMAS

Archeologiniai Kartenos piliakalnio su gyvenvietė teritorijos ir apsaugos zonos tyrimai buvo vykdomi 2012 m. balandžio 29 d. – rugsėjo 28 d. Tiriama teritorija buvo suskirstyta į 5 zonas: 1) piliakalnio, 2) papėdės gyvenvietės, 3) mitologinio akmens, 4) Minijos slėnio ir 5) Kartenos Lurdo.

Iki tvarkymo darbų pradžios buvo išžvalgytos takų ir aikštelių vietos, o iš tyrimų projekte numatytų iškasų ištirta perkasa Nr. 1 ir 34 žvalgomieji šurfai. Šurfo Nr. 27 vieta buvo koreguojama: kadangi projekte numatyta vieta buvo šaltiniuota, jis buvo kasamas 10 m į P, jau piliakalnio teritorijoje. Kiti 6 šurfai (Nr. 1–4, 7, 20, 36) ir 2 perkastos (Nr. 2, 3) nebuvo kasamos, kadangi jų vietos turėjo būti patikslintos piliakalnio tvarkymo darbų projekto korekcijos metu.

Prasidėjus tvarkymo darbams buvo vykdomi iškastų takų ir aikštelių lovių archeologiniai žvalgymai, ištirtos papėdės gyvenvietės teritorijoje atsidengusios ugniavietės Nr. 2, 3 ir jų aplinka (perkasos Nr. 4, 5), patikslintų dviejų laiptų vietos (perkasos Nr. 2, 3), likę 6 šurfai bei archeologinių tyrimų projekto papildyme numatyti papildomi 6 šurfai (Nr. 42–47).

Iš viso 2012 m. piliakalnio su gyvenvietė teritorijoje ir vizualiniame apsaugos zonos pozonyje buvo ištirtas 143,36 m² plotas, o archeologiniai žvalgymai atlikti 6250 m² plote.

Projektuojamų aikštelių, ištirtų perkasų, šurfų, kultūrinio sluoksnio dėmių, ypačiųjų archeologinių radinių vietų koordinatės buvo fiksuojamos globalios palydovinės navigacijos prietaiso pagalba, nurodytos žemiau esančioje lentelėje (žr. lent. 1) ir planuose (pav. 1, 2).

Iš viso surinkta ir Kretingos muziejui perduota 14 individualių ir 136 masinės medžiagos radinių (žr. radinių sąrašą). Iš jų IX–XIII a. datuojami 10 individualių radinių, lipdyta ir apžiesta keramika, molio tinko pavyzdžiai ir osteologinė medžiaga. 1 žiesta šukė – XVII–XVIII a., kiti kultūrinę-muziejinę vertę turintys radiniai (šaudmenys, sidabro žiedas, monetos) – XIX–XX a.

1 lentelė: 2012 m. Kartenos piliakalnio su gyvenvietė teritorijoje ir apsaugos zonoje tirtų vietų ir radimviečių koordinatės laipsniais WGS-84 dešimtainėje sistemoje:

Objekto pavadinimas ir Nr.	Objekto žymėjimas plane	Šiaurės plotuma (N, lat)	Rytų ilguma (E, long)
Perkasa Nr. 1	P1 (ŠV kampas)	55,910116	21,475810
	P1 (ŠR kampas)	55,910117	21,475890
	P1 (PR kampas)	55,910072	21,475893
	P1 (PV kampas)	55,910071	21,475813
Perkasa Nr. 2	P2 (Š galas)	55,909807	21,475654
	P2 (P galas)	55,909690	21,475662

Perkasa Nr. 3	P3 (R galas)	55,909680	21,476062
	P3 (V galas)	55,909675	21,475823
Perkasa Nr. 4	P4 (R galas)	55,909817	21,473958
	P4 (V galas)	55,909815	21,473878
Perkasa Nr. 5	P5 (R galas)	55,909832	21,474261
	P5 (V galas)	55,909830	21,474149
Šurfas Nr. 1	Š1	55,910706	21,474348
Šurfas Nr. 2	Š2	55,909671	21,475615
Šurfas Nr. 3	Š3	55,909555	21,475655
Šurfas Nr. 4	Š4	55,909720	21,476220
Šurfas Nr. 5	Š5	55,909832	21,476469
Šurfas Nr. 6	Š6	55,910428	21,477022
Šurfas Nr. 7	Š7	55,909809	21,474470
Šurfas Nr. 8	Š8	55,909209	21,473661
Šurfas Nr. 9	Š9	55,909253	21,472778
Šurfas Nr. 10	Š10	55,909649	21,471921
Šurfas Nr. 11	Š11	55,910126	21,471490
Šurfas Nr. 12	Š12	55,910338	21,471348
Šurfas Nr. 13	Š13	55,910516	21,472984
Šurfas Nr. 14	Š14	55,910409	21,470831
Šurfas Nr. 15	Š15	55,910408	21,470799
Šurfas Nr. 16	Š16	55,910399	21,470816
Šurfas Nr. 17	Š17	55,910408	21,470815
Šurfas Nr. 18	Š18	55,912543	21,473668
Šurfas Nr. 19	Š19	55,912501	21,473815
Šurfas Nr. 20	Š20	55,912360	21,473504
Šurfas Nr. 21	Š21	55,912163	21,473965
Šurfas Nr. 22	Š22	55,911741	21,473993
Šurfas Nr. 23	Š23	55,911546	21,473685
Šurfas Nr. 24	Š24	55,911441	21,473820
Šurfas Nr. 25	Š25	55,912007	21,474727
Šurfas Nr. 26	Š26	55,911558	21,475140
Šurfas Nr. 27	Š27	55,911257	21,474936
Šurfas Nr. 28	Š28	55,910342	21,470228
Šurfas Nr. 29	Š29	55,910198	21,469741
Šurfas Nr. 30	Š30	55,909746	21,468778
Šurfas Nr. 31	Š31	55,909423	21,468336
Šurfas Nr. 32	Š32	55,908969	21,468109
Šurfas Nr. 33	Š33	55,908820	21,468295
Šurfas Nr. 34	Š34	55,908735	21,468524
Šurfas Nr. 35	Š35	55,908633	21,468835
Šurfas Nr. 36	Š36	55,908851	21,468949
Šurfas Nr. 37	Š37	55,908974	21,469245
Šurfas Nr. 38	Š38	55,909275	21,469449
Šurfas Nr. 39	Š39	55,909729	21,469676
Šurfas Nr. 40	Š40	55,909867	21,470291
Šurfas Nr. 41	Š41	55,909937	21,470638

Šurfas Nr. 42	Š42	55,910307	21,471558
Šurfas Nr. 43	Š43	55,910281	21,471608
Šurfas Nr. 44	Š44	55,910156	21,472976
Šurfas Nr. 45	Š45	55,910198	21,469741
Šurfas Nr. 46	Š46	55,910570	21,472581
Šurfas Nr. 47	Š47	55,910572	21,472645
Dėmė Nr. 1	D1 (ŠV galas)	55,909633	21,474642
	D1 (PR galas)	55,909558	21,474902
Dėmė Nr. 2	D2	55,909831	21,474229
Dėmė Nr. 3	D3	55,909711	21,474493
II gynybinis griovys	GG (ŠR galas)	55,909535	21,475544
	GG (PV galas)	55,909503	21,475322
Ugniavietė Nr. 1	U1	55,910572	21,472645
Ugniavietė Nr. 2	U2	55,909807	21,473926
Ugniavietė Nr. 3	U3	55,909830	21,474181
Radimvietė Nr. 1	Rv1	55,909616	21,475571
Radimvietė Nr. 2	Rv2	55,909589	21,475556
Radimvietė Nr. 3	Rv3	55,909658	21,475424
Radimvietė Nr. 4	Rv4	55,910220	21,474763
Radimvietė Nr. 5	Rv5	55,910355	21,475667
Radimvietė Nr. 6	Rv6	55,909912	21,475551
Radimvietė Nr. 7	Rv7	55,909953	21,475757
Radimvietė Nr. 8	Rv8	55,911908	21,476402
Radimvietė Nr. 9	Rv9	55,910356	21,471315
Radimvietė Nr. 10	Rv10	55,910369	21,471506
Radimvietė Nr. 11	Rv11	55,909827	21,474021
Pralaida Nr. 1	Pr1	55,909515	21,475449
Pralaida Nr. 2	Pr2	55,909676	21,474559
Mitologinis akmuo	Ak1	55,910408	21,470815
Masyvus akmuo	Ak2	55,909932	21,471694
Aikštelė A1	A1	55,912529	21,473845
Aikštelė A2	A2	55,911511	21,473767
Aikštelė A3	A3	55,912043	21,474709
Aikštelė A4	A4	55,910526	21,472616
Aikštelė A5	A5	55,910347	21,471331
Aikštelė A6	A6	55,910408	21,470815
Aikštelė A7	A7	55,908650	21,468770
Aikštelė A8	A8	55,908965	21,469229
Aikštelė A9	A9	55,909283	21,469417
Aikštelė A10	A10	55,909859	21,470307
Aikštelė A11	A11	55,909772	21,470555
Aikštelė A12	A12	55,910051	21,474854
Aikštelė A13	A13	55,909870	21,475666
Aikštelė A14	A14 (R galas)	55,910385	21,475809
	A14 (V galas)	55,910364	21,475666
Aikštelė A15	A15	55,910210	21,471660

Piliakalnio zonos tyrimai

Piliakalnio zonoje (pav. 2) archeologiniai žvalgymai atlikti terasuotų takų TT, takų T5P ir T6, aikštelių A12, A13 ir A14 teritorijoje, žvalgomieji šurfai iškasti rodyklių IR3 (šurfai Nr. 1, 3), informacinio ženklo IŽ (šurfai Nr. 2), tako T6 PR-R dalyje (šurfai Nr. 4, 5, 6). Piliakalnio aikštelėje ištirta 5 x 5 m dydžio perkasa Nr. 1, kuria siekta nustatyti kultūrinio sluoksnio būklę ir stratigrafiją. Piliakalnio P ir PR šlaituose laiptų vietose iki projektuojamo gylio ištirtos perkasos Nr. 2 ir 3.

Iš viso piliakalnio zonoje ištirtas 65 m² plotas, o archeologiniai žvalgymai atlikti 1035 m² plote. Piliakalnio teritorijoje ir R papėdėje, už saugomos teritorijos ribų aptiktas arimo ir kitų žemės judinimo darbų apardytas I tūkst. II p. – XIII a. archeologinis sluoksnis.

Terasuotas takas TT (pav. 2:TT; nuotr. 13, 14, 365).

Suprojektuotas piliakalnio ŠV ir V papėdėje esančioje dauboje. Jis susideda iš 2 atkarpų: terasuoto tako TT su grioviu bei daubos PV šlaite projektuojamo terasuoto tako TT be griovio. Iš viso terasuoto tako TT trasoje archeologiniai žvalgymai atlikti 210 m² plote.

I-je atkarpoje (pav. 2:TT su grioviu; nuotr. 13, 14) žvalgyta 75 m ilgio ir 2 m pločio trasa, prasidedanti nuo tako T1 ir užsibaigianti ties aikštele A12. Nuėmus 15–20 cm storio augalinį sluoksnį, 72 m į PR nuo tako ŠV galo, palei tako lovio PV sienelę 23 cm gylyje rastas I tūkst. pab. – II tūkst. I p. *žalvarinės plokštelės fragmentas* (pav. 1:Rv4; lent. 1:Rv4; rad. sqr. Nr. 14; nuotr. 365).

Terasuoto tako TT be griovio atkarpa kyla nuo renginių aikštelės A12 PV kryptimi link papėdės gyvenvietės tako T5G (pav. 2:TT be griovio). Joje archeologinių radinių nerasta. Pakoregavus piliakalnio tvarkymo projektą, šios tako atkarpos buvo atsisakyta.

Takas T5P (pav. 2:T5P; nuotr. 3–8, 349, 372).

Tai bendro, piliakalnį su gyvenvieta jungiančio tako T5 ŠR atkarpa, kuri prasideda piliakalnio P papėdėje nuo tako T6, kyla piliakalnio P šlaitu iki pylimo viršūnėje numatytos aikštelės A13, nuo kurios dviem atšakomis palei piliakalnio aikštelės R (nuotr. 8) ir V (nuotr. 7) pakraštį eina iki piliakalnio aikštelės P gale suprojektuotos apžvalgos aikštelės A14. Iš viso tako T5P trasoje archeologiniai žvalgymai atlikti 196 m² plote.

Archeologinių žvalgymų metu buvo tikrinama 131 m ilgio ir 1,5 m pločio tako trasos teritorija. Pylimo PV dalyje, 4 m į V nuo aikštelės A13 (pav. 1:Rv6; lent. 1:RV6), apie 24–32 cm skersmens Š-P kryptimi pailgame įdubime 15–22 cm gylyje surinktos 24 smarkiai korodavusios, geležinės, XX a. I p. kovinio automatinio šautuvo šovinių tūtos (rad. sqr. Nr. 127–150; nuotr. 372).

Piliakalnio aikštelė smarkiai užteršta smulkiais XX a. dirbiniais. Augaliniame grunte apti-

kta vielos fragmentų, kišeninis peiliukas, vinis, pasagos grifas, varžtas, SSRS kapeikų, kamščių.

Sijojant nuimamą 10–15 cm storio augalinį sluoksnį, pylimo ŠV šlaite tako trasoje rasta pora *molio tinko fragmentų* (*rad. sqr. Nr. 107, 108; nuotr. 349:1–2*), o ŠR šlaito papėdėje (pav. 1:Rv7; lent. 1:Rv7) – IX–XIII a. *lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (*rad. sqr. Nr. nuotr. 349:4*), *molio tinko fragmentas* (*nuotr. 349:3*) ir XX a. I p. datuotina geležinės vielos kilpa (*nuotr. 349:5*).

Į tako T5 tvarkymo darbų zoną patenka piliakalnio aikštelės ŠV-Š pakraštyje išlikusi apkasų tranšėja (*nuotr. 5*). Ji laužytos formos, apie 43 m ilgio, iki 1 m pločio, užslinkusi ir pasidengusi storu velėnos sluoksniu, apie 30–40 cm gylio. Piliakalnio tvarkymo metu tranšėja buvo užpilta atvežtine žeme ir užlyginta.

Takas T6 (pav. 2:T6; nuotr. 10–12, 15–20, 358, 360, 362–364, 369).

Prasideda piliakalnio ŠR papėdėje nuo sandūros su taku T1 (*nuotr. 10*), apjuosia piliakalnį iš R (*nuotr. 11, 12*) ir P pusių, P-PV papėdėje eina per buvusius įtvirtinimus – griovį (*nuotr. 17*) ir pylimą (*nuotr. 18*), o PV-V papėdėje susijungia su terasuotu taku TT (*nuotr. 15, 16*). Tako trasoje buvo žvalgoma 320 m ilgio ir 1,5–2 m pločio teritorija: 260 m – piliakalnio R papėdėje, 60 m – P-PV papėdėje. Iš viso žvalgymai atlikti 478 m² plote, o detaliai ištirtas 3 m² plotas (šurfai Nr. 4–6).

Piliakalnio ŠR-R papėdėje, 100 m į PR nuo tako pradžios, bevardžio upelio kairiajame krante (pav. 1:Rv8; lent. 1:Rv8), 1–1,5 m į PV nuo tako, 2 x 2 m dydžio plote, dirvos paviršiuje surinktos 6 IX–XIII a. *lipdytos keramikos šukės* (*rad. sqr. Nr. 85–90; nuotr. 358:1–4, 6, 7*). Be to, tame pačiame plote rasta *molio tinko fragmentas* (*nuotr. 358:5*), XIX–XX a. I p. būdingos žiastos (*nuotr. 358:9*) ir glazūruotos (*nuotr. 358:10*) buitinės keramikos šukių, melsvo stiklo šukė (*nuotr. 358:4*). Radimvietėje ir aplinkoje dirvožemis pilkšvai juodos spalvos, organiškas, degėsingas.

80 m į PR-P nuo minėtos radimvietės, piliakalnio R ir PR papėdėje, už saugomos teritorijos ribų, bevardžio upelio dešiniojo kranto terasoje šurfojuojant aptiktas arimo ir kitų žemės darbų apnaikintas IX–XIII a. papėdės gyvenvietės archeologinis sluoksnis su lipdyta keramika, *molio tinko fragmentais* (žr. šurfių Nr. 4–6 aprašymą).

Visa piliakalnio ŠR, R ir PR papėdė užteršta XX a. II p. dirbiniais (spygliuotos vielos fragmentai, geležinės grandinės galvijams rišti dalis, viny, skardinės dėžutės). 4,6 m į ŠR nuo šurfo Nr. 5 aptikta *kovinio šovinio žalvarinė tūta* (*rad. sqr. Nr. 120; nuotr. 369:2*).

Piliakalnio P ir PV papėdėje tako T6 atkarpai buvo iškastas 16–22 cm gylio lovis. Preparuojant jo paviršių buvo rasta archeologinių radinių: 104 m į PR nuo tako T1 ir 50 cm į PV nuo tako T6 lovio ŠR sienelės 10 cm gylyje – apskaldytas *titnago fragmentas* (*rad. sqr. Nr. 13; nuotr. 360:9*); 5 m į PR nuo jo ir 10 cm į PV nuo tako lovio ŠR sienelės 8 cm gylyje – *lipdytos keramikos*

šukė (rad. sąr. Nr. 84; nuotr. 360:8); takų T6 ir T5 sankirtoje, nuskleisto pylimo vietoje (pav. 1:Rv2; lent. 1:Rv2), 21 cm gylyje – žalvarinis žiedas paplatinta priekine dalimi (rad. sąr. Nr. 11; nuotr. 362), gulėjęs plūkto molio sluoksnyje; 5,7 m į ŠR nuo žiedo, taip pat nusleisto pylimo plūkto molio grunte (pav. 1:Rv1; lent. 1:Rv1), 24 cm gylyje – žalvarinis skirstiklis su 2 apkalais (rad. sąr. Nr. 10; nuotr. 363); 8,6 m į ŠV nuo žiedo (pav. 1:Rv3; lent. 1:Rv3), 18 cm gylyje – žalvarinio kryžminio smeigto (?) petelio galas (rad. sąr. Nr. 12; nuotr. 364).

Šalia šių IX–XIII a. radinių, metalo detektoriumi aptikta XIX a. – XX a. I p. dirbinių: 3,6 m į P-PV nuo žiedo 22 cm gylyje rasta šiek tiek deformuota kovinio šovinio žalvarinė tūta (rad. sąr. Nr. 123; nuotr. 369:1), 2,3 m nuo žiedo į Š 16 cm gylyje – kito kovinio šovinio žalvarinės tūtos fragmentas (rad. sąr. 121; nuotr. 369:5), 1,55 m į ŠV nuo smeigto petelio galo ir 36 cm į ŠR nuo tako PV sienelės 23 cm gylyje – trečia, suplota žalvarinė šovinio tūta (rad. sąr. Nr. 124; nuotr. 369:3), 4,6 m į ŠV nuo jos ir 44 cm į PV nuo tako ŠR sienelės 19 cm gylyje – suplota kovinio šovinio švininė-geležinė kulka (rad. sąr. Nr. 122; nuotr. 369:4). Be jų, 18–25 cm aptikta geležinių pasagvinių, vielos, žiastos ir glazūruotos keramikos šukių, kurios nebuvo renkamos.

Aikštelė A12 (pav. 2:A12; lent. 1:A12).

Suprojektuota piliakalnio V papėdėje, dauboje, skiriančioje piliakalnį nuo gretimos aukštumos (pav. 2:A12; lent. A:12). Joje žvalgytas 32 m² plotas, kuriame archeologinių radinių nerasta. Aikštelės po projekto korekcijos atsisakyta.

Aikštelė A13 (pav. 2:A13; lent. 1:A13).

Suprojektuota piliakalnio pylimo (nuotr. 3, 4) viršūnėje, PR jos dalyje, I-jo pasaulinio karo metais iškasto ir 1995 m. užpilto blindažo vietoje (lent. 1:A13). Apskrita, 6 m skersmens. Įrengta supilus į buvusio blindažo vietoje susiformavusį įdubimą atvežtinį gruntą. Jos teritorijoje žvalgytas 40 m² plotas. Archeologinių radinių nerasta.

Aikštelė A14 (pav. 1:Rv5; 2:A14; lent. 1:A14, Rv5; nuotr. 9, 348, 370, 371).

Suprojektuota piliakalnio aikštelės P pakraštyje (pav. 2:A14). Pailga R-V kryptimi, apie 10 m ilgio ir 4 m pločio. Jai įrengti nuimtas 10–15 cm storio augalinis sluoksnis, po kuriuo atsidengė perartas, tamsios spalvos dirvožemis (nuotr. 9).

Iš viso žvalgymai atlikti 40 m² plote. Augaliniame sluoksnyje gausu XX a. dirbinių (geležinės fabrikinės viny, ažuvinė žalvarinė sagtelė nuo moteriško batelio, stiklainių ir butelio šukės, kišeninis peiliukas, rusiškos kapeikos, medžioklinio 16 mm kalibro šovinio tūta (rad. sąr. Nr. 125;

nuotr. 370), medžioklinė švininė kulka su stabilizatoriumi (rad. sąr. Nr. 126, nuotr. 371) ir pan.).

Nuėmus velėną, aikštelės PV kampe (pav. 1:Rv5; lent. 1:Rv5), armenyje, 19 cm gylyje rasta XII–XIII a. apžiesta lipdytos keramikos šukė (rad. sąr. Nr. 15; nuotr. 348:1), o šalia jos 21 cm gylyje – 2 vario lydinio Rusijos imperijos 1 kapeikos nominalo monetos (rad. sąr. Nr. 1, 2; nuotr. 348:2, 3), kaldintos 1854 ir 1861 m.

Perkasa Nr. 1 (pav. 1:P1, 2:P1, 4–11; lent. 1:P1; nuotr. 76–165).

Atmatuota piliakalnio aikštelės R pakraštyje, 3 m į V nuo R šlaito (pav. 1:P1, 2:P1; lent. 1:P1). 5 x 5 m dydžio, orientuota pagal pasaulio šalis (nuotr. 76, 77). Ilgis iš Š į P pažymėtas skaičiais 1–5, plotis iš V į R – raidėmis A, B, C, D, E (pav. 4, 5). Tyrimų metu R pusėje padaryta 60 x 30 cm dydžio Š-P kryptimi pailga išpjova, pažymėta raide F, o V pusėje – 146 x 40–75 cm dydžio Š-P kryptimi pailga išpjova, pažymėta raide A¹. Iš viso ištirtas 26 m² plotas. Tyrimų tikslas – nustatyti piliakalnio aikštelėje esančio archeologinio sluoksnio būklę ir stratigrafiją.

Velėninis sluoksnis plonas, 3–8 cm storio. Po juo – 20–24 cm storio buvusio arimo sluoksnis, kurį sudaro tamsiai rudos spalvos humusingas dirvožemis, išvarpytas medžių šaknų.

Jame rasta pavienių radinių: 10 cm gylyje – 1,45 m į Š nuo perkastos P sienelės ir 1,88 m į R nuo V sienelės, kv. B-4 (pav. 4:1) – lipdytos keramikos šukė (rad. sąr. Nr. 18; nuotr. 345:1); 15 cm gylyje – 1,5 m į P nuo perkastos Š sienelės ir 1,05 m į R nuo V sienelės, kv. B-2 (pav. 4:2) – II lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sąr. Nr. 16; nuotr. 345:2); 17 cm gylyje – 1,26 m į Š nuo perkastos P sienelės ir 1,83 m į V nuo R sienelės, kv. D-4 (pav. 4:3) – geležinė kilpa nuo arklio pavalkų; 18 cm gylyje – 2,41 m į R nuo perkastos V sienelės ir 58 cm į P nuo Š sienelės, kv. C-1 (pav. 4:4) – III lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sąr. Nr. 19; nuotr. 345:3); 19 cm gylyje – 2,36 m į R nuo perkastos V sienelės ir 1,74 m į P nuo Š sienelės, kv. B-2 (pav. 4:5) – IV lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sąr. Nr. 17; nuotr. 345:4); 20 cm gylyje – 1,22 m į R nuo perkastos V sienelės ir 2,18 m į P nuo Š sienelės, kv. D-3 (pav. 4:6) – V lipdytos grublėtosios keramikos šukė nuo puodelio dugnelio (rad. sąr. Nr. 20; nuotr. 345:5); 22 cm gylyje – 2,32 m į P nuo perkastos Š sienelės ir 21 cm į V nuo R sienelės, kv. E-3 (pav. 4:7) – stiklinio butelio kaklelio fragmentas; 23 cm gylyje – 2,3 m į V nuo perkastos R sienelės ir 1,18 m į Š nuo P sienelės, kv. B-2 (pav. 4:8) – kovinio šovinio žalvarinė tūta (rad. sąr. Nr. 116; nuotr. 368:3); 24 cm gylyje – 1,6 m į R nuo perkastos V sienelės ir 1,16 m į P nuo Š sienelės, kv. B-2 (pav. 4:9) – II kovinio šovinio žalvarinė tūta (rad. sąr. Nr. 117; nuotr. 368:5); 25 cm gylyje – 2,07 m į V nuo perkastos R sienelės ir 1,30 m į P nuo Š sienelės, kv. C-2 (pav. 4:10) – III kovinio šovinio žalvarinė tūta (rad. sąr. Nr. 118; nuotr. 368:2); 26 cm gylyje – 2,25 m į P nuo perkastos Š sienelės ir 36 cm į V nuo R sienelės,

kv. E-3 (pav. 4:11) – *stiklo šukė* nuo 22 cm gylyje rasto butelio kaklelio; 27 cm gylyje – 30 m į V nuo perkasos R sienelės ir 1,14 m į P nuo Š sienelės, kv. E-2 (pav. 4:12) – *IV kovinio šovinio žalvarinė tūta* (rad. sqr. Nr. 119; nuotr. 368:4).

28–29 cm gylyje prasideda 4–6 cm, vietomis iki 10 cm, storio arimo kliudyto archeologinio sluoksnio liekanos.

Archeologiniame sluoksnyje rasta: 28 cm gylyje – 2,26 m į R nuo perkasos V sienelės ir 1,23 m į P nuo Š sienelės, kv. C-2 (pav. 4:13) – perdegusio ir pajuodavusio *molio tinko fragmentas*; 31 cm gylyje – 2,70 m į P nuo perkasos Š sienelės ir 1,03 m į R nuo V sienelės, kv. B-3 (pav. 4:14) – *II molio tinko fragmentas* (rad. sqr. Nr. 99; nuotr. 347:1); 32 cm gylyje – 1,26 m į P nuo perkasos Š sienelės ir 65 cm į R nuo V sienelės, kv. A-2 (pav. 4:15) – *III molio tinko fragmentas* (rad. sqr. Nr. 98; nuotr. 347:2); 2,4 m į R nuo perkasos V sienelės ir 1,09 m į P nuo Š sienelės, kv. C-2, 32 cm gylyje (pav. 4:16) aptiktas *IV molio tinko fragmentas* (rad. sqr. Nr. 101; nuotr. 347:4).

28–33 cm gylyje pasiektas rudo priemolio žemės, kuriame išryškėjo 28 stulpavietės (nuotr. 77; pav. 5:St1–St26). Jos išsidėsčiusios ŠV-PR ir ŠR-PV kryptimi einančiomis eilėmis, sudaro mažiausiai 3-jų stulpinės konstrukcijos statinių kampus (nuotr. 157–160). Stulpavietės Nr. 10 paviršiuje buvo gausu molio tinko trupinių, o stulpaviečių Nr. 4, 13, 14 ir 25 paviršiuje atsidengė ratu arba pusračių sudėlioti smulkūs akmenys. Be to, smulkių ar vidutinio dydžio akmenų pastebėta stulpaviečių Nr. 11, 12, 17, 24 ir 28 paviršiuje.

Jų kontūras apskritimo arba nežymiai ištęsto ovalo plano, 22–33 cm skersmens ir 9–32 cm gylio. Tik 2 stulpavietės (Nr. 13, 14) buvo 36–40 cm skersmens. Atstumas tarp stulpaviečių siekia nuo 10 iki 58 cm. Tarp atskirų pastatų stulpaviečių tarpas siekė 85–120 cm. Stulpavietės Nr. 17 ir 26 bei Nr. 13 ir 14 buvusios porinės, iškastos viena šalia kitos (pav. 5; nuotr. 151).

Skerspjuvyje stulpavietės trijų tipų: 1) suapvalintu dugnu, 2) link dugno siaurėjančio cilindro pavidalo ir 3) dubens su laipteliu vienoje pusėje pavidalo skerspjuvio.

Stulpavietė Nr. 1 atsidengė perkasos ŠV kampe, kv. A-1, 31–32 cm gylyje, 10 cm į R nuo V sienelės, 36 cm į P nuo Š sienelės ir 1,02 m į ŠV nuo stulpavietės Nr. 2 (pav. 5:St1; pav. 6:St1). Kontūras apskritas, 33 cm skersmens, žemyje išsiskyrė juosvai rudos spalvos užpildu (nuotr. 78).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St1; nuotr. 79). Pjūvyje duobė dubens pavidalo, 15 cm įgilinta į žemį. Užpildą sudaro maišytas, juosvai rudas, organiškasis priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais. Dugnas buvo 47 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 80).

Stulpavietė Nr. 2 atsidengė perkasos ŠV kampe, kv. B-2, 31–32 cm gylyje, 1,35 m į P nuo Š sienelės, 1,02 m į R nuo V sienelės ir 1,02 m į PR nuo stulpavietės Nr. 1 (pav. 5:St2; 6:St2). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, žemyje išsiskyrė juosvai rudos spalvos užpildu (nuotr. 81).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St2; nuotr. 82). Pjūvyje nežymiai į apačią siaurėja, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, 32 cm įgilinta į žemį, 22 cm skersmens ties dugnu. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškąs priemolis su smulkiais anglies trupiniais ir sutrupėjusiu molio tinku, kurio stambesni fragmentai telkėsi paviršiuje, 2–9 cm storio sluoksnyje.

Dugnas buvo 64 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 83).

Stulpavietė Nr. 3 atsidengė perkastos Š pusės centrinėje dalyje, kv. B-2, 30–32 cm gylyje, 1,7 m į P nuo Š sienelės, 1,53 m į R nuo V sienelės, 40 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 2 ir 10 cm į PV-V nuo stulpavietės Nr. 4 (pav. 5:St3; 6:St3). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, priemolio įžemyje išsiskyrė juosvai rudos spalvos užpildu (nuotr. 84).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St3; nuotr. 85). Duobė pjūvyje plokščiadugnio dubens formos, 12 cm įgilinta į žemį. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškąs priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Dugnas buvo 42–43 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Per visą savo plotą jis rėmėsi į rausvos spalvos stambaus grūdėtumo akmenį, gulėjusį įžemyje (nuotr. 86).

8 cm į R nuo stulpavietės V sienelės ir 7 cm į Š nuo P sienelės 7 cm gylyje (38 cm gylyje nuo žemės paviršiaus) rasta perdegusios *lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė* (pav. 6:1; rad. sqr. Nr. 21; nuotr. 346:1). 6 cm į ŠR nuo jos 9 cm gylyje (40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus) gulėjo II *lipdytos keramikos šukė* (pav. 6:2; rad. sqr. Nr. 22; nuotr. 346:2).

Stulpavietė Nr. 4 atsidengė perkastos Š pusės centrinėje dalyje, ties kv. B-2 ir kv. C-2 sandūra, 29–30 cm gylyje, 1,87 m į R nuo V sienelės, 1,58 m į P nuo Š sienelės, 10 cm į ŠR-R nuo stulpavietės Nr. 3 ir 13 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 5 (pav. 5:St4; 6:St4). Kontūras apskritas, 27 cm skersmens, priemolio įžemyje išsiskyrė juosvai rudos spalvos užpildu.

Paviršiuje vienas šalia kito krūvelėje gulėjo 4 akmenys (pav. 6:St4; nuotr. 87), pradėję dengtis arimo sluoksniu apatinėje dalyje, 24–27 cm gylyje. I akmuo pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, 17 x 12 x 6 cm dydžio, netaisyklingo ovalo formos, pailgas ŠV-PR kryptimi, smailiuoju galu atsuktas į ŠV pusę, atsidengė 24 cm gylyje kontūro V-PV pakraštyje. Į ŠR nuo jo 25 cm gylyje atsidengė II akmuo, apėmęs kontūro centrinę ir Š dalį. Jis netaisyklingo ovalo formos, pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, 17 x 12 x 10 cm dydžio, pailgas Š-P kryptimi, smailiuoju galu atsuktas į P pusę. Į R nuo jo 26 cm gylyje, kontūro ŠR pakraštyje, gulėjo III akmuo. Jis 12 x 10 x 7 cm dydžio, pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, netaisyklingo ovalo formos, pailgas ŠV-PR kryptimi, siauresniaja puse atsuktas į ŠV. Į P nuo jo, į PR nuo II-jo ir į R nuo I-jo akmenys kontūro PR dalyje, arčiau vidurio, 27 cm gylyje atsidengė IV akmuo. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, 16 x 11 x 8 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi.

Iš PR pusės padarytas stulpavietės pjūvis (pav. 6:pjūvis St4; nuotr. 88). Pjūvyje duobė cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, nežymiai siaurėja į apačią, 28 cm įgilinta į žemį, dugnas 21 cm skersmens. Užpildą sudaro maišytas, juosvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais, keliais stambesniais molio tinko fragmentais.

Po aprašytas akmenimis pjūviui preparuojamoje PR stulpavietės pusėje aptikti dar 5 įvairaus dydžio akmenys. 36 cm gylyje atsidengė V akmuo, gulėjęs įstrižai duobės. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, 16 x 15 x 10 cm dydžio, netaisyklingo ovalo pavidalo, pailgas ŠR-PV kryptimi, smailesniu ju galu atsuktas į ŠR. Prie jo apatinės dalies prigludęs 42 cm gylyje atsidengė VI akmuo. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, pailgas, 20 x 13 x 10 cm dydžio, gulėjo statmenas, vienu šonu prigludęs prie stulpavietės PR sienelės. Šalia jo, V pusėje, ant dugno gulėjo VII akmuo. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, ovalo pavidalo, 5 x 3 x 2 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, siauru ju galu atsuktas į PR. Kiti 2 akmenukai atsidengė stulpavietės pjūvio sienelėje. Viršutinis, VIII akmuo gulėjo 36–42 cm gylyje. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, pailgas ŠV-PR kryptimi, netaisyklingo ovalo formos, 17 x 14 x 9 cm dydžio, siauru ju galu atsuktas į PR. 4 cm žemiau jo, 44–48 cm gylyje, ties duobės viduriu gulėjo IX akmuo. Jis netaisyklingo ovalo pavidalo, pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, 12 x 10 x 7 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, siauru ju galu atsuktas į PR. Manoma, kad akmenys naudoti stulpo pagrindui sutvirtinti.

Dugnas buvo 58 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 89).

Stulpavietė Nr. 5 atsidengė perkasoje Š pusės centre, kv. C-2, 29–31 cm gylyje, 2,03 m į R nuo V sienelės, 1,22 m į P nuo Š sienelės, 53 cm į P – nuo stulpavietės Nr. 8 ir 42 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 6 (pav. 5:St5; 6:St5). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (nuotr. 90). PV pakraštyje ir įžemyje 28 cm gylyje gulėjo ŠR-PV kryptimi pailgas, 7 x 6 x 5 cm dydžio, pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo akmenukas.

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St5; nuotr. 91). Pjūvyje duobė nežymiai į apačią siaurėjančio cilindro suapvalintais dugno kraštais pavidalo, 27 cm įgilinta į žemį, 21 cm skersmens ties dugnu. Užpildą sudaro maišytas, juosvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais. Stulpavietės PR dalyje, 2,23 m į R nuo perkasoje V sienelės ir 1,41 m į P nuo Š sienelės 39 cm gylyje rasta *lipdyta grublėtosios keramikos šukė* (pav. 6:3; rad. sgr. Nr. 23; nuotr. 346:3). Dugnas buvo 56 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 92).

Stulpavietė Nr. 6 atsidengė ties perkasoje Š dalies viduriu, ties kv. C-1 ir C-2 sandūra, 32 cm gylyje, 2,14 m į V nuo R sienelės, 77 cm į P nuo Š sienelės, 53 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 8, 42 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 5 ir 35 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 7 (pav. 5:St6; 7:St6). Kontūras apskritas, 27 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė degėsinu, pilkšvai rudu užpildu (nuotr. 93).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 7:pjūvis St6; nuotr. 94). Pjūvyje duobė pusapvali, į žemį įgilinta iki 15–16 cm. Užpildą sudaro maišytas, pilkšvai rudas, degėsingas, organiškias priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Paviršiuje aptikta smulkių ir stambesnių molio tinko gabaliukų (rad.sąr. Nr. 100; nuotr. 347:4). Dugnas buvo 46–48 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Ant dugno, arčiau ŠR krašto, 46 cm gylyje atsidengė netaisyklingos formos, pilkšvai mėlynas, smulkaus grūdėtumo, 12 x 10 x 8 cm dydžio akmuo plokščiu paviršiumi, pailgas ŠV-PR kryptimi (nuotr. 95).

Stulpavietė Nr. 7 atsidengė ties perkasos Š dalies viduriu, arčiau R pakraščio, ties kv. C-1 ir D-1 sandūra, 32–33 cm gylyje, 1,78 m į V nuo R sienelės, 32 cm į P nuo Š sienelės, 85 cm į R nuo stulpavietės Nr. 8, 35 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 6 ir 1,14 m į V nuo stulpavietės Nr. 28. Kontūras 26 cm skersmens, iš žemio išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu. Jo PV krašte ir žemyje 30 cm gylyje atsidengė pilkšvai mėlynas, smulkaus grūdėtumo, 20 x 14 x 12 cm dydžio, netaisyklingo ovalo formos, pailgas ŠV-PR kryptimi akmuo, siauroju galu atsuktas į ŠV (nuotr. 96).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 7:St7). Pjūvyje duobė pusapvali, į žemį įgilinta 16 cm. Užpildas – maišytas, pilkšvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies trupiniais.

Dugnas buvo 48 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 97).

Stulpavietė Nr. 8 atsidengė ties perkasos Š pakraščio viduriu, ties kv. B-1 ir kv. C-1 sandūra, 32 cm gylyje, 1,87 m į R nuo perkasos V sienelės, 46 cm į P nuo Š sienelės, 53 cm į ŠV nuo stulpavietės St6, 53 cm į Š nuo stulpavietės St5 ir 85 cm į V nuo stulpavietės St7 (pav. 5:St8; 6:St8). Kontūras apskritas, 24 cm skersmens, žemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (nuotr. 98).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St8; nuotr. 99). Pjūvyje duobė pusapvali, į žemį įgilinta iki 9 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Stulpavietės centrinėje dalyje, 1,97 m į R nuo perkasos V sienelės ir 56 cm į P nuo Š sienelės 36 cm gylyje rasta *lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (pav. 6:4; rad. sąr. Nr. 24; nuotr. 346:4). Dugnas buvo 41 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 100).

Stulpavietė Nr. 9 atsidengė ties perkasos V pakraščio viduriu, kv. A-3, 33 cm gylyje, 2,07 m į P nuo Š sienelės, 7 cm į R nuo V sienelės, 1,36 m į P nuo stulpavietės Nr. 1, 90 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 2, 70 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 12 ir 32 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 10 (pav. 5:St9; 6:St9). Kontūras apskritas, 28 cm skersmens, žemyje išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu (nuotr. 101). Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 6:pjūvis St9; nuotr. 102). Pjūvyje duobė į apačią siaurėja, į žemį įgilinta iki 26 cm. Dugnas 17 cm skersmens, lėkšto dubens formos, atsidengė 59 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 103). Užpildas – maišytas, pilkšvai rudas, organiškias priemolis su gausiais smulkiais anglies trupiniais. Jame, 43 cm gylyje, pjūvio R pusėje, 5 cm į V nuo duobės R sienelės atsidengė pilkai melsvas, smulkaus grūdėtumo, 5 x 4 x 4 cm dydžio, beveik apvalus akmuo.

Stulpavietė Nr. 10 atsidengė ties perkasos V pakraščio viduriu, kv. A-3, 32 cm gylyje, 2,51 m į P nuo Š sienelės, 50 cm į R nuo V sienelės, 32 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 9, 33 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 26 ir 80 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 11 (pav. 5:St10; 8:St10). Kontūras apskritas, 26–29 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu su molio tinko trupiniais (nuotr. 104). Iš PV pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St10; nuotr. 105). Pjūvyje duobė pusapvali, į žemį įgilinta 20 cm. Užpildas – maišytas, pilkšvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies ir gausiais molio tinko trupiniais. Dugnas buvo 42 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 106).

Stulpavietė Nr. 11 atsidengė perkasos PV dalyje, ties kv. A-4 ir A¹–4 sandūra, 33 cm gylyje, 1,21 m į Š nuo perkasos P sienelės, 29 cm į R nuo perkasos V išpjovos P dalies V sienelės, 16 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 12, 80 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 10, 53 cm į V nuo stulpavietės Nr. 16 ir 58 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 15 (pav. 5:St11; 8:St11). Kontūras ovalus, 28–32 cm skersmens, išžėstas ŠV-PR kryptimi, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu, kurio paviršiuje gulėjo 2 akmenys (pav. 8:St11; nuotr. 107). I akmuo kontūro V pusėje ėmė dengtis 23 cm gylyje. Jis pilkšvai rausvas, smulkaus grūdėtumo, 20 x 14 x 15 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi. Į jo PR šoną galu rėmėsi kontūro PR pusėje 29 cm gylyje atsidengęs tokios pat spalvos ir grūdėtumo, 20 x 12 x 15 cm dydžio II akmuo, pailgas ŠV-PR kryptimi.

Iš PR pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St11; nuotr. 108). Pjūvyje duobė dubens pavidalo, į žemį įgilinta 10–12 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Pjūvyje po II akmeniu, 34–38 cm gylyje, ties kontūro viduriu gulėjo 10 x 7 x 4 cm dydžio pilkai melsvas, smulkaus grūdėtumo III akmuo. Duobės ŠV pusėje, 39–41 cm gylyje atsidengė dar du, ant dugno gulėję pilkai melsvi, smulkaus grūdėtumo, 15 x 7 x 6 cm ir 7 x 6 x 3 cm dydžio akmenys. Dugnas buvo 43–45 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 109).

Stulpavietė Nr. 12 atsidengė perkasos V išpjovos Š pusėje, kv. A¹–4, 33 cm gylyje, 21 cm į P nuo išpjovos Š sienelės, 26 cm į R nuo V sienelės, 74 cm į PV-V nuo stulpavietės Nr. 10, 80 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 9 ir 16 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 11 (pav. 5:St12; 8:St12). Kontūras ovalus, 26–28 cm skersmens, šiek tiek išžėstas Š-P kryptimi, įžemyje išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu, iš kurio kyšojo 3 akmenys (pav. 8:St12; nuotr. 110). P-PR jo dalyje kyšojo 24 cm gylyje atsidengęs pilkai melsvas, smulkaus grūdėtumo, ovalus, 26 x 17 x 11 cm dydžio, statmenai gulintis I akmuo, vienu šonu atsirėmęs į duobės P kraštą. Į ŠR nuo jo gulėjo 12 x 12 x 8 cm dydžio tokios pat spalvos ir struktūros II akmuo, atsidengęs 31 cm gylyje. 2 cm į ŠV nuo I-jo ir 4 cm nuo II-jo akmens 33 cm gylyje atsidengė tokios pat spalvos ir struktūros, 5 x 5 x 3 cm dydžio III akmenukas.

Iš ŠR pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St12; nuotr. 111). Pjūvyje duobė nežymiai siaurėja į apačią, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 21 cm. Užpildas – maišytas,

pilkšvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. 37 cm gylyje, 5 cm į PR nuo duobės ŠV sienelės ties stulpavietės viduriu atsidengė pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, suapvalinto trikampio pavidalo, 20 x 19 x 13 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, siauruoju galu atsuktas į ŠV pusę, IV akmuo. Dugnas buvo 54 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 112).

Stulpavietė Nr. 13 atsidengė perkasos P pakraščio viduryje, kv. B-5, ties sandūra su kv. C-5, 32–33 cm gylyje, 1,63 m į R nuo perkasos V sienelės, 16 cm į Š nuo P sienelės, 8 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 14, 65 cm į P nuo stulpavietės Nr. 19 ir 1,08 m PR-R nuo stulpavietės Nr. 15 (pav. 5:St13; 8:St13). Kontūras apskritas, 36–40 cm skersmens, išžėstas R-V kryptimi, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu, kurio paviršiuje gulėjo 5 akmenys, sudarę 30–37 cm išorinio skersmens pusratį (pav. 8:St13; nuotr. 113). ŠR pakraštyje ir šiek tiek už kontūro ribos, pasislinkęs ant įžemio, 19 cm gylyje gulėjo didžiausias, netaisyklingo ovalo, pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, 20 x 19 x 12 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, I akmuo. Į ŠV jo galą rėmėsi V pusėje gulintis ovalo formos, pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, 14 x 13 x 9 cm dydžio, Š-P kryptimi pailgas II akmuo, atsidengęs 19 cm gylyje. Į PV nuo jo gulėjo ŠR-PV kryptimi pailgas III akmuo, atsidengęs 27 cm gylyje. Jis netaisyklingo ovalo formos, 15 x 14 x 8 cm dydžio, pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo. Į P nuo jo 28 cm gylyje atsidengė IV akmuo. Jis taip pat netaisyklingo ovalo formos, pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, pailgas Š-P kryptimi. Virš jo P galo ir į R gulėjo V akmuo, atsidengęs 24 cm gylyje. Jis pilkai rausvas, smulkaus grūdėtumo, apskaldytas, netaisyklingo trikampio pavidalo, 19 x 13 x 9 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi, ilguoju galu atsuktas į ŠR pusę. Šis akmuo buvo ne pirminėje vietoje, išjudintas arimo metu į P pusę. Akmenų juosiamas plotas yra apie 14–15 cm skersmens.

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 8:St13; nuotr. 114). Pjūvyje duobė pusapvali, į įžemį įgilinta 15–16 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais. Ant dugno stulpavietės ŠR ir PV dalyje gulėjo dar 2 akmenys. VI akmuo pilkšvai raudonas, stambaus grūdėtumo, 11 x 11 x 9 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, atsidengė 47 cm gylyje duobės ŠV pakraštyje. VII akmuo – pilkai rudas, smulkaus grūdėtumo, 9 x 9 x 6 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi, atsidengė 48 cm gylyje duobės ŠR pakraštyje.

Dugnas buvo 48–49 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 115). Jis smarkiai išvarpytas kurmių urvų, užbirusių tamsia maišyta žeme, o ties viduriu buvęs kurmių lizdas (pav. 8:St13).

Stulpavietė Nr. 14 atsidengė perkasos P pakraščio viduryje, kv. C-5, 32–33 cm gylyje, 2 m į R nuo perkasos V sienelės, 44 cm į Š nuo P sienelės, 8 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 13, 54 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 9 ir 50 cm PV nuo stulpavietės Nr. 21 (pav. 5:St14; 8:St14). Kontūras apskritas, 36–40 cm skersmens, išžėstas R-V kryptimi. Išorinė dalis sunkiai išsiskyrė įžemyje, buvo šiek tiek pilkesnės spalvos, o centrinės, 26–28 cm skersmens, dalies užpildas – juosvai rudas,

anglingas (pav. 8:St14). Centrinę dalį iš P pusės pusračiu juosė 3 akmenys, sudarę iki 30 cm išorinio skersmens pusratį (nuotr. 116). P dalyje 19 cm gylyje atsidengė stambiausias šio pusračio I akmuo. Jis pilkai rusvas, stambaus grūdėtumo, netaisyklingos formos, 23 x 21 x 18 cm dydžio, pailgas R-V kryptimi. Į ŠV jo 22 cm gylyje atsidengė pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, netaisyklingo rombo skerspjūvio, 20 x 18 x 8 cm dydžio, statmenas, viena puse prigludęs prie I akmens V galo II akmuo. Į ŠR nuo I akmens 26 cm gylyje gulėjo pilkai rusva, smulkaus grūdėtumo, statmena, 22 x 15 x 5 cm dydžio akmuo nuoskala. Šių trijų akmenų juosiamo ploto skersmuo apie 13 cm.

Iš R pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St14; nuotr. 117). Iš pradžių buvo preparuojama tik centrinė duobės dalis, išsiskyrusi tamsiu užpildu. Pjūvyje ji nežymiai siaurėja į apačią, 26–28 cm gylio nuo žemio paviršiaus, užpildyta maišytu, juosvai rudu, organišku priemoliu su smulkiais anglies trupiniais, kurių daugiausia buvo ant dugno, 5–7 cm storio sluoksnyje. Užpilde rasti dar 2 akmenukai: IV akmuo pilkai melšvas, smulkaus grūdėtumo, 5 x 5 x 4 cm dydžio, atsidengė 42 cm gylyje, prie duobės V sienelės; V akmuo pilkai rusvas, smulkaus grūdėtumo, 5 x 3 x 2 cm dydžio, gulėjo 48–50 cm gylyje ant duobės dugno stulpavietės PV dalyje. Manoma, kad tamsesnioji dalis yra čia stovėjusio medinio stulpo liekanos. Jam įkasti buvusi iškasta didesnė, 36–40 cm skersmens ir 52 cm gylio nuo esamo žemės paviršiaus duobė (nuotr. 118), kurios užpildui panaudotas molis, vos permaišytas su dirvožemiu.

Stulpavietė Nr. 15 atsidengė perkasos PV kampe, kv A-5 viduryje, 33 cm gylyje, 43 cm į Š nuo P sienelės, 30 cm į R nuo V sienelės, 1,08 m į V-ŠV nuo stulpavietės Nr. 13, 58 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 11 ir 76 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 16 (pav. 5:St15; 8:St15). Kontūras ovalus, 28–30 cm skersmens, šiek tiek ištęstas ŠV-PR kryptimi, žemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 8:St15; nuotr. 119). Centrinėje dalyje, 5 cm į PV nuo ŠR pakraščio 30 cm gylyje atsidengė pilkšvai melšvas, smulkaus grūdėtumo, 10 x 9 x 9 cm dydžio akmuo.

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St15; nuotr. 120). Duobė į apačią siaurėja, dugnas nuožulnus, žemėja iš V į R pusę. Į molio žemį įkasta nuo 15 cm V pusėje iki 25 cm R pusėje. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su gausiais smulkiais anglies trupiniais. Dugnas buvo 48 (V pusėje) – 58 (R pusėje) cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 121).

Stulpavietė Nr. 16 atsidengė perkasos PV dalyje, kv A-4, ties sandūra su kv. B-4, 33 cm gylyje, 1,35 m į Š nuo P sienelės, 77 cm į R nuo V sienelės, 76 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 15, 56 cm į R nuo stulpavietės Nr. 11 ir 20 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 17 (pav. 5:St16; 8:St16). Kontūras apskritas, 27 cm skersmens, žemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (nuotr. 122).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St16; nuotr. 123). Duobė dubens pavidalo, į žemį įgilinta iki 10 cm. Užpildo viršutinį, 7 cm storio sluoksnį sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškas

priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Apatinį, 3 cm storio sluoksnį – nežymiai su juodžemiu maišytas priemolis. Dugnas buvo 43 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 124)

Stulpavietė Nr. 17 atsidengė perkasos PV dalyje, kv B-4 ŠV kampe, 33 cm gylyje, 1,75 m į Š nuo P sienelės, 1,1 m į R nuo V sienelės, 20 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 16, 15 cm į V nuo stulpavietės Nr. 18, 48 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 10 ir 2 cm į P nuo stulpavietės Nr. 26 (pav. 5:St17; 8:St17). Pagrindinė kontūro dalis apskrita, 22 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (nuotr. 125). Į ŠV nuo jos V krašto įžemyje yra netaisyklingo trikampio plano, apie 14 cm ilgio įgilinimas, smailiuoju galu nukreiptas į ŠV (pav. 8:St17).

Iš PV pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St17; nuotr. 126). Duobė siaurėja į apačią, suapvalintu dugnu, į žemį įgilinta iki 25 cm. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškasis priemolis su smulkiais anglies trupiniais. ŠV dalyje esančio įgilinimo didžiausias gylis 12 cm. Jo užpildą sudarė pilkai rudas molis. Dugnas buvo 58 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 127).

Stulpavietė Nr. 18 atsidengė perkasos PV dalyje, kv B-4, ties sandūra su kv. B-3, 32–33 cm gylyje, 1,76 m į Š nuo perkasos P sienelės, 1,46 m į R nuo V sienelės, 20 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 26, 15 cm į R nuo stulpavietės Nr. 17 ir 30 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 19 (pav. 5:St18; 8:St18). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu (nuotr. 128).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St18; nuotr. 129). Duobė išgaubtomis sienelėmis, siaurėja į apačią, į žemį įgilinta 27 cm. Užpildą sudarė maišytas, pilkšvai juodas, organiškasis priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais. Dugnas plokščias, 18 cm skersmens, atsidengė 60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 130).

Stulpavietė Nr. 19 atsidengė perkasos PV dalyje, kv B-4, ties sandūra su kv. B-4, 33 cm gylyje, 1,27 m į Š nuo perkasos P sienelės, 1,72 m į R nuo V sienelės, 30 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 18, 67 cm į R nuo stulpavietės Nr. 16, 53 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 14 ir 95 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 21 (pav. 5:St19). Kontūras apskritas, 31 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu (pav. 8:St19; nuotr. 131).

Iš V pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St19; nuotr. 132). Duobė į apačią siaurėja, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 24 cm. Užpildą sudarė maišytas, pilkšvai rudas, organiškasis priemolis su gausiais smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais, tarp kurių buvo vienas starnbesnis *molio tinko fragmentas* (*rad. sqr. Nr. 100; nuotr. 347:5*).

Dugnas 23 cm skersmens, atsidengė 57 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 132).

Stulpavietė Nr. 20 atsidengė perkasos PR dalyje, kv C-4, 33 cm gylyje, 1,43 m į Š nuo perkasos P sienelės, 2,22 m į V nuo R sienelės, 52 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 19, 84 cm į PV nuo stulpavietės Nr. 24, 42 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 21 ir 72 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 14 (pav.

5:St20). Kontūras ovalus, 22–28 cm skersmens, išėstas ŠV-PR kryptimi, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 10:St20; nuotr. 133).

Iš V pusės padarytas pjūvis (pav. 10:pjūvis St10; nuotr. 134). Duobė į apačią nežymiai siaurėja, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 25 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais.

Dugnas atsidengė 58 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 135).

Stulpavietė Nr. 21 atsidengė perkastos PR dalyje, kv C-4, C-5, D-4 ir D-5 sandūroje, 33 cm gylyje, 84 cm į Š nuo perkastos P sienelės, 1,85 m į V nuo R sienelės, 42 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 20, 95 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 19, 1,42 m į ŠV-V nuo stulpavietės Nr. 23 ir 52 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 14 (pav. 5:St21). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 10:St21; nuotr. 136).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 10:pjūvis St21; nuotr. 137). Duobė į apačią nežymiai siaurėja, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 17 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies ir molio tinko trupiniais.

Dugnas lygus, atsidengė 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 138).

Stulpavietė Nr. 22 atsidengė perkastos PR pakraštyje, prie R krašto, kv E-4, 32–33 cm gylyje, 1,4 m į Š nuo perkastos P sienelės, 21 cm į V nuo R sienelės, 1,52 m į ŠR nuo stulpavietės Nr. 21, 97 cm į Š nuo stulpavietės Nr. 23 ir 1,47 m į PR nuo stulpavietės Nr. 24 (pav. 5:St22). Kontūras ovalus, 24–28 cm skersmens, nežymiai išėstas Š-P kryptimi, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 10:St22; nuotr. 139).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 10:pjūvis St22; nuotr. 140). Duobė į apačią siaurėja, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 30 cm. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Jame, duobės R pakraštyje, 37 cm gylyje atsidengė 16 x 12 x 10 cm dydžio, pilkai melsvas, smulkaus grūdėtumo akmuo.

Dugnas lygus, atsidengė 62 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 141).

Stulpavietė Nr. 23 atsidengė perkastos PR kampe, kv E-5, 33 cm gylyje, 18 cm į Š nuo perkastos P sienelės, 26 cm į V nuo R sienelės, 97 cm į P nuo stulpavietės Nr. 22 ir 1,42 m į PR nuo stulpavietės Nr. 21 (pav. 5:St23). Kontūras ovalus, 23–28 cm skersmens, išėstas R-V kryptimi, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 10:St23; nuotr. 142).

Iš V pusės padarytas pjūvis (pav. 10:pjūvis St23; nuotr. 143). Duobė dubens pavidalo, į žemį įgilinta iki 12 cm. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Dugnas buvo 45 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 144).

Stulpavietė Nr. 24 atsidengė perkastos P dalies viduryje, kv D-3, 30–31 cm gylyje, 2,34 m

ī Š nuo perkasos P sienelēs, 1,6 m ī V nuo R sienelēs, 1,46 m ī ŠV nuo stulpavietēs Nr. 22, 83 cm ī ŠR nuo stulpavietēs Nr. 20, 1,22 m ī PR nuo stulpavietēs Nr. 4 ir 1,26 m ī PV nuo stulpavietēs Nr. 27 (pav. 5:St24). Kontūras apskritas, 27 cm skersmens. Beveik visā kontūrā dengē plokščias, 23 x 23 x 9 cm dydžio, 27 cm gyljē atsidengēs, pilkai melšvas, smulkaus grūdētumo akmuo, aplinkui kurj īžemyje matēsi juosvai rudo priemolio užpildas (pav. 7:St24). Akmenj nuēmus, paaiškējo, kad šioje vietoje esama stulpavietēs (nuotr. 145).

Iš P pusēs padarytas pjūvis (pav. 7:pjūvis St24; nuotr. 146). Duobē pusapskritimio formos, ī jžemj īgilinta iki 17 cm. Užpildas – maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Dugnas buvo 48 cm gyljē nuo žemēs paviršiaus (nuotr. 147).

Stulpavietē Nr. 25 atsidengē perkasos ŠR dalies R pakraštyje, kv E-2, E-3 ir kv. F-2, F-3 sandūroje, 32–35 cm gyljē, 1,75 m ī P nuo perkasos Š sienelēs, 1,45 m ī ŠR nuo stulpavietēs Nr. 24, 1,2 m ī Š nuo stulpavietēs Nr. 22 ir 37 cm ī PR nuo stulpavietēs Nr. 27 (pav. 5:St25). Kontūras ovalus, 28–22 cm skersmens, iššestas Š-P kryptimi, jžemyje išsiskyrē juosvai rudu užpildu.

Paviršiuje atsidengē ratu sukrauti 6 akmenys, kurių vainiko išorinis skersmuo 25–30 cm, o juosiamo ploto vidinis skersmuo – apie 13 cm (pav. 7:St25; nuotr. 148). I akmuo gulējo šios grupēs P gale, ant jžemio. Jis pilkai melšvas, smulkaus grūdētumo, 15 x 12 x 8 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi, atsidengē 17 cm gyljē. Į ŠR nuo jo, kontūro PR pakraštyje 16 cm gyljē atsidengē 15 x 12 x 10 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi, pilkai rausvas, smulkaus grūdētumo II akmuo. Po juo ī Š, kontūro R pakraštyje 26 cm gyljē atsidengē 13 x 10 x 7 cm dydžio, pilkai rausvas, smulkaus grūdētumo III akmuo. Į ŠV nuo jo, kontūro ŠR pakraštyje, 21 cm gyljē atsidengē 12 x 10 x 4 cm dydžio, pilkai melšvas, smulkaus grūdētumo IV akmuo. Į V nuo jo, kontūro ŠV pakraštyje 16 cm gyljē atsidengē 17 x 14 x 5 cm dydžio, pailgas ŠR-PV kryptimi, pilkai melšvas, stambaus grūdētumo V-sis akmuo. Į P nuo jo, kontūro PR pakraštyje 21 cm gyljē atsidengē 12 x 7 x 4 cm dydžio, ŠV-PR kryptimi pailgas, pilkai rausvas, smulkaus grūdētumo VI akmuo.

Iš V pusēs padarytas pjūvis (pav. 7:pjūvis St25; nuotr. 149). Duobē ī apačią siaurēja, suapvalintu dugnu, ī jžemj īgilinta 24 cm. Užpildā sudarē maišytas, juosvai rudas, organiškas priemolis su smulkiais anglies trupiniais. Jame preparuojant duobę surinkti dar 8 smulkūs, pabirai gulējē akmenys. Iš jų 4 akmenys buvo pilkai rusvi, stambaus grūdētumo, 8 x 8 x 5 cm, 10 x 10 x 5 cm, 10 x 10 x 6 cm ir 12 x 9 x 10 cm dydžio, 2 akmenys – pilkai rudi, smulkaus grūdētumo, 6 x 6 x 4 cm ir 9 x 7 x 5 cm dydžio, kiti 2 akmenys – pilkai melšvi, smulkaus grūdētumo, 7 x 6 x 5 cm ir 10 x 9 x 6 cm dydžio. Stulpavietēs dugnas buvo 58 cm gyljē nuo žemēs paviršiaus (nuotr. 150).

Stulpavietē Nr. 26 atsidengē perkasos PV dalyje, kv B-3, ties riba su kv. B-4, 33 cm gyljē, 2 cm ī Š nuo stulpavietēs Nr. 17 (nuotr. 151), 1,98 m ī Š nuo perkasos P sienelēs, 1,08 m ī R

nuo V sienelės, 31 cm į PR nuo stulpavietės Nr. 10 ir 20 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 18 (pav. 5:St26). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė juosvai rudu užpildu (pav. 8:St26).

Iš ŠR pusės padarytas pjūvis (pav. 9:St26). Duobė siaurėja į apačią, cilindro suapvalintais dugno kraštais formos, į žemį įgilinta 30 cm. Užpildą sudarė maišytas, juosvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies trupiniais.

Dugnas 17 cm skersmens, atsidengė 63 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (nuotr. 151).

Stulpavietė Nr. 27 atsidengė perkastos ŠR dalyje, netoli R krašto, kv E-2, 32–33 cm gylyje, 1,38 m į P nuo perkastos Š sienelės, 50 cm į V nuo R sienelės, 37 cm į ŠV nuo stulpavietės Nr. 25, 1,28 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 24, 1,0 m į P nuo stulpavietės Nr. 28 ir 1,48 m į PR-R nuo stulpavietės Nr. 6 (pav. 5:St27). Kontūras apskritas, 26 cm skersmens, įžemyje išsiskyrė pilkšvai rudu užpildu (pav. 7:St27; nuotr. 152).

Iš P pusės padarytas pjūvis (pav. 7:pjūvis St27; nuotr. 153). Duobė siaurėja į apačią, suapvalintu dugnu, į žemį įgilinta 22–23 cm. Užpildą sudarė maišytas, pilkšvai rudas, organiškias priemolis su smulkiais anglies trupiniais.

Dugnas lygus, atsidengė 55 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 154).

Stulpavietė Nr. 28 atsidengė perkastos ŠR kampe, kv E-1, 32–33 cm gylyje, 16 cm į P nuo perkastos Š sienelės, 36 cm į V nuo R sienelės, 1,0 m į Š nuo stulpavietės Nr. 27, 1,28 cm į ŠR nuo stulpavietės Nr. 24, 1,0 m į P nuo stulpavietės Nr. 28 ir 1,15 m į R nuo stulpavietės Nr. 7 (pav. 5:St28). Kontūras apskrito plano, 24 cm skersmens. Jį žymėjo vienas ant kito gulėję 2 plokšti, pilkai melsvi, smulkaus grūdėtumo akmenys, pailgi ŠV-PR kryptimi (pav. 7:St28; nuotr. 155). Viršutinis akmuo 18 x 13 x 6 cm, o apatinis – 20 x 20 x 9 cm dydžio, abu užėmė beveik visą duobės tūrį.

Pjūvyje duobė siaurėja į apačią, suapvalintu dugnu, į žemį įgilinta iki 16 cm (pav. 7:pjūvis St28). Užpildą sudarė maišytas, pilkšvai rudas priemolis su pavieniais smulkiais angliukų trupiniais. Dugnas buvo 48 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 156).

Perkastos sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė 5 m ilgio R-V kryptimi, iškasta iki 28–32 cm gylio (pav. 11:III; nuotr. 161). Viršuje – 28–29 cm storio buvusio arimo sluoksnis, kurį sudaro tamsiai rudas, priemolingas, maišytas dirvožemis su paviršiuje susiformavusia 4–6 cm storio velėna. Po juo išlikęs arimo metu apardytas 4–5 cm storio archeologinis sluoksnis, vizualiai iš armens sunkiai išsiskiriantis šiek tiek tamsesnės spalvos maišytu dirvožemiu. Jo nėra tik sienelės R dalyje, perkastos ŠR kampe. 31–32 cm gylyje prasideda rudas priemolio įžemis.

Rytinė sienelė 5 m ilgio R-V kryptimi, iškasta iki 28–35 cm gylio (pav. 11:IV; nuotr. 162). Jos Š pusėje, 1,70 m į P nuo Š sienelės iškasta 60 cm pločio išpjova, įgilinta R kryptimi iki 30

cm. Viršuje – 28–29 cm storio buvusio arimo sluoksnis, kurį sudaro tamsiai rudas, priemolingas, maišytas dirvožemis su paviršiuje susiformavusia 4–8 cm storio velėna. Po juo išlikęs arimo metu apardytas iki 8 cm storio archeologinis sluoksnis, vizualiai iš armens sunkiai išsiskiriantis šiek tiek tamsesnės spalvos maišytu dirvožemiu. Jo nėra tik sienelės Š pakraštyje, t. y. perkastos ŠR kampe. 28–33 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Pietinė sienelė 5 m ilgio R-V kryptimi, iškasta iki 32–33 cm gylio (pav. 11:I; nuotr. 163). Viršuje – 28–29 cm storio buvusio arimo sluoksnis, kurį sudaro tamsiai rudas, priemolingas, maišytas dirvožemis su paviršiuje susiformavusia 4–6 cm storio velėna. Po juo išlikęs arimo metu apardytas 4–6 cm storio archeologinis sluoksnis, vizualiai iš armens sunkiai išsiskiriantis šiek tiek tamsesniu maišytu dirvožemiu. 30–31 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Vakarinė sienelė 5 m ilgio Š-P kryptimi, iškasta iki 32–33 cm gylio (pav. 11:II; nuotr. 164). Pietinėje jos pusėje, 80 cm į Š nuo P sienelės kv. A¹³–A¹⁵ padaryta 1,46 m ilgio Š-P kryptimi ir 40–75 cm gylio R-V kryptimi išpjova. Viršuje – 29 cm storio buvusio arimo sluoksnis, kurį sudaro tamsiai rudas, priemolingas, maišytas dirvožemis su paviršiuje susiformavusia 6 cm storio velėna. Po juo išlikęs arimo metu apardytas 3–6 cm storio archeologinis sluoksnis, vizualiai iš armens sunkiai išsiskiriantis šiek tiek tamsesnės spalvos maišytu juodžemiu. 31–32 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Ištirta perkasa buvo nufotografuota (nuotr. 157–160) ir užpilta (nuotr. 165).

Perkasa Nr. 2 (pav. 1:P2, 2:P2, 12–14; lent. 1:P2; nuotr. 166–170)

Atmatuota projektuojamų laiptų vietoje piliakalnio P šlaite (pav. 1:P2; 2:P2; lent. 1:P2; nuotr. 73). Pailga Š-P kryptimi, 13 m ilgio, suskirstyta į kvadratus: plotis pažymėtas raide A, ilgis iš P į Š – skaičiais 1–13 (pav. 12). Projektinis lovio gylis – 25 cm, tiriama buvo iki 25–30 cm gylio. Iš viso ištirta 13 m² plotas.

Š dalyje kv. A-9–13 po permaišytu tamsiai rudu dirvožemiu 8–15 cm gylyje atsidengė 1995 m. užlygintos blindazo duobės V kraštas: duobė užpilta moliu, o jos pakraštys – stambiu žvyru (pav. 12; nuotr. 167, 169). Perkastos P dalyje per visą plotą dengėsi maišytas tamsiai rudas, priemolingas dirvožemis, kuriame, 6,74 m į Š nuo perkastos P galo ir 37 cm į V nuo R sienelės, 18 cm gylyje rasta *lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (pav. 12:1; rad. sąr. Nr. 25; nuotr. 350:1).

Perkastos sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė (pav. 13:I; nuotr. 170) 1 m ilgio, iškasta iki 23–30 cm gylio. Viršuje – 17–18 cm storio supiltinis, rudo molio sluoksnis su paviršiuje susiformavusia iki 9 cm storio velėna. Po juo prasideda 1995 m. supiltas plūktas molis.

Rytinė sienelė (pav. 14:I) 13 m ilgio, iškasta iki 23–30 cm gylio. Paviršiuje, išskyrus 1,3 m ilgio tarpą P pusėje, susiformavusi 8–10 cm storio velėna. Profilyje sienelės Š galas yra 4,5 m aukštyje nuo piliakalnio papėdėje esančio P galo. Nuo Š perkastos galo pirmuosius 4,4 m po velėna yra 15–19 cm storio (su velėna) supiltinis rudas, mažai organiškąs, permaišytas molis, po kuriuo prasideda 1995 m. suplūktas molis. Sienelėje tarp 4,3 ir 4,8 m matosi iki 20 cm storio supiltinis filtracinis stambaus žvyro sluoksnis. Likusioje 8,2 m ilgio atkarpoje per visą sienelės aukštį iki pat lovio dugno tęsiasi tamsiai rudas, permaišytas, priemolingas sluoksnis.

Pietinė sienelė (pav. 14:II; nuotr. 168) 1 m ilgio, iškasta iki 25–30 cm gylio. Per visą aukštį eina maišytas, tamsiai rudas, priemolingas dirvožemis. Jo paviršiaus R pusėje susiformavusi iki 10 cm storio velėna, kuri V pusėje nukasta iškeldinant čia buvusį skruzdėlyną.

Vakarinė sienelė (pav. 13:II; nuotr. 168, 169) 13 m ilgio, iškasta iki 25–30 cm gylio. Profilyje sienelės Š galas yra 4,6 m aukštyje nuo piliakalnio papėdėje esančio P galo. Žiūrint iš P į Š, pirmuosius 4,3 m sienelės pjūvyje dengiasi 25–30 cm storio tamsiai rudas, permaišytas, priemolingas dirvožemis (nuotr. 168). Jo paviršius nukastas iškeldinant čia buvusį skruzdėlyną. Tolesnėje 5,7 m ilgio atkarpoje (nuotr. 168, 169) sienelės viršuje – iki 24 cm storio maišytas, molingas dirvožemis su 6–10 cm storio velėna paviršiuje. Po juo – prasideda maišytas, pilkai rudas priemolis. Likusioje 3 m atkarpoje (nuotr. 169) sienelės viršuje – 15–18 cm storio mažai organiškąs, permaišytas, rudas molis su 8–10 cm storio velėna. Po juo prasideda plūktas rudas molis, o kv. A-13 P pusę užima apie 40 cm pločio ir 18 cm storio supiltinis filtracinis stambaus žvyro sluoksnis.

Po archeologinių tyrimų perkasa nebuvo užpilta, perduota darbų vykdytojui (priedas 5).

Perkasa Nr. 3 (pav. 1:P3, 2:P3, 15–17; lent. 1:P3; nuotr. 171–176)

Atmatuota laiptų vietoje piliakalnio PR šlaite (pav. 1:P3; 2:P3; lent. 1:P3; nuotr. 171). Paįlga R-V kryptimi, 19 m ilgio (nuotr. 172, 173). Suskirstyta į kvadratus: plotis pažymėtas raide A, ilgis iš V į R – skaičiais 1–19 (pav. 15). Projektinis laiptų lovio gylis – 25 cm, tiriama buvo iki 25–30 cm gylio. Iš viso ištirtas 19 m² plotas.

Visame plote po velėna atsidengė tamsiai rudas, priemolingas, maišytas dirvožemis, kuriame gausu šaknų ir keletas kelmų. Centrinėje (kv. A-7, A-8) ir ŠR dalyje (kv. A14–A-15, A-19) 7–20 cm gylyje atsidengė 4 vidutinio ir stambaus dydžio akmenys, o kv. A-11 – 20 ir 21 cm gylyje – 2 nedideli akmenys (pav. 15). Visi akmenys stambaus grūdėtumo, pilkai rudos spalvos granito.

Centrinėje dalyje, 9,26 m į R nuo V galo ir 47 cm į Š nuo P sienelės, kv. A-10 (pav. 15:1), 17 cm gylyje rasta *XVII–XVIII a. žistos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 26; nuotr. 350:4)*.

Perkastos sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė (pav. 17:I; nuotr. 174, 175) 19 m ilgio, iškasta iki 20–30 cm gylio. Profilyje sienelės V galas yra 7,46 m aukštyje nuo R galo. Per visą sienelės aukštį eina permaišytas, tamsiais rudas, molingas dirvožemis su tankia, 12–15 cm storio velėna. Kv. A-2 R dalyje ir didesnę kv. A-3 sienelės dalį 98 cm ilgio atkarpoje dengia masyvus kelmas. Kv. A-7 iš sienelės kyšo 20 cm gylyje atsidengęs 19 cm ilgio ir 11 cm pločio akmuo. Kv. A-8 sienelėje 7 cm gylyje dengiasi stambaus akmens galas, kurio ilgis 24 cm, o plotis 52 cm. ŠR gale, kv. A-19 iš sienelės 15 cm gylyje kyšojo dar vienas stambus akmuo, kurio ilgis 32 cm, o plotis 39 cm.

Rytinė sienelė (pav. 16:II; nuotr. 176) 1 m ilgio, iškasta iki 25–27 cm gylio. Per visą aukštį eina tamsiai rudas, molingas, maišytas dirvožemis su tankia, 12–14 cm storio velėna.

Pietinė sienelė (pav. 16:I) 19 m ilgio, iškasta iki 25–30 cm gylio. Profilyje V galas yra 7,5 m aukštyje nuo R galo. Per visą aukštį eina tamsiai rudas, molingas, maišytas dirvožemis su tankia, 13–15 cm storio velėna. Didesnę kv. A-9 dalį 58 cm ilgio atkarpoje dengia masyvus kelmas.

Vakarinė sienelė (pav. 17:II) 1 m ilgio, iškasta iki 27–30 cm gylio. Per visą aukštį eina tamsiai rudas, molingas, maišytas dirvožemis su tankia, 12–13 cm storio velėna.

Po archeologinių tyrimų perkasa nebuvo užpilta, perduota darbų vykdytojui (priedas 5).

Šurfas Nr. 1 (pav. 1:Š1, 1:Š1, 23, 24; lent. 1:Š1; nuotr. 197–199, 350:2, 3)

Atmatuotas piliakalnio ŠV papėdėje, informacinės rodyklės IR3 vietoje (pav. 1:Š1; 2:Š1; lent. 1:Š1). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 197), 1,24–1,34 m gylio (nuotr. 198). Žemės paviršius dirvonuoja, žemėja Š-ŠR kryptimi. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 80–86 cm storio supiltinis, priemolingas, maišytas, rudas dirvožemis su 10–12 cm storio velėna. 80–86 cm gylyje atsidengė 40–48 cm storio archeologinis sluoksnis, kurį sudarė maišyta, pilkai juoda, priemolinga žemė (nuotr. 198). 35 cm į R nuo šurfo V sienelės ir 38 cm į P nuo Š sienelės 84 cm gylyje rasta *lipdytos grublėtiosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 58; pav. 23:1; nuotr. 350:2)*. 12 cm į ŠV nuo jos, 24 cm į R nuo šurfo V sienelės ir 18 cm į P nuo Š sienelės 87 cm gylyje buvo *II lipdytos grublėtiosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 59; pav. 23:2; nuotr. 350:3)*. 1,2–1,3 m gylyje prasidėjo rudo priemolio įžemis, kurio paviršius žemėja iš P į Š pusę.

Sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė (pav. 24:IV; nuotr. 198) 1 m pločio, iškasta iki 1,22–1,24 m gylio. Paviršius iš V į R žemėja 9 cm. Viršuje – 12–14 cm storio velėna. Po ja – 66 (R) – 71 (V) cm storio supiltinis, priemolingas, maišytas, rudas dirvožemis. Žemiau – 39 (V) – 44 (R) cm storio pilkai juodas, degėsingas, priemolingas archeologinis sluoksnis. Apačioje – 1,22–1,24 m gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Rytinė sienelė (pav. 24:I; nuotr. 198) 1 m pločio, iškasta iki 1,22–1,38 m gylio. Paviršius iš P į Š žemėja 14 cm. Viršuje – 10 (P) – 14 (Š) cm storio velėna. Po ja – 66 (Š) – 76 (P) cm storio supiltinis, priemolingas, maišytas, rudas dirvožemis. Žemiau – 44 (Š) – 48 (P) cm storio pilkai juodas, degėsingas, priemolingas archeologinis sluoksnis. Apačioje – 1,22 (Š) – 1,38 (P) m gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Pietinė sienelė (pav. 24:II) 1 m pločio, iškasta iki 1,33–1,34 m gylio. Paviršius iš V į R žemėja 4 cm. Viršuje – 10–11 cm storio velėna. Po ja – 75–76 cm storio supiltinis, priemolingas, maišytas, rudas dirvožemis. Žemiau – 47–48 cm storio pilkai juodas, degėsingas, priemolingas archeologinis sluoksnis. Apačioje – 1,33–1,34 m gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Vakarinė sienelė (pav. 24:III) 1 m pločio, iškasta iki 1,22–1,33 m gylio. Paviršius iš P į Š žemėja 9 cm. Viršuje – 11–12 cm storio velėna. Po ja – 71 (Š) – 75 (P) cm storio supiltinis, priemolingas, maišytas, rudas dirvožemis. Žemiau – 39 (Š) – 47 (P) cm storio pilkai juodas, degėsingas, priemolingas archeologinis sluoksnis. Apačioje – 1,22 (Š) – 1,24 (P) m gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Archeologinis sluoksnis datuotinas I tūkst. – II tūkst. pr. Šurfas užpiltas (nuotr. 199).

Šurfas Nr. 2 (pav. 1:Š2, 2:Š2, 25, 26; lent. 1:Š2; nuotr. 200–205)

Atmatuotas piliakalnio P papėdėje, informacinio ženkle IŽ vietoje (pav. 1:Š2; 2:Š2; lent. 1:Š2). 2 x 1 m dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi (285°–105°) (nuotr. 200), 50–74 cm gylio (pav. 25, 26; nuotr. 201–204). Ilgis iš ŠV į PR pažymėtas raidėmis A ir B, o plotis – skaičiumi 1 (pav. 25:I). Žemės paviršius dirvonuoja, nežymiai nuolaidėja į V-ŠV. Iš viso iširtas 2 m² plotas.

Nuėmus 7 cm storio velėną, atsidengė permaišytos, molingos, supiltos tamsios žemės 28–33 cm storio sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje išsiskyrė 3–4 cm storio geltono, maišyto smėlio tarpusluoksnis. 35–42 cm ėmė dengtis archeologinis sluoksnis, susidedantis iš dviejų horizontų. Viršutinis horizontas 10–22 cm storio, tamsiai rudas, molingas, gausiai maišytas su degėšiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. Apatinis horizontas 10–12 cm storio, pilkai rudas, molingas, mažai organiškas, su pavieniais smulkiais angliukais. Įžemis – rudo molio, prasideda 52–78 cm gylyje. Šurfo dugnas ŠV dalyje buvo 14–17 cm žemiau nei PR dalyje. ŠV gale, kv. A-1 V kampe 60–73 cm gylyje įžemyje atsidengė įstrižai šurfo Š-P kryptimi einantis apie 20 cm pločio ir 2–6 cm gylio griovelis, žemėjantis į Š pusę. Ant šio griovelio R-ŠR krašto įžemyje gulėjo vidutinis, 12 x 9 x 9 cm dydžio, pilkai melsvas, smulkaus grūdėtumo akmuo, atsidengęs 65 cm gylyje (pav. 25:I; nuotr. 201, 204). Šurfą ištyrus, jis užpiltas (nuotr. 205).

Šurfo sienelių aprašymas:

Šiaurės rytinė sienelė (pav. 25:II; nuotr. 203) 2 m ilgio ŠV-PR kryptimi, iškasta PR pusėje iki 57 cm, ŠV pusėje – 74 cm gylio. Paviršius 4 cm žemėja nuo PR link ŠV galo. Viršuje – 7 cm storio tanki velėna. Po ja – 33–35 cm storio maišytas, molingas, supiltinis sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje nuo PV sienelės pusės įsiterpęs 17 cm ilgio ir iki 4 cm storio maišyto geltono smėlio intarpas. Žemiau – 40–44 cm gylyje prasideda dviejų horizontų archeologinis sluoksnis. Viršutinis horizontas 17–20 cm storio, tamsiai rudas, molingas, su gausiais degėsiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. 57–64 cm gylyje prasideda apatinis horizontas. Jis 10–12 cm storio, pilkai rudas, molingas, mažai organiškasis, su pavieniais smulkiais angliukais. Šio sluoksnio neaptikta tik sienelės PV pakraštyje, apie 19 cm ilgio atkarpoje. 57–74 cm gylyje prasideda rudo priemolio žemis.

Pietrytinė sienelė (pav. 26:II; nuotr. 202) 1 m ilgio, iškasta PV pusėje iki 50 cm, ŠR pusėje – 57 cm gylio. Paviršius 2 cm žemėja nuo Š link P kampo. Viršuje – 7 cm storio tanki velėna. Po ja – 33 cm storio permaišytas, molingos, supiltinis dirvožemis, kurio viršutinėje dalyje yra 3–4 cm storio permaišyto geltono smėlio tarpusluoksnis, 11–12 cm gylyje einantis per visą sienelės ilgį. 40 cm gylyje prasideda archeologinis sluoksnis. Jis 10–17 cm storio, tamsiai rudas, molingas, su gausiais degėsiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. 50–57 cm gylyje pasiektas rudo priemolio žemis.

Pietvakarinė sienelė (pav. 26:I; nuotr. 201) 2 m ilgio ŠV-PR kryptimi, iškasta PR pusėje iki 50 cm, ŠV pusėje – 68 cm gylio. Paviršius 5 cm žemėja nuo šurfo PR link ŠV galo. Viršuje – 7 cm storio tanki velėna. Po ja – 28–33 cm storio permaišytas, molingas, supiltinis dirvožemis, kurio viršutinėje dalyje nuo PV sienelės pusės įsiterpęs 82 cm ilgio ir iki 3 cm storio maišyto geltono smėlio intarpas, kylantis ŠV kryptimi link sienelės paviršiaus. 35–40 cm gylyje prasideda dviejų horizontų archeologinis sluoksnis. Viršutinis horizontas 10–22 cm storio, tamsiai rudas, molingas, su gausiais degėsiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. 52–64 cm gylyje prasidedantis apatinis horizontas iki 10 cm storio, pilkai rudas, molingas, mažai organiškasis, su pavieniais smulkiais angliukais. Šio sluoksnio neaptikta sienelės PV pakraštyje, apie 35 cm ilgio atkarpoje. 52–75 cm gylyje prasideda rudo priemolio žemis.

Šiaurės vakarinė sienelė (pav. 26:III; nuotr. 204) 1 m ilgio, iškasta PV pusėje iki 68 cm, ŠR pusėje – 74 cm gylio. Paviršius 3 cm žemėja iš ŠR į PV pusę. Viršuje – 7 cm storio tanki velėna. Po ja – 28–35 cm storio permaišytas, molingas, supiltinis dirvožemis. 35–42 cm gylyje prasideda dviejų horizontų archeologinis sluoksnis. Viršutinis horizontas 18–22 cm storio, tamsiai rudas, molingas, su gausiais degėsiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. 57–64 cm gylyje prasidedantis apatinis horizontas 10–14 cm storio, pilkai rudas, molingas, mažai organiškasis, su

pavieniais smulkiais angliukais. Sienelės PV pusėje yra apie 20 cm pločio dubens pavidalo skerspjūvio įdubimas, įgilintas į žemę apie 6 cm. 66–78 cm gylyje prasideda rudo priemolio žemis.

Šurfas Nr. 3 (pav. 1:Š3, 2:Š3; lent. 1:Š3; nuotr. 206–208)

Atmatuotas piliakalnio P-PV papėdės pylime, informacinės rodyklė IR3 vietoje (pav. 1:Š3; 2:Š3; lent. 1:Š3). 1 x 1 m dydžio, orientuotas į ŠR, ŠV, PR ir PV, žemės paviršius žemėja į ŠV, išvažinėtas (nuotr. 206). Projektinis gylis – 50 cm, iškasta iki 51–61 cm gylio (nuotr. 207).

Viršuje – 15–20 cm storio arimo sluoksnis, kurį sudaro permaišytas, pilkai rudas molis. Po juo per visą gylį iki pat dugno eina plūktas rudas molis su smulkių kalkamenių priemaišomis.

Iš viso ištirtas 1 m² plotas. Archeologinių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 208).

Šurfas Nr. 4 (pav. 1:Š4, 2:Š4, 27, 28; lent. 1:Š4; nuotr. 209–211, 355)

Atmatuotas piliakalnio PR papėdėje, vizualiniame apsaugos zonos pozonyje, 12 m į R nuo bevardžio upelio vagoje gulinčio stambaus riedulio, 7 m į PR nuo minėto upelio vagos vingio, 22 m į PV nuo šurfo Nr. 5, mišku apaugusios terasos kyšulyje (pav. 1:Š4; 2:Š4; lent. 1:Š4). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 209), 60–72 cm gylio (nuotr. 210). Paviršius žemėja iš R į V, leidžiasi link bevardžio upelio. Iš viso ištirtas 1 m² plotas

Viršuje – 32–37 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, šakningas, purus, humusingas, priemolingas dirvožemis su 8–10 cm storio velėna. Po juo, 32–37 cm gylyje atsidengė 10–15 cm storio pilkšvai juodas archeologinis sluoksnis, kuriame gausu smulkių anglies gabaliukų ir molio tinko trupinių. Jame rasta radinių: 37 cm gylyje – 97 cm į V nuo R sienelės, 43 cm į P nuo Š sienelės – *lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 60; pav. 27:1; nuotr. 355:1)*; 38 cm gylyje – 28 cm į P nuo Š sienelės, 15 cm į R nuo V sienelės – *II lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 61; pav. 27:2; nuotr. 355:2)*; 39 cm gylyje – 32 cm į Š nuo P sienelės, 32 cm į R nuo V sienelės – *III lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 62; pav. 27:3; nuotr. 355:3)*; 42 cm gylyje – šurfo ŠV kampe, stambesnis *molio tinko fragmentas (pav. 27:4)*; 46 cm gylyje – 43 cm į V nuo R sienelės, 54 cm į P nuo Š sienelės – *IV lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 63; pav. 27:5; nuotr. 355:4)*; 47 cm gylyje – 24 cm į Š nuo P sienelės, 16 cm į R nuo V sienelės – *V lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 64; pav. 27:6; nuotr. 355:5)*; 48 cm gylyje – 21 cm į Š nuo P sienelės, 19 cm į R nuo V sienelės – *VI lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 65; pav. 27:7; nuotr. 355:6)*. 42–52 cm gylyje prasideda šviesiai rudo priemolio žemis, kurio paviršius žemėja į V-PV pusę, link upelio.

Sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė (pav. 28:IV; nuotr. 210) 1 m ilgio, iškasta R pusėje iki 60 cm, V pusėje – 72 cm gylio. Viršuje – 9–10 cm storio velėna. Po ja – 23 (R) – 32 (V) cm storio permaišytas, tamsiai rudas, šakningas, purus, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 11 (V) – 13 (R) cm storio pilkšvai juodas, degėsingas archeologinis sluoksnis. 45 (R) – 53 (V) cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Rytinė sienelė (pav. 28:I) 1 m ilgio, iškasta Š pusėje iki 60 cm, P pusėje – 63 cm gylio. Viršuje – 8–9 cm storio velėna. Po ja – 23–24 cm storio permaišytas, tamsiai rudas, šakningas, purus, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 10 (P) – 13 (Š) cm storio pilkšvai juodas, degėsingas archeologinis sluoksnis. 42–45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Pietinė sienelė (pav. 28:II) 1 m ilgio, iškasta R pusėje iki 63 cm, V pusėje – 65 cm gylio. Viršuje – 8–10 cm storio velėna. Po ja – 24 (R) – 28 (V) cm storio permaišytas, tamsiai rudas, šakningas, purus, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 10 (R) – 14 (V) cm storio pilkšvai juodas, degėsingas archeologinis sluoksnis. 42 (R) – 52 (V) cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Vakarinė sienelė (pav. 28:III; nuotr. 210) 1 m ilgio, iškasta P pusėje iki 65 cm, Š pusėje – 72 cm gylio. Viršuje – 10 cm storio velėna. Po ja – 28 (P) – 32 (Š) cm storio permaišytas, tamsiai rudas, šakningas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 11 (Š) – 14 (P) cm storio pilkšvai juodas, degėsingas archeologinis sluoksnis. 52–53 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Šūrfas užpiltas (nuotr. 211).

Šūrfas Nr. 5 (pav. 1:Š5, 2:Š5; lent. 1:Š5; nuotr. 212–214, 356:1–2)

Atmatuotas piliakalnio PR papėdėje, vizualiniame apsaugos zonos pozonyje, miško keliuko vietoje, tako T6 trasoje, 9 m į R nuo bevardžio upelio vagos, 22 m į ŠR nuo šurfo Nr. 4 ir 73 m į PV nuo šurfo Nr. 6 (pav. 1:Š5; 2:Š5; lent. 1:Š5). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 212), 50–60 cm gylio (nuotr. 213). Žemės paviršius išvažinėtas, žemėja į V-ŠV, link upelio.

Visame plote iki pat įžemio atsidengė nuo 32 (V krašte) iki 57 (R krašte) cm storio tamsiai rudas, permaišytas priemolis, kuriame pastebėta pavienių smulkių anglies ir molio tinko trupinių. 26 cm į V nuo R sienelės ir 33 cm į Š nuo P sienelės 31 cm gylyje rasta *lipdytos keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 66; nuotr. 356:1). 56 cm į V nuo R sienelės ir 41 cm į Š nuo P sienelės 33 cm gylyje aptikta *II lipdytos keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 67; nuotr. 356:2). 32–57 cm gylyje prasidėjo drėgnas, klampus, gelsvas priemolis, persunktas gruntinio vandens.

Radiniai liudija, kad čia yra buvęs papėdės gyvenvietės archeologinis sluoksnis, kuris per-

maišytas žemės judinimo darbų. Iš viso ištirtas 1 m² plotas. Šurfas užpiltas (nuotr. 214).

Šurfas Nr. 6 (pav. 1:Š6, 2:Š6; lent. 1:Š6; nuotr. 215–217)

Atmatuotas piliakalnio R papėdėje, vizualiniame apsaugos zonos pozonyje, miško keliuko vietoje, tako T6 trasoje, aukštumos šlaite, 73 m į ŠR nuo šurfo Nr. 5, 11 m į R nuo bevardžio upelio ir 25 m į PR nuo brastos per minėtą upelį, akmeningoje vietoje (pav. 1:Š6; 2:Š6; lent. 1:Š6). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 215), 50–52 cm gylio (nuotr. 216). Žemės paviršius išvažinėtas, kietai suplūktas, žemėja į V pusę. Ties šurfo viduriu ŠV-PR kryptimi praeina provėža.

Visame plote iki pat įžemio dengėsi 35–40 cm storio permaišytas, pilkšvai rudas, neorganiškas, kieto priemolio su vidutinio dydžio akmenimis sluoksnis, kuriame rasta smulkių molio tinko trupinių, liudijančių apie čia buvusį *archeologinį sluoksnį*. Manoma, kad jis permaišytas XX a. 8 deš. niveliuojant ir apsošinimui spygliuočių mišku ruošiant aukštumos šlaitą. 35–40 cm gylyje prasidėjo rudo, molingo, stambaus žvyro įžemis, kuriame gausu įvairaus dydžio akmenų.

Iš viso ištirtas 1 m² plotas. Šurfas užpiltas (nuotr. 217).

Šurfas Nr. 27 (pav. 1:Š27, 2:Š27; lent. 1:27; nuotr. 279–281)

Atmatuotas piliakalnio ŠV papėdėje, 75 m į PR nuo šurfo Nr. 23, 35 m į PV nuo šurfo Nr. 26 ir 2 m į Š nuo piliakalnio anotacinio ženklo (nuotr. 32), 1 m į PR nuo senkelio (pav. 1:Š27, 2:Š27; lent. 1:Š27). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 279), iki 95 cm gylio (nuotr. 280). Žemės paviršius dirvonuoja, žemėja į Š-ŠV pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 55 cm storio tamsiai rudas, mažai humusingas, smėlingas dirvožemis su tankia, 8–15 cm storio velėna. Po juo – dviejų horizontų sąnašinis smėlio sluoksnis. Viršutinis horizontas rusvas, 14–24 cm storio. Apatinis horizontas prasideda 69–79 cm gylyje. Jis 16–26 cm storio, tamsiai rudas, priemolingas, persunktas gruntinio vandens. 95 cm gylyje ėmė dengtis drėgnas, rudo priemolio įžemis, iš kurio pradėjo sunktis gruntinis vanduo.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 281).

Papėdės gyvenvietės zonos tyrimai

Papėdės gyvenvietės zonoje archeologiniai žvalgymai atlikti takų T2G, T4G, T5G, aikštelių A4, A5 ir A15 teritorijoje, o žvalgomieji šurfai iškasti rodyklių (šurfai Nr. 7, 8, 13), aikštelių A4 (šurfai Nr. 46, 47), A5 (šurfas Nr. 12), A15 (šurfai Nr. 42, 43), tako T4G (šurfai Nr. 9, 10, 11), tako T5GA (šurfai Nr. 44, 45) vietose (pav. 1, 2). Tako T5G trasoje po augaliniu sluoksniu atsivėdangus ugniavietėms Nr. 2, 3 ir dėmei Nr. 2, jų aplinkoje buvo tiriamos perkastos Nr. 4 ir 5.

Iš viso papėdės gyvenvietės zonoje buvo ištirtas 47,36 m² plotas, o archeologiniai žvalgymai atlikti 2058 m² plote. Tyrimai patvirtino, kad į PV nuo piliakalnio esančioje aukštumoje yra išlikęs žemės judinimo darbų smarkiai apnaikintas IX–XIII a. papėdės gyvenvietės archeologinis sluoksnis. Jo liekanų aptikta ir Minijos kairiajame krante stūksančiame aukštumos kyšulyje, kuriame ištirta I tūkst. – II tūkst. pr. ugniavietė Nr. 1 (šurfas Nr. 47).

Takas T2G (pav. 2:T2G; nuotr. 33–37).

Suprojektuotas saugomos teritorijos ŠV pakraštyje, Minijos kairiojo kranto aukštumos pakraštyje. R dalis prasideda nuo sankirtos su terasuotu taku TT piliakalnio ŠV papėdėje, o V galas remiasi į Kūlupio upelį ties mitologiniu akmeniu, vad. Laumės kūliu. Abipus tako suprojektuotos aikštelės A4, A5, A15, o ties V galu – A6 (pav. 2:T2G). Tyrimų metu žvalgyta buvo 260 m ilgio ir 2 m pločio tako atkarpa (nuotr. 33–37).

Tako V dalyje (pav. 2:Rv9; lent. 1:Rv9), 2,6 m į ŠV nuo šurfo Nr. 12 ir 53 cm į Š nuo tako lovio P sienelės 29 cm gylyje, maišytoje žemėje rasta *XX a. pr. švininė šrapnelio rutulinė kulka (rad. sqr. Nr. 3; nuotr. 367)*. 12 m į R nuo jos (pav. 2:Rv10; lent. 1:Rv10) ir 26 cm į P nuo tako Š sienelės 33 cm gylyje aptiktas *XIX a. sidabro lydinio signetinis žiedas (rad. sqr. Nr. 4; nuotr. 366)*.

Iš viso žvalgymai atlikti 520 m² plote. Archeologinio sluoksnio nerasta.

Takas T4G (pav. 2:T4G, T4GA; nuotr. 38–42).

Pirminė trasa eina papėdės gyvenvietės PV ir V pakraščiu iki Kūlupio upelio slėnyn įsiterpiančio kyšulio, nuo kurio leidžiasi ŠV kryptimi upelio dešiniojo kranto terasa ir pamiške, esančia viualiniame apsaugos zonos pozonyje (pav. 2:T4G). Po tvarkymo darbų projekto korekcijos vidurinės tako atkarpos buvo atsisakyta, o nauja atšaka suprojektuota miško keliuku (pav. 2:T4GA). Pirminėje tako trasoje archeologiniai žvalgymai buvo atlikti 230 m ilgio ir 2 m pločio ruože, kuriame iškasti 3 šurfai (pav. 1:Š9–11; 2:Š9–11). Trasos ŠV dalyje, tako R pusėje aptiktas masyvus riedulys, stūksantis Kūlupio dešiniojo kranto aukštumos ŠV šlaite (pav. 1:Ak2; lent. 1:Ak2). Jis netaisyklingo ovalo formos, 3,2 x 2,1 m dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi, 80–85 cm aukščio, stambaus grūdėtumo, pasidengęs storu samanų sluoksniu (nuotr. 55). Padavimų apie akmenį nėra. Kai kurie Kartenos miestelio gyventojai jį klaidingai tapatina su mitologiniu akmeniu, vad. Laumės kūliu su Karvės pėda. Projektą koregavus, buvo žvalgoma miško keliuku tiesiama 100 m ilgio ir 2 m pločio tako T4GA atkarpa (pav. 2:T4GA; nuotr. 40–42).

Iš viso tako T4G (T4GA) trasose archeologiniai žvalgymai buvo atlikti 660 m² plote. Archeologinio sluoksnio ir archeologinių vertingųjų savybių turinčių radinių nerasta.

Takas T5G (pav. 2:T5G, T5GA; nuotr. 20–31, 43, 44)

Prasideda papėdės gyvenvietės PV pakraštyje, nuo sandūros su taku T4G. Eina aukštumos PV ir ŠV pakraščiu palei spygliuočių mišką (nuotr. 24), o jam pasibaigus – toliau PR kryptimi palei aukštumos ŠR kraštą (nuotr. 25, 26) iki tako T6 piliakalnio PV papėdėje (nuotr. 20). Pakoregavus projektą, tako PV dalies buvo atsisakyta, o likusi dalis su takais T2G ir T4GA sujungta nauja jungtimi TG5A, kuri eina miško kvartaline linija. Pirminėje tako T5G teritorijoje buvo žvalgoma 260 m ilgio ir 2 m pločio trasa, kurioje ištirtos 2 perkasos (Nr. 4, Nr. 5), dėmė Nr. 3, surinkti dėmėje Nr. 1 aptikti radiniai. Trasą koregavus, buvo žvalgyta 100 m ilgio ir 2 m pločio atkarpa T5GA, kurioje ištirti 2 šurfai (Nr. 44, 45).

Po augaliniu sluoksniu tako R gale atsidengė reljefe išsiskiriančio piliakalnio išorinio gynybinio griovio (nuotr. 23) kontūras (pav. 1:GG; 2:GG; lent. 1:GG; nuotr. 21, 22). Jis apie 16 m pločio ir 1,5 m gylis, užpildytas juosvai rudu, molingu, maišytu dirvožemiu, kuriame pastebėta smulkių angliukų ir molio tinko trupinių. ŠR pusėje jis rėmėsi į nuskleisto II gynybinio pylimo padą, suplūktą iš rudos spalvos molio, o PV pusėje – į molingą aukštumos pakilimą (nuotr. 21).

Išilgai griovio tvarkymo darbų metu buvo iškasta tranšėja vandens pralaidai Nr. 1 (pav. 1:Pr1; 2:Pr1; lent. 1:Pr1; nuotr. 30). Jos ilgis ŠV-PR kryptimi – 5 m, plotis – 60–50 cm, gylis – 60–80 cm. Joje griovio užpildas juosvas, molingas, maišytas su degėšiais, smulkiais angliukais ir molio tinko trupiniais. Projektinis tranšėjos gylis griovio dugno nesiekė. Tai leidžia manyti, kad griovys yra gilesnis nei buvo manoma ir siekia 2,1–2,3 m gylį. Radinių tranšėjos grunte nerasta.

23 m į ŠV nuo griovio PV krašto po augaliniu gruntu atsidengė *dėmė Nr. 1* (pav. 1:D1; 2:D1; lent. 1:D1). Ji pailga ŠV-PR kryptimi, 20 m ilgio, išsiskyrė tamsiai pilku, priemolingu, maišytu juodžemiu su degėšiais, smulkiais anglies gabaliukais, molio tinko fragmentais. Joje rasta masinės medžiagos: 3,6 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 40 cm į PV nuo ŠR sienelės 23 cm gylyje – *lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 73; nuotr. 359:11)*; 3,9 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 56 cm į PV nuo ŠR sienelės 23 cm gylyje – *II lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 74; nuotr. 359:12)*; 4,05 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 21 cm į PV nuo ŠR sienelės 25 cm gylyje – *III lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 75; nuotr. 359:13)*; 4,1 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 50 cm į PV nuo ŠR sienelės 26 cm gylyje – *IV lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 76; nuotr. 359:14)*; 4,75 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 46 cm į ŠR nuo PV sienelės 20 cm gylyje – *susilydžiusio švino fragmentas (rad. sqr. Nr. 8; nuotr. 359:7)*; 8,35 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 68 cm į PV nuo ŠR sienelės 30 cm gylyje – *V lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 80; nuotr. 360:2)*; 8,4 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 48 cm į PV nuo ŠR sienelės 28 cm gylyje – *VI lipdytos grublėtiosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 78; nuotr. 359:10)*; 8,6 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 83 cm į PV nuo ŠR sienelės 28 cm gylyje – *VII lipdytos*

keramikos lygiu paviršiumi šukė (rad. sqr. Nr. 77; nuotr. 359:9); 8,7 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 75 cm į ŠR nuo PV sienelės 21 cm gylyje – gyvulio krūminis dantis (rad. sqr. Nr. 91; nuotr. 360:6); 8,85 m į ŠV nuo dėmės PR gali ir 88 cm į PV nuo ŠR sienelės 20 cm gylyje – titnago fragmentas (rad. sqr. Nr. 9; nuotr. 360:7); 9,3 m į ŠV nuo dėmės PR galo ir 55 cm į PV nuo ŠR sienelės 29 cm gylyje – VIII lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 79; nuotr. 360:1); 9,25 m į ŠV nuo dėmės PR gali ir 26 cm į PV nuo ŠR sienelės 21 cm gylyje – II titnago fragmentas (rad. sqr. Nr. 8; nuotr. 359:8). Atrinkti 6 tipiškesni molio tinko pavyzdžiai (nuotr. 359:1–6). Sijojant išmetas žemes aptinktos 3 X–XIII a. lipdytos keramikos šukės (rad. sqr. Nr. 81–83; nuotr. 360:3–5).

10 m į ŠV nuo dėmės Nr. 1 molio įžemyje 18–38 cm gylyje atsidengė dėmė Nr. 3 (pav. 1:D3; 2:D3; lent. D3; nuotr. 28). Ji netaisyklingos formos, palei tako ŠR sienelę 2,8 m, o palei PV – 68 cm ilgio, užpildyta pilkai rudu, maišytu priemoliu (pav. 29), kurio storis siekė 2–3 cm. Archeologinių radinių joje nerasta.

Tarp dėmių Nr. 1 ir 3 skersai tako molio įžemyje buvo iškasta tranšėja vandens pralaidai Nr. 2 (pav. 1:Pr2; 2:Pr2). Ji 3,7 m ilgio ŠR–PV kryptimi, 50–60 cm pločio ir 40–60 cm gylio. Palei R sienelę atsidengė plokščias, 1 m ilgio iki 16 cm storio akmuo (nuotr. 31). Radinių nerasta.

28 m į ŠV nuo dėmės Nr. 1 tako trasoje ištirta perkasa Nr. 5, o 10 m į V nuo jos – perkasa Nr. 4. 3,7 m į ŠR nuo perkamos Nr. 4 ir 28 cm į PR nuo tako ŠV sienelės (pav. 1:Rv11; lent. 1:Rv11) 19 cm gylyje rasta *titnago nuoskala (rad. sqr. Nr. 7; nuotr. 361:1)*. 2,5 m į PV nuo perkamos Nr. 4 ir 47 cm į ŠV nuo tako PR sienelės 27 cm gylyje aptiktas *žalvarinis sagties liežuvėlis (rad. sqr. Nr. 5; nuotr. 361:2)*, o 1,2 m į ŠV nuo jo ir 46 cm į PV nuo tako ŠR sienelės 21 cm gylyje – *lipdytos keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 72; nuotr. 361:3)*.

Tako P gale, papėdės gyvenvietės PV pakraštyje buvo iškastas šurfas Nr. 8.

Tako atkarpoje T2GA, kuri eina miško kvartaline linija, buvo iškasti 2 šurfai (Nr. 44, 45) ir atlikti archeologiniai žvalgymai. Nustatyta, kad viršutinė, apie 50–55 m ilgio šlaito dalis yra paaukštinta niveliuojant vietovės reljefą prieš užsodinant ją spygliuočių mišku.

Iš viso tako T5G trasoje archeologiniai žvalgymai atlikti 722 m² plote. Jo centrinėje dalyje, aukštumos Š ir ŠR pakraščiuose, aptiktos X–XIII a. archeologinio sluoksnio liekanos, ištirtos 2 priešistorinės ugnivietės Nr. 2 ir 3.

Aikštelė A4 (pav. 2:A4; lent. 1:A4; nuotr. 45)

Rengiama prie Minijos vingio kairiojo kranto skardžio (pav. 2:A4; lent. 1:A4; nuotr. 45). Teritorija dirvonuoja, iš R ir Š apjuosta skardžio, ant kurio auga aukšti ąžuolai. V pusėje šlaitas nuo žulniai leidžiasi link slėnio terasos. Į P nuo aikštelės yra griovio atskirtas senkelis, kuriuo projek-

tuojama tiesti taką T2G.

Iš viso žvalgytas 30 m² plotas, kuriame iškasti 2 šurfai (Nr. 46, 47) ir ištirta I tūkst. – II tūkst. pr. ugniavietė Nr. 1 (žr. šurfo Nr. 47 aprašymą).

Aikštelė A5 (pav. 2:A5; lent. 1:A5; nuotr. 46)

Suprojektuota tako T2G V dalyje esančios terasos pakraštyje (pav. 2:A5; lent. 1:A5). Vieta dirvonuoja. Žvalgytas 22 m² plotas, kuriame iškastas 1 šurfas (Nr. 12). Po augaliniu sluoksniu aptiktos ledynmečio suneštų akmenų nuogulos. Archeologinio sluoksnio ar radinių nerasta.

Aikštelė A15 (pav. 2:A15; lent. 1:A15; nuotr. 47)

Suprojektuota aukštumos ŠV papėdės terasoje, spygliuočių miško pakraštyje esnčioje laukymėje, takų T2G ir T4G sankirtos PR pakraštyje (pav. 2:A15; lent. 1:A15). Vieta dirvonuoja, iš R ir P apsupta spygliuočių miško, o iš Š ir V pusių apsodinta dviguba eglių eile (nuotr. 47).

Žvalgytas 150 m² plotas, kuriame iškasti 2 šurfai (Nr. 42, 43). Teritorijoje rasta XX a. I p. sodybvietei būdingos žiastos keramikos, geležinės vielos, skardos, plastikinių gaminių fragmentų ir pan. Nustatyta, kad seniau šia vieta nuo kalno tekėjo upokšnis, kuris ir jo aplinka užpilti per 1 m storio atvežtinės žemės sluoksniu. Archeologinio sluoksnio ir radinių nerasta.

Perkasa Nr. 4 (pav. 1:P4, 2:P4, 18–19; lent. 1:P4; nuotr. 177–185)

Iškasta tako T5G trasoje atsidengusios ugniavietės Nr. 2 (lent. 1:U2) aplinkoje (pav. 1:P4; 2:P4; lent. 1:P4). Netaisyklingo plano, šiek tiek išlenkta puslankiu, kadangi buvo kasama tako trasoje, pailga ŠR-PV kryptimi, 5,0–5,2 m ilgio ir 2,10 m pločio (nuotr. 177, 181). Ilgis iš PV į ŠR pažymėtas raidėmis A, B, C, D, E, plotis iš PR į ŠV – skaičiais 1–4 (pav. 18). Perkasa 19–26 cm gylio, jos paviršius žemėja į PV-V pusę, o PV kampe rudo molio įžemis atsidengė 34 cm gylyje. Iš viso ištirtas 10,5 m² plotas.

Ties perkastos Š dalies viduriu, kv. C-3 ir kv. B-3 R pakraštyje 16–24 cm gylyje po buvusiu armens sluoksniu atsidengė ugniavietė Nr. 2 (nuotr. 177, 178). Kontūras apskritas, iš žemio išsiskyrė pilkai juodos spalvos užpildu su degėisiais, angliukais ir lipdytos keramikos šukėmis. Iš pradžių jis siekė 95–100 cm skersmenį, šiek tiek buvo paskleistas R kryptimi (nuotr. 178; pav. 19). Preparuojamas kontūras įgavo 93–95 cm skersmens apskritimo formą (nuotr. 179–181).

Iš PR pusės padarytas ugniavietės pjūvis. Jos duobė dubens pavidalo, į žemį įkasta 12–16 cm (nuotr. 179). Dugnas atsidengė 36–41 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 179–181). Dugno R pusė buvusi netvarkingai išklota pavieniais 10 x 9 x 3 cm, 7 x 6 x 3 cm, 8 x 6 x 3,5 cm, 8 x

6 x 4,5 cm, 8 x 7 x 5 cm, 9 x 7 x 3,5 cm ir 7 x 6 x 5 cm dydžio akmenukais (nuotr. 180).

Preparuojamoje ugniavietėje 16–37 cm gylyje rasta smulkių molio tinko trupinių (pav. 19:I), iš kurių stambesnių *4 molio tinko fragmentai* (nuotr. 353:1, 8, 10, 11) paimti kaip eksponavimui ar tyrimams tinkami pavyzdžiai.

16 cm gylyje – 26 cm į V nuo ugniavietės kontūro R krašto ir 58 cm į Š nuo P krašto rasta *lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 27; nuotr. 352:1); 17 cm gylyje – 10 cm į V nuo ugniavietės kontūro R krašto ir 20 cm į Š nuo P krašto – *II lipdytos keramikos šukė smulkiai grublėtu paviršiumi* (rad. sqr. Nr. 28; nuotr. 352:2); 23 cm gylyje – 45 cm į R nuo ugniavietės V krašto ir 63 cm į Š nuo P krašto, po molio tinko fragmentu, rasta *III lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 29; nuotr. 352:4); tame pačiame gylyje, 68 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto ir 61 cm į Š nuo P krašto – *IV lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė – puodo fragmentas su dalimi petelio ir piršto įspaudu puošta pakraštėlio briauna* (rad. sqr. Nr. 30; nuotr. 352:3); 24 cm gylyje – 12 cm į V nuo ugniavietės duobės R krašto ir 50 cm į Š nuo P krašto – *V lipdytos keramikos šukė grublėtu (?) paviršiumi* (rad. sqr. Nr. 31; nuotr. 352:7); 41 cm į R nuo ugniavietės kontūro V kraštinės ir 60 cm į Š nuo P kraštinės – *VI lipdytos keramikos šukė ištrupėjusiu paviršiumi* (rad. sqr. Nr. 32; nuotr. 352:6); 41 cm į V nuo ugniavietės kontūro R krašto ir 40 cm į Š nuo P krašto – *VII lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 33; nuotr. 352:5); 25 cm gylyje – 20 cm į Š nuo ugniavietės duobės P krašto ir 53 cm į V nuo R krašto – *VIII lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 34; nuotr. 104:8); 28 cm gylyje – 55 cm į V nuo ugniavietės R krašto ir 36 cm į Š nuo P krašto – *IX lipdytos keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 35; nuotr. 352:9); 29 cm gylyje – 20 cm į R nuo ugniavietės duobės V kraštinės ir 30 cm į Š nuo P kraštinės – *X lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 37; nuotr. 352:10); 65 cm į V nuo ugniavietės kontūro R kraštinės ir 42 cm į Š nuo P krašto – *XI lipdytos grublėtosios keramikos šukė ištrupėjusiu paviršiumi* (rad. sqr. Nr. 36; nuotr. 352:11); 30 cm gylyje – 15 cm į R nuo ugniavietės V krašto ir 23 cm į Š nuo P krašto – *XII lipdytos grublėtosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 38; nuotr. 353:2); 45 cm į V nuo ugniavietės R krašto ir 23 cm į P nuo Š krašto – *XIII lipdytos keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 39; nuotr. 352:12); 31 cm gylyje – 30 cm į R nuo ugniavietės duobės V kraštinės, 36 cm į Š nuo P kraštinės – *XIV lipdytos keramikos smulkiai grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 40; nuotr. 353:5); 32 cm gylyje – 37 cm į V nuo ugniavietės kontūro R krašto, 47 cm į Š nuo P krašto – *XV lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 41; nuotr. 353:3); 34 cm gylyje – 32 cm į V nuo ugniavietės R krašto, 19 cm į P nuo Š krašto – *XVI lipdytos keramikos šukė smulkiai grublėtu paviršiumi* (rad. sqr. Nr. 42; nuotr. 353:9); tame pačiame gylyje, 61 cm į R nuo ugniavietės V krašto ir 51 cm į Š nuo P krašto – *XVII lipdytos keramikos lygiu paviršiumi pakraštėlio fragmentas* (rad.

sqr. Nr. 43; nuotr. 353:4); 34 cm gylyje – 32 cm į V nuo ugnia vietės R krašto ir 15 cm į P nuo Š krašto – I degintinis kauliukas (rad. sqr. Nr. 92; nuotr. 351:6); tame pačiame gylyje – 42 cm į V nuo ugnia vietės R krašto ir 7 cm į P nuo Š krašto – II degintinis kauliukas (rad. sqr. Nr. 93; nuotr. 351:7); 35 cm gylyje – 41 cm į R nuo ugnia vietės 35 cm į R nuo ugnia vietės duobės V krašto ir 75 cm į Š nuo P krašto – XVIII lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 44; nuotr. 353:6); 37 cm gylyje – 47 cm į V nuo ugnia vietės kontūro R krašto ir 53 cm į Š nuo P krašto – perdegusi XIX lipdytos grublėtosios keramikos šukė (rad. sqr. Nr. 45; nuotr. 353:7); 39 cm gylyje – 45 cm į R nuo ugnia vietės kontūro R kraštinės ir 74 cm į Š nuo P kraštinės – 5 lipdytos grublėtosios keramikos šukės (rad. sqr. Nr. 46–50; nuotr. 351:1–5).

Perkasos sienelių aprašymas:

Šiaurės vakarinė sienelė (pav. 18:III; nuotr. 182, 183) 5 m ilgio, iškasta iki 21 (PV) – 25 (ŠR) cm gylio. Paviršius iš ŠR į PV pusę žemėja 55 cm. Per visą storį tęsiasi buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas dirvožemis su 8–9 cm storio velėna. 21–25 cm gylyje prasideda molio įžemis.

Pietrytinė sienelė (pav. 18:II; nuotr. 184, 185) 5 m ilgio, iškasta iki 26 (PV) – 34 (ŠV) cm gylio. Paviršius iš ŠR į PV pusę žemėja 28 cm. Per visą storį tęsiasi buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas dirvožemis su 8–9 cm storio velėna. 26–34 cm gylyje prasideda molio įžemis.

Kitų archeologinio sluoksnio pėdsakų perkasoje neaptikta. Matoma, kad jis yra perartas ir XX a. 9 deš. nustumdytas ant niveliuojamo aukštumos šlaito prieš jo apsodinimą spygliuočių mišku.

Po archeologinių tyrimų perkasa nebuvo užpilta, perduota darbų vykdytojui (priedas 5).

Perkasa Nr. 5 (pav. 1:P5, 2:P5, 20–22; lent. 1:P5; nuotr. 186–196)

Iškasta tako T5 trasos centrinėje dalyje, aukštumos Š pakraštyje atsidengusios ugnia vietės Nr. 3 (lent. 1:U3) aplinkoje (pav. 1:P5, 2:P5; lent. 1:P5). Netaisyklingo plano, šiek tiek išlenkta puslankiu, kadangi buvo kasama tako trasoje, pailga R-V kryptimi, 6,0–6,3 m ilgio ir 2,1–2,4 m pločio (nuotr. 189, 191). Ilgis iš V į R pažymėtas raidėmis A, B, C, D, E, F, G, o plotis iš P į Š – skaičiais 1–3. Jos P-PV dalyje atsidengusiai ugnia vietei ištirti padaryta 1,40 m ilgio R-V kryptimi ir iki 30 cm pločio išpjova. R dalyje ištirta dėmė Nr. 2. Perkasa nuo 19 iki 30 cm, o vietomis – iki 34 cm gylio. Iš viso joje ištirtas 14,86 m² plotas, aptikta I tūkst. – II tūkst. pr. radinių.

Perkasos ŠR dalyje, 2,30 m į V nuo R kraštinės ir 21 cm į P nuo Š kraštinės 26 cm gylyje rasta lipdytos keramikos pakraštėlis (rad. sqr. Nr. 57; pav. 20; nuotr. 354:4).

Perkasos P-PV dalyje, kv. C-1, 2 ir D-1 22–24 cm gylyje po augaliniu gruntu (buvusiu armeniu) atsidengė ugnia vietė Nr. 3 (lent. 1:U3; pav. 20:U3; pav. 21:I; nuotr. 186). Kontūras beveik apskritas, 77–82 cm skersmens, šiek tiek išėstas ŠV-PR kryptimi, molio įžemyje išsiskyrė pilkai

juodu užpildu, kuriame pastebėta degusių ir angliukų bei pavienių lipdytos keramikos šukių. Iš V-PV pusės buvo padarytas pjūvis. Ugniavietė dubens pavidalo, į žemį įkasta 6–14 cm (pav. 21:II; nuotr. 187). Dugnas atsidengė 30–36 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus (nuotr. 188).

22 cm gylyje – 44 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 3 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto rasta *lipdytos grublėtiosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 51; nuotr. 354:2); 23 cm gylyje – 65 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 21 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto – *II lipdytos grublėtiosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 52; nuotr. 354:3); 24 cm gylyje – 41 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 32 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto – *III lipdytos grublėtiosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 53; nuotr. 354:1); 27 cm gylyje – 54 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 18 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto – *IV lipdytos keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 54; nuotr. 354:6); 27 cm gylyje, 72 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 26 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto – *V lipdytos grublėtiosios keramikos šukė* (rad. sqr. Nr. 55; nuotr. 354:5); 28 cm gylyje, 53 cm į Š nuo perkasos P sienelės 38 cm į R nuo ugniavietės kontūro R krašto – *VI lipdytos keramikos šukė*, kuri blogai išdegta, sutrupėjo; 32 cm gylyje – 53 cm į Š nuo perkasos P sienelės ir 30 cm į R nuo ugniavietės kontūro V krašto – *VII lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 56; nuotr. 354:7).

Ugniavietės V dalyje 26 cm gylyje rasta trejetas *deginginių kaulų fragmentų* (pav. 21), iš kurių vienas subyrėjo, o kitus du pavyko išimti (rad. sqr. Nr. 94, 95; nuotr. 354:8, 9).

Perkasos R pakraštyje, kv. F-1–3 24–34 cm gylyje atsidengė skersai tako einanti 59–70 cm pločio *dėmė Nr. 2* (pav. 1:D2; 20:D2; lent. 1:D2; nuotr. 190), kuri įžemyje išsiskyrė juosvai rudu, maišytu užpildu ir plėtėjo iš P į Š. Dėmę išpreparavus, abejose perkasos sienelėse buvo užfiksuotas jos pjūvis. Pjūvyje ji dubens lėkštu dugnu pavidalo (nuotr. 192), į žemį įgilinta 4–7 cm, dugnas į Š, t. y. link daubos žemėja, buvo 28–36 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus.

Perkasos sienelių aprašymas:

Šiaurinė sienelė (pav. 22; nuotr. 193, 194) 6,3 m ilgio, iškasta iki 19 (R) – 26 (V) cm gylgio. Paviršius nelygus, banguotas, iš V į R žemėja 26 cm. Viršuje – 6–7 cm storio vešli velėna. Po ja – nuo 12 (R) iki 20 (V) cm storio buvęs armuo, kurį sudarė tamsiai rudas, molingas dirvožemis. Apačioje – 19 (R) – 26 (V) cm gylyje prasideda rudo molio įžemis. Sienelės R dalyje, 1,1 m į V nuo R galo, kv. F-3 įžemyje yra 7 cm įgilintas 70 cm pločio dubens pavidalo įdubimas su juosvai rudu, maišytu užpildu, kurio dugnas buvo 30 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus.

Pietinė sienelė (pav. 22; nuotr. 195, 196) 6 m ilgio, iškasta iki 22 (V) – 26 (R) gylgio. Paviršius nelygus, banguotas, iš V į R žemėja 24 cm. Viršuje – 8 cm storio vešli velėna. Po ja – nuo 14 (R) iki 20 (V) cm storio buvęs armuo, kurį sudarė tamsiai rudas, molingas dirvožemis. Apačioje – 22 (V) – 26 (R) cm gylyje prasideda rudo molio įžemis. Sienelės R dalyje, 1,25 m į V nuo R galo,

kv. F-1 įžemyje yra 4 cm įgilintas 80 cm pločio dubens pavidalo įdubimas su juosvai rudu, maišytu užpildu, kurio dugnas buvo 38 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus.

Po archeologinių tyrimų perkasa nebuvo užpilta, perduota darbų vykdytojui (priedas 5).

Šurfas Nr. 7 (pav. 1:Š7, 2:Š7; lent. 1:Š7; nuotr. 218–220)

Atmatuotas projektuojamos informacinės rodyklės vietoje (pav. 1:Š7; 2:Š7; lent. 1:Š7). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 218), 35–38 cm gylio (nuotr. 219). Paviršius apaugęs vešle žole, nežymiai žemėja į R-PR pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 28–32 cm storio perartas, mažai humusingas, rudo priemolio dirvožemis su 8–12 cm storio velėna. 28–32 cm gylyje prasideda šviesiai rudo priemolio įžemis (nuotr. 219).

Archeologinio sluoksnių ar radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 220).

Šurfas Nr. 8 (pav. 1:Š8, 2:Š8; lent. 1:Š8; nuotr. 221–223)

Atmatuotas papėdės gyvenvietės PV pakraštyje, aukštumos šlaite, tako T5G trasoje (pav. 1:Š8, 1:Š8; lent. 1:Š8). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 221), 22–35 cm gylio (nuotr. 222). Paviršius apaugęs vešlia žole, žemėja į PV pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 20–25 cm storio perartas, mažai humusingas, molingas dirvožemis su 6–10 cm storio velėna. 20–25 cm gylyje prasideda rudo molio įžemis (nuotr. 222).

Archeologinio sluoksnių ar radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 223)

Šurfas Nr. 9 (pav. 1:Š9, 2:Š9; lent. Š:9; nuotr. 224–226)

Atmatuotas į PV nuo papėdės gyvenvietės teritorijos, miško kelio viduryje, tako T4G trasoje, aukštumos šlaite (pav. 1:Š9, 2:Š9; lent. 1:Š9). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 224), 37–44 cm gylio (nuotr. 225). Žemės paviršius išvažinėtas, supluktas, tarp provėžų susiformavusi velėna. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 35 cm storio tamsiai rudas, maišytas, priemolingas dirvožemis su 5–8 cm storio velėna tarp provėžų. 35 cm gylyje prasideda gelsvai rudo priemolio įžemis, kuriame atsidenė keli natūralūs, pilkšvai melsvi, smulkaus grūdėtumo, 30 x 28 x 20 cm, 22 x 12 x 12 cm, 20 x 13 x 8 cm dydžio ir mažesni akmenys

Archeologinio sluoksnių ar radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 226)

Šurfas Nr. 10 (pav. 1:Š10, 2:Š10; lent. 1:Š10; nuotr. 227–229)

Atmatuotas Kūlupio dešiniojo kranto kyšulyje, papėdės gyvenvietės V krašte, tako T4G

trasoje (pav. 1:Š10, 2:Š10; lent. 1:Š10). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 227), 45–65 cm gylio (nuotr. 228). Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 35–45 cm storio rudas, žvyringas ir akmeningas dirvožemis su 8–14 cm storio velėna. 35–45 cm gylyje prasidėjo priemolingo stambaus žvyro įžemis, kuriame atsidengė du stambūs – 42 x 34 x 23 cm ir 22 x 19 x 11 cm dydžio natūralūs akmenys (nuotr. 228).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 229).

Šurfas Nr. 11 (pav. 1:Š11, 1:Š11; lent. 1:Š11; nuotr. 230–232)

Atmatuotas Kūlupio dešiniojo kranto terasoje, tako T4G trasoje (pav. 1:Š11, 2:Š11; lent. 1:Š11). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 230), 1,0–1,10 m gylio (nuotr. 231). Paviršius lygus, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 71–77 cm storio supiltinis, tamsiai rudas, mažai organiškos, smėlingos žemės sluoksnis su 10–14 cm storio velėna. Po juo atsidengė pirminis žemės paviršius, kurį sudarė 15–20 cm storio juosvo, humusingo, žvyringo dirvožemio sluoksnis. 95–100 cm gylyje prasidėjo šviesiai rudo smulkaus žvyro įžemis (nuotr. 231). Manoma, kad supiltinis sluoksnis sustumdytas XX a. 9 deš. lyginant reljefą šlaitų apželdinimui.

Archeologinio sluoksnių ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 232).

Šurfas Nr. 12 (pav. 1:Š12, 2:Š12; lent. 1:Š12; nuotr. 233–236)

Atmatuotas aikštelės A5 vietoje (pav. 1:Š12, 2:Š12; lent. 1:Š12). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 233), 30–57 cm gylio (nuotr. 234). Paviršius lygus, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 30–46 cm storio žvyringas, maišytas, šiek tiek humusingas dirvožemis su 8–14 cm storio velėna. Po juo ėmė dengtis ledynmečio suneštų akmenų nuogulų sluoksnis. Stambiausias – 54 x 20 x 20 cm dydžio akmuo atsidengė 20 cm gylyje šurfo PR kampe. 26 cm į V nuo jo gulėjo kitas stambus, 35 x 33 x 30 cm dydžio akmuo. Į Š nuo jų 32–46 cm gylyje atsidengė 10 įvairaus dydžio smulkesnių, vienas prie/ant kito gulinčių akmenų, dalis kurių palenda po minėtais stambiais akmenimis (nuotr. 235). Dirvožemyje aptiktas nedidelis degto molio čerpės fragmentas.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 236).

Šurfas Nr. 13 (pav. 1:Š13, 2:Š13; lent. 1:Š13; nuotr. 237–239)

Atmatuotas papėdės gyvenvietės teritorijos Š pakraštyje, spygliuočių miško Š pakraštyje, 1,5 m į P nuo senkelio, informacinės rodyklės IR2 vietoje (pav. 1:Š13, 2:Š13; lent. 1:Š13). 1 x 1 m

dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 237), 63–66 cm gylio (nuotr. 238). Paviršius dirvonuoja, žemėja į Š-ŠR pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 35 cm storio supiltinis, tamsiai rudo, akmeningo, mažai humusingo, priemolingo dirvožemio sluoksnis su 5–8 cm storio velėna. Po juo prasideda pirminis žemės paviršius. Jo viršuje yra 20–25 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro juosvai rudas, mažai organiškas, maišyto priemolio dirvožemis. 57–60 cm gylyje prasideda šviesiai rudo priemolio įžemis, vietomis išvarpytas dirvožemiu užvirusių kurmių urvų (nuotr. 238). Supiltinis sluoksnis suformuotas XX a. 9 deš. šlaitą niveliuojant ir ruošiant užsodinti spygliuočių jaunuolynu.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 239).

Šurfas Nr. 42 (pav. 1:Š42, 2:Š42; lent. 1:Š42; nuotr. 324–326)

Atmatuotas aikštelės A15 Š dalyje, 6 m į PV nuo pamiškės keliuko ir 8 m į PR nuo miško ŠV pakraščio, Minijos kairiojo kranto terasoje (pav. 1:Š42, 2:Š42; lent. 1:Š42). 2 x 2 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 324), 1,05–1,45 m gylio (nuotr. 325). Paviršius dirvonuoja, lygus. Iš viso ištirtas 4 m² plotas.

Viršuje – 75–88 cm storio supiltinis, maišyto, rudo, molingo dirvožemio sluoksnis su 10–12 cm storio velėna. Jame gausu vidutinio dydžio ir smulkių akmenų, šaknų, rasta kelios glazūruotos keramikos ir plastikinio dirbinio šukės. 88–105 cm gylyje pradėjo dengtis gelsvas priemolio įžemis. Jame išryškėjo ŠV-PR kryptimi einantis 1,0–1,12 m pločio tamsios, maišytos, labai akmeningos žemės kontūras. Įdubimas lėkštais šlaitais, žemėja iš PR į ŠV pusę, į įžemį įgilintas 25–40 cm. Dugnas PR dalyje buvo 1,27 m, o ŠV dalyje – 1,45 m gylyje (nuotr. 325). Ties šurfo ŠV kampe įdubime 87 cm gylyje iš sienelės kyšo masyvus akmuo. Manoma, kad tai buvusio upokšnio vaga arba vandeniui nubėgti iškastas griovys, kuris vėliau užpiltas primetant akmenų.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 326).

Šurfas Nr. 43 (pav. 1:Š43, 2:Š43; lent. 1:Š43; nuotr. 327–329)

Atmatuotas aikštelės A15 R pakraštyje, 5 m į PV nuo šurfo Nr. 42, 10 m į PR nuo miško ŠV pakraščio ir 11 m į PV nuo pamiškės keliuko, Minijos kairiojo kranto terasoje (pav. 1:Š43, 2:Š43; lent. 1:Š43). 2 x 2 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 327), 1,45–1,48 m gylio (nuotr. 328). Paviršius dirvonuoja, lygus. Iš viso ištirtas 4 m² plotas.

Viršuje – 80–105 cm storio supiltinis, tamsiai rudas, molingas, maišytas dirvožemio sluoksnis su 10–12 cm storio velėna. Šurfo PR dalyje 57 cm gylyje, supiltinėje maišytoje žemėje, 29 cm į V nuo R sienelės atsidengė stambus, 88 x 56 x 33 cm dydžio, smulkaus grūdėtumo, raudono

granito akmuo, kuris vienu šonu rėmėsi į šurfo P sienelę (nuotr. 328). Po supiltiniu sluoksniu prasideda pirminis žemės paviršius. Jo viršuje – buvęs armuo, kurį sudaro 40–55 cm storio juosvai rudas, priemolingas dirvožemis. 1,40–1,45 m gylyje atsidendė rusvai geltono priemolio įžemis. Jo paviršiumi ŠV-PR kryptimi eina link ŠV galo plėtėjantis 45–80 cm pločio ir iki 28 cm gylio įdubimas – buvusio upokšnio vaga arba iškastas griovys.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 326).

Šurfas Nr. 44 (pav. 1:Š44, 2:Š44; lent. 1:Š44; nuotr. 330–332)

Atmatuotas aukštumos ŠV papėdėje, spygliuočių miško proskynoje, tako T5GA atkarpoje, 45 m į ŠV nuo šurfo Nr. 45 (pav. 1:Š44, 2:Š44; lent. 1:Š44). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 330), 55–63 cm gylio (nuotr. 331). Paviršius žemėja ŠV kryptimi, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Per visą gylį eina 45–47 cm storio tamsiai rudas, molingas dirvožemis su 6–8 cm storio velėna. Po juo 45–47 cm gylyje prasideda rudo molio įžemis (nuotr. 331).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 332).

Šurfas Nr. 45 (pav. 1:Š45, 2:Š45; lent. 1:Š45; nuotr. 333–335)

Atmatuotas aukštumos ŠV šlaite, spygliuočių miško proskynoje, tako T5GA atkarpoje, 25 m į ŠV nuo miško P pakraščio ir 45 m į PR nuo šurfo Nr. 44 (pav. 1:Š45, 2:Š45; lent. 1:Š45). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 333), 1,3–1,56 m gylio (nuotr. 334). Paviršius žemėja Š-ŠV kryptimi, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje 33 cm storio tamsiai rudas priemolingas dirvožemis su 3–5 cm storio velėna. Žemiau tęsiasi 0,95–1,16 m storio pilkšvai rudas, permaišytas priemolis, kuriame pastebėta pavienių smulkių anglies trupinių (nuotr. 334). Manoma, kad šis sluoksnis suformuotas XX a. 9 deš., niveliuojant šlaitą spygliuočių miškui. 1,25–1,5 m gylyje prasideda rudo molio įžemis, kurio paviršius žemėja Š kryptimi.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 335).

Šurfas Nr. 46 (pav. 1:Š46, 2:Š46; lent. 1:Š46; nuotr. 336–338)

Atmatuotas Minijos kairiojo kranto kyšulyje, aikštelės A4 V dalyje (pav. 1:Š46; 2:Š46; lent. 1:Š46), 3 m į P nuo šlaito pradžios ir 2 m į V nuo šurfo Nr. 47. 2 x 1 m dydžio, pailgas R-V kryptimi (nuotr. 336), 45–52 cm gylio (nuotr. 337). Paviršius lygus, nežymiai žemėja į PV pusę, dirvonuoja, apaugęs tankia žole. Iš viso ištirtas 2 m² plotas.

Viršuje – 37–38 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro permaišytas, šakningas, molingas, humusingas, tamsiai rudas dirvožemis su 10–14 cm storio velėna. 37–38 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis, vietomis išvarpytas dirvožemiu užbirusių kurmių urvų (nuotr. 337).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 338).

Šūrfas Nr. 47 (pav. 1:Š47, 2:Š47, 29, 30; lent. 1:Š47; nuotr. 339–344)

Atmatuotas Minijos kairiojo kranto kyšulyje, aikštelės A4 R dalyje (pav. 1:Š47; 2:Š47; lent. 1:Š47), 2 m į R nuo šurfo Nr. 46, 3 m į V-PV nuo šlaito krašto ir 4 m į Š nuo tako T2G. Iš pradžių buvo 2 x 1 m dydžio, pailgas R-V kryptimi (nuotr. 339). PV dalyje atsidengus dėmei, P pusėje padaryta 1 x 1 m dydžio išpjova. Šūrfas tapo L raidės plano, galais atsuktas į R ir P (nuotr. 340). Iš viso jame ištirtas 3 m² plotas, kuris iš Š į P pažymėtas raidėmis A ir B, o iš V į R – skaičiais 1, 2 (pav. 29:I). Šurfo gylis – 35–52 cm. Paviršius dirvonuoja, apaugęs tankia žole, nežymiai žemėja iš ŠV į PR. Iš viso ištirtas 3 m² plotas.

Viršuje – 35–45 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro permaišytas, šakningas, molingas, humusingas, tamsiai rudas dirvožemis su 10–14 cm storio velėna. 35–45 cm gylyje didesnėje šurfo dalyje prasidėjo rudo priemolio įžemis, vietomis išvarpytas dirvožemiu užbirusių kurmių urvų. Kv. A-2 ŠR dalyje, Š pakraštyje, 41 cm gylyje iš sienelės kyšojo 11 cm ilgio ir 21 cm pločio pilkai melsvo, smulkaus grūdėtumo, stambaus akmens fragmentas. Šurfo PV dalyje po armeniu išryškėjo *ugniavietė Nr. 1* (pav. 29:U1; nuotr. 340, 341). 8 cm į PR nuo jos, 25 cm į V nuo kv. B-1 V sienelės ir 94 cm į Š nuo P sienelės, 42 cm gylyje (pav. 29:1) rastas *deginginio vamzdinio kaulo fragmentas* (rad. sqr. Nr. 97; nuotr. 357:1), gulėjęs kurmio urve.

Ugniavietės Nr. 1 aprašymas.

Buvusio armens apačioje 35–38 cm gylyje kv. A-1 P dalyje ir B-1 ŠV pakraštyje pradėjo ryškėti degėsinga, anglinga, juosvai ruda, permaišyto priemolio dėmė, kuri 36–43 cm gylyje, pasiekus įžemį, įgavo netaisyklingo, ŠR-PV kryptimi išlėsto, 73 x 46 cm skersmens ovalo formą (pav. 29:U1; nuotr. 340, 341). Kontūro PV pakraštyje, 25 x 20 cm dydžio plote, pailgame PR-ŠV kryptimi, buvo gausu smulkių, perdegusių ir sutrupėjusių akmenukų, kurių didesniąją dalį sudarė rausvai rudo ir pilkai rausvo, stambaus grūdėtumo granito trupiniai. Iš PV pusės padarytas *ugniavietės pjūvis* (pav. 29:II; nuotr. 342).

Ugniavietė „8“ pavidalo plano, susidedanti iš skirtingo skersmens ir gylio dviejų duobių (nuotr. 343). ŠR pusė buvusi 46–50 cm skersmens, nežymiai išlėsta ŠR-PV kryptimi, dubens pavidalo, iki 60 cm gylio nuo esamo žemės paviršiaus. Viršutinė jos dalis nuarta, o išliko iki 17–18 cm storio į įžemį įgilinta apačia, užpildyta juosvai rudu, degėsinga ir anglinga priemoliu, kuriame

aptikta 11 smulkių akmenų nuoskalų. Jos ŠV dalyje, 78 cm į P nuo šurfo Š sienelės ir 49 cm į R nuo V sienelės 42 cm gylyje (pav. 29:2) rasta *lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 69; nuotr. 357:4), o 80 cm į P nuo šurfo Š sienelės ir 33 cm į R nuo V sienelės 47 cm gylyje (pav. 29:3) rasta *II lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 70; nuotr. 357:3).

Ugniavietės PV pusė ŠV-PR kryptimi išžesto dubens pavidalo, 35 cm ilgio ir 22–25 cm pločio, lėkštesniu dugnu, ties viduriu žemėja link ŠR dalies, į žemį įgilinta iki 12–15 cm. Užpilde labai daug degėsių, surinkta 23 smulkūs, perdegę, sutrupėję rausvai rudo-rausvo granito fragmentai. Jos V dalyje, 1,07 m į P nuo šurfo Š sienelės ir 28 cm į R nuo V sienelės 41 cm gylyje (pav. 29:4) rasta *III lipdytos keramikos grublėtu paviršiumi šukė* (rad. sqr. Nr. 68; nuotr. 357:5), o 95 cm į P nuo šurfo Š sienelės ir 33 cm į R nuo V sienelės tame pačiame gylyje (pav. 29:5) gulėjo *II degintinio kaulo fragmentas* (rad. sqr. Nr. 96; nuotr. 357:2). Dugnas buvo 55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus.

Tarp šių dviejų ugniavietės dalių PV pusėje įsiterpiančiame žemio išsikyšime po užpildu 54 cm gylyje atsidengė 8–6 cm skersmens PV-ŠR kryptimi pailga duobutė, kurioje rasti tampriai sugrūsti vienas ant kito 4 nedideli, perdegę ir trapūs, rausvai rudo, stambaus grūdėtumo granito fragmentai, kurių didžiausias, 8 x 6 x 5 cm dydžio, gulėjo viršuje, aklinau uždengdamas minėtą duobutę. Jos dugnas suapvalintas, atsidengė 66 cm gylyje.

Šurfo sienelių aprašymas:

Kv. A-1 ir B-1 šiaurinė sienelė (pav. 30:I) pailga R-V kryptimi, 2 m ilgio, 38–47 cm gylio. Paviršius iš V į R pusę žemėja 4 cm. Viršuje – 10–12 cm storio velėna. Po ja – 28–32 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Ploniausias jis buvo sienelės V, o storiausias – R dalyje. Žemiau – 38, 42, 45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis. Jame, 55 cm į V nuo sienelės R krašto, 41 cm gylyje kyšo iki 21 cm pločio plokščias akmuo.

Kv. B-1 rytinė sienelė (pav. 30:II) pailga Š-P kryptimi, 1 m ilgio, iškasta iki 46–53 cm gylio. Paviršius iš Š į P žemėja 3 cm. Viršuje – 12–13 cm storio velėna. Po ja – 32 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Apačioje – 44–45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Kv. B-1 pietinė sienelė (pav. 30:III) pailga R-V kryptimi, 1 m ilgio, 46–53 cm gylio. Viršuje – 12–14 cm storio velėna. Po ja – 29–30 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 42–45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Kv. A-2 rytinė sienelė (pav. 30:IV) pailga Š-P kryptimi, 1 m ilgio, 46–48 cm gylio. Viršuje – 12–14 cm storio velėna. Po ja – 31–33 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Kv. A-2 pietinė sienelė (pav. 30:V) pailga Š-P kryptimi, 1 m ilgio, 39–46 cm gylio. Viršu-

je – 12–13 cm storio velėna. Po ja – 25–33 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 38–45 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Kv. A-2 ir A-1 vakarinė sienelė (pav. 30:VI) pailga P-Š kryptimi, 2 m ilgio, iškasta iki 36–41 cm gylio. Viršuje – 10–12 cm storio velėna. Po ja – 25–28 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas, priemolingas dirvožemis. Žemiau – 35–40 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Ugniavietė datuojama I tūkst. – II tūkst. pr. Šūrfas užpiltas (nuotr. 344).

Mitologinio akmens zonos tyrimai

Mitologinio akmens zonoje archeologiniai žvalgymai buvo atlikti aikštelės A6 teritorijoje, aplinkui akmenį, vad. Laumės kūliu su Karvės (kitaip – Velnio) pėda (u. k. 5225).

Akmuo kyšo iš Minijos ir Kūlupio santakos II terasos šlaito ties jos ŠV papėde (pav. 1:Ak1; 2:Ak1; lent. 1:Ak1; nuotr. 48). Jis ovalo pavidalo plano, pailgas ŠV-PR kryptimi, 2,95 m ilgio, iki 1,98 m pločio, 25–85 cm aukščio (nuotr. 49–52). Tai stambiagrūdis pilkšvas granitas, kurio paviršiuje yra keli įdubimai, laikomi pėdomis. Ryškiausias yra ŠV dalyje esantis 17 cm ilgio, 15 cm pločio ir 1,5 cm gylio įdubimas, laikomas karvės (kitų – velnio) pėda (nuotr. 53). Ties viduriu matosi pora 12 x 5 cm ir 10 x 2–4 cm dydžio įdubų, kurios laikomos žmogaus (vaiko) arba laumės pėdomis (nuotr. 54). Archeologinių tyrimų metu aplinkui akmenį buvo žvalgomas 32 m², o detaliai ištirtas 7 m² plotas. Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfuose susidurta su ledynmečiu susiformavusiu akmenų nuogulų sluoksniu.

Aikštelė A6 (pav. 2:A6; lent. 1:A6; nuotr. 48)

Suprojektuota Minijos ir Kūlupio santakos antroje terasoje, į P nuo akmens, vad. Laumės kūliu su Karvės (Velnio) pėda, apie 30 m į P nuo Minijos ir 20 m į R nuo Kūlupio upelio (pav. 2:A6; lent. 1:A6; nuotr. 48). Žemės paviršius dirvonuoja, apaugęs tankia žole, nuožulniai leidžiasi Š-ŠV kryptimi link minėtos santakos I terasos (nuotr. 48). Aikštelė apie 10 m ilgio ir 3 m pločio, pailga PV-ŠR kryptimi. Į jos Š-ŠV pakraštį patenka minėtas mitologinis akmuo, vad. Laumės kūliu. Abipus akmens numatyta įrengti 2 suolus, informacinį stendą ir dviračių stovą.

Aikštelėje žvalgytas 32 m² plotas, o abipus akmens projektuojamų statinių vietoje detaliai ištirtas 7 m² plotas. Archeologinio sluoksnio ir pavienių radinių nerasta.

Šūrfas Nr. 14 (pav. 1:Š14, 2:Š14; lent. 1:Š14; nuotr. 240–242)

Atmatuotas 70 cm į R nuo mitologinio akmens, terasos ŠV šlaite, ties jos papėde (pav. 1:

Š14, 2:Š14; lent. 1:Š14). 2 x 1 m dydžio, pailgas ŠR-PV (24°–216°) kryptimi (nuotr. 240), 26–30 cm gylio (nuotr. 241). Paviršius nuožulniai žemėja į ŠV, link apatinės terasos, apaugęs daugiamete žole. Iš viso ištirtas 2 m² plotas.

Viršuje – 7–25 cm storio tamsiai rudas, žvyringas, šakningas ir akmeningas dirvožemio sluoksnis, kurio paviršiuje susidariusi 5–8 cm storio velėna. Tuoj po velėna ėmė dengtis natūralūs akmenys. I-sis atsidengė 8 cm gylyje ties šurfo ŠV pakraščio viduriu ir 84 cm į PV nuo ŠR sienelės. Jis 46 x 24 x 13 cm dydžio, pailgas ŠV-PR kryptimi. Kitas, 36 x 21 x 19 cm dydžio, Š-P kryptimi pailgas akmuo atsidengė šurfo ŠR dalyje 12 cm gylyje, 21 cm į PR nuo ŠV sienelės ir 24 cm į ŠV nuo PR sienelės. Kiti akmenys 27 x 26 x 12 cm, 23 x 18 x 9 cm, 21 x 18 x 9 cm, 17 x 18 x 6 cm ir pan. dydžio. Jie gulėjo ledynmečio atneštų akmenų nuogulų sluoksnio paviršiuje, geltono, stambaus žvyro įžemyje, kuris ėmė ryškėti 15–17 cm gylyje (nuotr. 241).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 242).

Šurfas Nr. 15 (pav. 1:Š15, 2:Š15; lent. 1:Š15; nuotr. 243–245)

Atmatuotas į PV nuo mitologinio akmens, terasos šlaite (pav. 1:Š15, 2:Š15; lent. 1:Š15). 2 x 1 m dydžio, pailgas ŠR-PV (24°–216°) kryptimi (nuotr. 243), 28–35 cm gylio (nuotr. 244). Paviršius žemėja ŠV kryptimi, apaugęs tankia žole. Iš viso ištirtas 2 m² plotas.

Viršuje – 8–19 cm storio tamsiai rudo, žvyringo dirvožemio sluoksnis su 3–5 cm storio velėna, po kuria pradėjo dengtis ledynmečio suneštų akmenų nuogulų sluoksnis (nuotr. 244). Akmenys įvairaus dydžio, stambaus ir smulkaus grūdėtumo, pilkšvai melsvi, rausvi, pilkšvai rudi ir pan., išsidėstę netvarkingai, gulėjo vienas ant kito. Stambiausi akmenys buvo 42 x 25 x 24 cm, 39 x 36 x 19 cm, 34 x 22 x 20 cm, vidutiniai – 24 x 22 x 12 cm, 23 x 17 x 12 cm, 16 x 15 x 10 cm, smulkesni – 8 x 7 x 5 cm, 7 x 6 x 4 cm, 6 x 4 x 4 cm, 4 x 4 x 3 cm dydžio ir mažesni. Įžemis ėmė ryškėti 12–14 cm gylyje. Jį sudaro rusvai geltonas, akmeningas, stambus žvyras.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 245).

Šurfas Nr. 16 (pav. 1:Š16, 2:Š16; lent. 1:Š16; nuotr. 246–248)

Atmatuotas 70 cm į PV-V nuo mitologinio akmens, terasos šlaite netoli papėdės (pav. 1:Š16; 2:Š16; lent. 1:Š16). 2 x 1 m dydžio, pailgas ŠR-PV (24°–216°) kryptimi (nuotr. 246), 30–38 cm gylio (nuotr. 247). Paviršius žemėja Š-ŠV kryptimi, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 2 m² plotas.

Viršuje – 8–25 cm storio tamsiai rudo, žvyringo dirvožemio sluoksnis su 3–5 cm storio velėna, po kuria dengėsi ledynmečio suneštų akmenų nuogulų sluoksnis (nuotr. 247). Akmenys įvairaus dydžio, stambaus ir smulkaus grūdėtumo, pilkšvai melsvi, rausvi, pilkšvai rudi, gulėjo

vienas ant kito, netvarkingai išsidėstę. Pirmiausia, 58 cm į PV nuo ŠR šurfo sienelės ir 13 cm į ŠV nuo PR sienelės 8 cm gylyje atsidengė stambus, 38 x 24 x 26 cm dydžio smulkaus grūdėtumo rausvo granito akmuo. 40 cm į ŠV nuo jo 10 cm gylyje atsidengė kitas stambus, smulkaus grūdėtumo, pilkšvai melsvas akmuo, kurio iš sienelės kyšojo tik 52 x 23 x 26 cm dydžio PR dalis. Aplinkui šiuos akmenis ir tarp jų geltono, stambaus žvyro įžemyje gulėjo 38 x 37 x 17 cm, 34 x 26 x 18 cm, 26 x 24 x 10 cm, 23 x 16 x 12 cm, 12 x 10 x 8 cm, 7 x 6 x 3 cm ir pan. dydžio akmenys. Įžemis ėmė ryškėti 15–20 cm gylyje.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 248).

Šurfas Nr. 17 (pav. 1:Š17, 2:Š17; lent. 1:Š17; nuotr. 249–251)

Atmatuotas 2 m į R nuo mitologinio akmens, 2 m į PR nuo šurfo Nr. 14 ir 3,3 m į ŠR nuo šurfo Nr. 15 (pav. 1:Š17, 2:Š17; lent. 1:Š17). 1 x 1 m dydžio, orientuotas kraštinėmis į ŠV, ŠR, PR ir PV (nuotr. 249), 30–45 cm gylio (nuotr. 250). Paviršius nežymiai žemėja į PV pusę, dirvonuoja, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 25–27 cm storio tamsiai rudas, žvyringas, akmeningas dirvožemis su 8–10 cm storio velėna. 19–21 cm gylyje pradėjo dengtis natūralūs akmenys, gulintys šviesiai rudo, stambaus žvyro įžemyje. Stambiausias akmuo atsidengė šurfo Š dalyje, 20 cm į PR nuo Š sienelės ir 18 cm į PV nuo ŠR sienelės, 21 cm gylyje. Jis ovalo formos, pailgas Š-P kryptimi, smulkiagrūdis, pilkšvai rausvas, 35 x 30 x 14 cm dydžio. Kiti akmenys mažesni – 20 x 16 x 11 cm, 17 x 14 x 7 cm, 12 x 10 x 5 cm, 8 x 7 x 5 cm ir pan. dydžio (nuotr. 250). Žvyro įžemis atsidengė 25–27 cm gylyje.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 251).

Minijos slėnio zonos tyrimai

Tiriama zona yra į Š-ŠV nuo piliakalnio, vizualinio apsaugos zonos pozonio Š pakraštyje, Minijos upės slėnyje, iš Š ir V pusių apjuosta upės vingio, iš R pusės – dirbamų laukų, o P pusėje – aukštumos (pav. 2:A1–A3; nuotr. 56–61). Jos Š ir P dalyje yra po pakilumą, kurias skiria bevardis Minijos intakas. Slėnio P pakraštyje slūgso šlapia ir vandeninga bevardžio upelio žiočių senvagė. Įstrižai zonos ŠR-PV kryptimi praeina lauko keliukas, vedantis prie Minijos (pav. 1, 2).

Slėnio Š dalyje projektuojama automobilių aikštelė A1 ir lauko tualetas, o P pakilumoje – poilsinė aikštelė A2 su lauko baldais ir laužavieta. Nuo aikštelės A1 minėtu keliuku ir palei tiriamos zonos R kraštą suprojektuoti takai T1 ir T2M, o prie tako T1 – apžvalgos aikštelė A3.

Tyrimų metu buvo žvalgomos projektuojamų statinių, takų ir aikštelių vietos bei iškasta 10 žvalgomųjų šurfų (Nr. 18–27): aikštelėje A1 – šurfai Nr. 18 ir 19, aikštelėje A2 – šurfai Nr. 23 ir

24, aikštelėje A3 – šurfas Nr. 26, lauko tualetu vietoje – šurfas Nr. 20, tako T1 trasoje – šurfas Nr. 25, tako T2M trasoje – šurfai Nr. 21 ir 22 (pav. 1, 2). Iš viso buvo išžvalgytas 1935 m² plotas, o pilnai ištirtas 10 m² plotas. Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta.

Takas T1 (pav. 2:T1; nuotr. 32, 56, 58–61)

Prasideda nuo aikštelės A1 ir eina PR kryptimi tiriamos teritorijos R pakraščiu palei bevardžio upelio dešinįjį krantą (pav. 2:T1; nuotr. 56, 58). Nuo sankirtos su taku T6 pasuka PV kryptimi, kertą minėtą upelį ir, aplenkdamas anotacinį piliakalnio ženklą (nuotr. 32), šaltiniuotu, netvaringai akmenimis grįstu senkeliu kyla šlaitu į aukštumą, kurioje susiduria su terasuotu taku TT ir taku T2G. Siekiant apeiti šaltiniuotą šlaitą, po projekto korekcijos tako paskutinei atkarpai buvo pasirinktas slėnio P pakraštys, kuriame jis įsilieja į taką T2M (nuotr. 60). Iš viso buvo žvalgomas 380 m² plotas, kuriame iškastas šurfas Nr. Š25. Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Takas T2M (pav. 2:T2M; nuotr. 56, 57, 61)

Prasideda nuo aikštelės A1 (nuotr. 56) ir eina PV kryptimi Minijos kairiaja pakrante kirsdamas aikštelę A2 (pav. 2:T2M; nuotr. 57). Pagal pirminį projektą toliau jis turėjo šlaitu kilti į aukštumą, tačiau po projekto korekcijos slėnio P pakraščiu buvo pasuktas R kryptimi iki šlaite esančios griovos, kuria kyla į aukštumą (nuotr. 61), ties sankirta su terasuotu taku TT įsiliedamas į papėdės gyvenvietės teritorijoje esančią atkarpą T2G. Tako trasoje buvo žvalgomas 300 m² plotas, kuriame iškasti 2 šurfai (Nr. 21, 22). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A1 (pav. 2:A1; lent. 1:A1; nuotr. 56)

Suprojektuota Minijos kairiajame krante, slėnio Š dalyje stūksančioje pakilumoje (nuotr. 56 II plane). Joje numatyta įrengti automobilių stovėjimo aikštelę (pav. 2:A1; lent. 1:A1). Teritorija dirvonuoja, apaugusi drėgmę mėgstančia žole. Joje buvo žvalgomas 96 m² plotas, kuriame ištirti 2 šurfai (Nr. 18, 19). Nustatyta, kad pakiluma sąnašinio smėlio. Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A2 (pav. 2:A2; lent. 1:A2; nuotr. 56, 57)

Suprojektuota Minijos kairiajame krante, slėnio P dalyje stūksančioje pakilumoje (pav. 2:A2; lent. 1:A2; nuotr. 56 kairėje pusėje; 57). Joje numatyta įrengti poilsiavietę su pliažu. Pakilumą iš Š, R ir P pusių juosia bevardis upelis ir pelkėta jo žiočių senvagė. Didesnioji, R dalis dirvonuoja, o V apaugusi menkaverčiais želdiniais, kurie baigiami plynai iškirsti. Joje buvo

žvalgomos 1123 m² plotas, kuriame iškasti 2 šurfai (Nr. 23, 24). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A3 (pav. 2:A3; lent. 1:A3; nuotr. 58, 59)

Suprojektuota bevardžio upelio dešiniajame krante, priešais piliakalnį, tako T1 trasoje (pav. 2:A3; lent. 1:A3; nuotr. 58 II plane; 59 I plane), skirta piliakalnio panoramai apžvelgti. Paviršius lygus, dirvonuoja. Joje žvalgytas 36 m² plotas, kuriame iškastas šurfas Nr. 26.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Šurfas Nr. 18 (pav. 1:Š18, 2:Š18; lent. 1:Š18; nuotr. 252–254)

Atmatuotas 60 m į R nuo Minijos upės kranto ir 21 m į V nuo lauko keliuko, pakilumoje, aikštelės A1 ŠV dalyje (pav. 1:Š18, 2:Š18; lent. 1:Š18). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 252), 1,72 m gylio (nuotr. 253). Paviršius lygus, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 10–14 cm storio velėna. Po ja prasideda horizontaliai sluoksniuotas, drėgnas, sąnašinis, suplautas upės, rusvas smėlis, kurio tarp sluoksniai rudesni, žvyringi. Sluoksniai – 5–14 cm, tarp sluoksniai – 3–8 cm storio. Iš viso suskaičiuota 12 sluoksnių ir 12 tarp sluoksnių. 1,6 m gylyje prasideda drėgnas, gruntinio vandens persunktas, nežymiai žvyringas rusvai geltonas smėlis.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 254).

Šurfas Nr. 19 (pav. 1:Š19, 2:Š19; lent. 1:Š19; nuotr. 255–257)

Atmatuotas 70 m į R nuo Minijos upės kranto, 10 m į PR nuo šurfo Nr. 18 ir 8 m į V nuo lauko keliuko, pakilumoje, aikštelės A1 R dalyje (pav. 1:Š19, 2:Š19; lent. 1:Š19). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 255), 1,8 m gylio (nuotr. 256). Paviršius nežymiai žemėja į P, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 6–12 cm storio velėna. Po ja – 13–19 cm storio perdžiuvusio, supustyto, geltono smėlio sluoksnis. Žemiau tęsiasi 1,35 m storio drėgnas, horizontaliai sluoksniuotas, upės suplautas (sąnašinis), rusvas smėlis, kurio tarp sluoksniai rudesni, žvyringi (nuotr. 256). Sluoksniai – 4–12 cm, tarp sluoksniai – 4–7 cm storio. Iš viso suskaičiuota 14 sluoksnių ir 14 tarp sluoksnių. 1,6 m gylyje prasideda drėgnas, gruntinio vandens persunktas rusvai geltonas, žvyringas smėlis.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 257).

Šurfas Nr. 20 (pav. 1:Š20, 2:Š20; lent. 1:Š20; nuotr. 258–260)

Atmatuotas 55 m į R nuo Minijos upės kranto, 30 m į V nuo lauko keliuko ir 25 m į PV

nuo šurfo Nr. 19, pakilumoje, lauko tualetu vietoje (pav. 1:Š20; 2:Š20; lent. 1:Š20). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 258), gylis – 1,9 m (nuotr. 259). Paviršius nežymiai žemėja į P, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 6–8 cm storio velėna. Po ja – 12–15 cm storio mažai humusingas, smėlingas dirvožemis. Žemiau tęsiasi 1,6–1,7 cm storio horizontaliai sluoksniuotas, drėgnas, upės suplautas (sąnašinis), rusvas smėlis, kurio tarp sluoksniai žvyringi, rudesni (nuotr. 259). Iš viso suskaičiuota 16 sluoksnių ir 16 tarp sluoksnių. Sluoksniai – 4–11 cm, tarp sluoksniai – 2–5 cm storio. Iš jų išsiskyrė 1,0–1,05 m gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengęs 17–24 cm storio, balto, švaraus smėlio sluoksnis. Žemiau jo smėlis drėgnas, persunktas vandens. 1,85–1,9 cm gylyje prasideda smulkus rusvas žvyras.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 260).

Šurfas Nr. 21 (pav. 1:Š21, 2:Š21; lent. 1:Š21; nuotr. 261–263)

Atmatuotas 82 m į R nuo Minijos kairiojo kranto, 37 m į P nuo šurfo Nr. 19 ir 32 m į PR nuo šurfo Nr. 20, pakilumos PR šlaite, tako T2M trasoje (pav. 1:Š21; 2:Š21; lent. 1:Š21). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 261), 1,28–1,30 m gylis (nuotr. 262). Paviršius nežymiai žemėja PR kryptimi, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 32–35 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, humusingas dirvožemis su 6–12 cm storio velėna (nuotr. 262). Po juo – 90–95 cm storio drėgnas, horizontaliais sluoksniais upės suplautas (sąnašinis) rusvas smėlis, kuriuo tarp sluoksniai žvyringi, rusvi. Iš viso suskaičiuota 9 sluoksniai ir 9 tarp sluoksniai. 1,28–1,30 m gylyje prasideda rusvai geltonas žvyringas smėlis, persunktas gruntinio vandens.

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 263).

Šurfas Nr. 22 (pav. 1:Š22, 2:Š22; lent. 1:Š22; nuotr. 264–266)

Atmatuotas 85 m į R nuo Minijos kairiojo kranto ir 47 m į P nuo šurfo Nr. 21, pakilumos ŠR šlaite, tako T2M trasoje (pav. 1:Š22, 2:Š22; lent. 1:Š22). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 264), 80–86 cm gylis (nuotr. 265). Paviršius nežymiai žemėja ŠR kryptimi, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 34–41 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, drėgnas, smėlingas dirvožemis su 6–10 cm storio velėna. Po juo – sąnašinis (suplautas upės), 35–40 cm storio priemolingo, šviesiai rudo smėlio sluoksnis, persunktas gruntinio vandens. 70–74 cm gylyje prasideda smėlingas, šviesiai rudas priemolis, persunktas gruntinio vandens (nuotr. 265).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 266).

Šurfas Nr. 23 (pav. 1:Š23, 2:Š23; lent. 1:Š23; nuotr. 267–269)

Atmatuotas 65 m į R nuo Minijos kranto ir 30 m į PV nuo šurfo Nr. 22, pakilumos PR dalyje (pav. 1:Š23, 2:Š23; lent. 1:Š23). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 267), 85–90 cm gylio (nuotr. 268). Paviršius nežymiai žemėja PR kryptimi, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 42–45 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, nežymiai humusingas dirvožemis su 7–15 cm storio velėna. Žemiau – 40–42 cm storio drėgnas, horizontaliais sluoksniais upės suplautas (sąnašinis) rudas smėlis. 85–90 cm gylyje prasideda gruntinio vandens persunktas gelsvai rudas smėlis (nuotr. 268).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 269).

Šurfas Nr. 24 (pav. 1:Š24, 2:Š24; lent. 1:Š24; nuotr. 270–272)

Atmatuotas 70 m į R nuo Minijos kranto, 35 m į PV nuo šurfo Nr. 22 ir 15 m į PR nuo šurfo Nr. 23, pakilumoje (pav. 1:Š24, 2:Š24; lent. 1:Š24). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 270), 90 cm gylio (nuotr. 271). Paviršius lygus, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 44–46 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, humusingas dirvožemis su 11–14 cm storio velėna. Žemiau – 43–47 cm storio drėgnas, horizontaliais sluoksniais upės suplautas (sąnašinis), rudas smėlis. 85–90 cm gylyje prasideda gruntinio vandens persunktas gelsvai rudas smėlis (nuotr. 271).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 272).

Šurfas Nr. 25 (pav. 1:Š25, 2:Š25; lent. 1; nuotr. 273–275)

Atmatuotas 135 m į R nuo Minijos kranto, 50 m į PR nuo šurfo Nr. 21 ir 50 m į ŠR nuo šurfo Nr. 22, bevardžio upelio dešiniajame krante, tako T1 trasoje (pav. 1:Š25, 2:Š25; lent. 1:Š25). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 273), 72–77 cm gylio (nuotr. 274). Paviršius lygus, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 42–44 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 5–8 cm storio velėna. Po juo – 25–28 cm storio sąnašinis (upės suplautas), šviesiai rudas smėlis. 70–75 cm gylyje prasideda rusvai geltonas smėlis (nuotr. 274).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 275).

Šūrfas Nr. 26 (pav. 1:Š26, 2:Š26; lent. 1:Š26; nuotr. 276–278)

Atmatuotas 55 m į PR nuo šurfo Nr. 25 ir 80 m į R nuo šurfo Nr. 24, aikštelės A3 vietoje (pav. 1:Š26, 2:Š26; lent. 1:Š26). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 276), 90–95 cm gylio (nuotr. 277). Paviršius lygus, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 8–18 cm velėna. Po ja – 62–72 cm storio pilkai rudas, sąnašinis, mažai humusingo smėlio dirvožemis, persunktas gruntinio vandens. 80 cm gylyje prasidėjo rudo priemolio žemis, iš kurio sparčiai ėmė kauptis gruntinis vanduo (nuotr. 277).

Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 278).

Kartenos Lurdo zonos tyrimai

Tiriama teritorija yra į vizualinio apsaugos zonos pozonio V pakraštyje, Minijos upės ir jos intako Kūlupio kairiųjų krantų aukštumoje ir jos terasose. Iš Š pusės ją supa Minijos, iš R – Kūlupio slėniai, iš P – dirbami laukai, iš V – miškas. Jos V pakraštyje įrengtas Kartenos Lurdas, kurį sudaro medinė koplyčia, prieš ją stūksanti betoninė Kristaus su kryžiumi skulptūra, į ŠR nuo koplyčios terasos šlaite išmūryta akmeninė grotas su Švč. Lurdo Marijos skulptūra bei priešais ją esantis gydomąja galia pasižymintis šaltinis (paverstas šuliniu). Nuo Lurdo link Kartenos miestelio palei Miniją veda senkelis, kuriuo numatoma tiesti taką T4L. Į R nuo Lurdo yra dirvonuojanti laukymė, kurioje auga keletas vaismedžių. Čia numatoma įengti automobilių aikštelę A7. Nuo jos ŠR kryptimi palei Kūlupio kairiojo kranto skardį projektuojamas takas T3, prie kurio numatoma įrengti 4 apžvalgos aikšteles (A8, A9, A10 ir A11).

Tyrimų metu buvo žvalgomos takų ir aikštelių vietos bei iškasta 14 šurfų (Nr. 28–41): tako T4L trasoje – šurfai Nr. 28–31, informacinės rodyklės, suolų ir pievelės priešais Lurdą vietoje – šurfai Nr. 32–34, aikštelėje A7 – šūrfas Nr. 35, lauko tualetas vietoje – šūrfas Nr. 36, aikštelėje A8 – šūrfas Nr. 37, aikštelėje A9 – šūrfas Nr. 38, aikštelėje A10 – šūrfas Nr. 40, tako T3 trasoje – šurfai Nr. 39 ir 41. Iš viso buvo išžalgytas – 1190 m², o šurfais ištirtas 14 m² plotas. Archeologinio sluoksnio liekanų ar pavienių archeologinių radinių nerasta.

Takas T2L (pav. 2:T2L).

Jungia automobilių aikštelę A7 su Lurdu ir taku T4L. Suprojektuotas esamo gruntinio kelio vietoje. Žvalgymai atlikti 30 m ilgio ir 2 m ilgio atkarpoje, į Š nuo kurios esančioje pievoje iškastas šūrfas Nr. 34. Iš viso žvalgytas 60 m², o ištirtas 1 m² plotas. Tako aplinkoje ir šurfe aptikta XX a. I p. stovėjusios sodybos pėdsakų. Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Takas T3 (pav. 2:T3; nuotr. 70, 73, 75)

Suprojektuotas aukštumos PR pakraščiu, palei Kūlupio kairiojo kranto skardį, skirtas upelio slėniui apžvelgti. Prasideda nuo aikštelės A7 (nuotr. 70) ir leidžiasi šlaitu žemyn (nuotr. 73, 75) iki kitapus upelio esančio tako T5G. Trasoje suprojektuotos 3 apžvalgos aikštelės (A8–A10). Tako teritorija dirvonuoja, apaugusi menka žole. Žvalgymai atlikti 200 m ilgio ir 1,5 m pločio ruože, kuriame iškasti 2 šurfai (nr. 39, 41). Iš viso žvalgytas 300 m², o pilnai ištirtas 2 m² plotas.

Takas T4L (pav. 3:T4L; nuotr. 62–66)

Suprojektuotas aukštumos Š krašto šlaitu, palei Minijos kairįjį krantą, senkelio vietoje 5 (nuotr. 62–64). Žvalgoma buvo 240 m ilgio ir 3 m pločio tako atkarpa, kurioje iškasti 4 šurfai (Nr. 28–31). Nustatyta, kad senkelis formuotas dirbtinai, nukasant dalį šlaito. Pačiame šlaito viršuje senkelis status, šaltiniuotas, netvarkingai išgrįstas akmenimis (nuotr. 66). Žvalgomieji tyrimai atlikti 720 m², o pilnai ištirtas 4 m² plotas. Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A7 (pav. 2:A7; lent. 1:A7; nuotr. 67, 68)

Suprojektuota priešais Lurdą esančios laukymės PR dalyje, Kūlupio kairiojo kranto aukštumoje (pav. 2:A7; lent. 1:A7). Teritorija dirvonuoja, šalia auga vaismedžiai, paviršius lygus, nežymiai žemėja P-PV kryptimi (nuotr. 67, 68). Iš viso žvalgytas 42 m², ištirtas 1 m² plotas (šurfas Nr. 35). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A8 (pav. 2:A8; lent. 1:A8; nuotr. 70)

Suprojektuota 25 m į ŠR nuo aikštelės A7, tako T3 pradžioje, prie Kūlupio skardžio (pav. 2:A8; lent. 1:A8). Teritorija išvažinėta, dirvonuoja, paviršius žemėja į PV (nuotr. 70). Joje žvalgytas 16 m², ištirtas 1 m² plotas (šurfas Nr. 36). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A9 (pav. 2:A9; lent. 1:A9; nuotr. 71, 72)

Suprojektuota 50 m į Š nuo aikštelės A8, šalia tako T3, terasoje ties Kūlupio skardžiu (pav. 2:A9; lent. 1:A9; nuotr. 71, 72). Paviršius žemėja į Š-ŠV, dirvonuoja. Žvalgytas 15 m², ištirtas 1 m² plotas (šurfas Nr. 37). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A10 (pav. 2:A10; lent. 1:A10; nuotr. 74, 75)

Suprojektuota 45 m į ŠR nuo aikštelės A9, šalia tako T3, Kūlupio pakrantėje (pav. 2:A8; lent. 1:A10). Paviršius nelygus, nukastas, dirvonuoja, vietomis kyšo akmenys, ties viduriu P-Š

kryptimi prakastas griovys (nuotr. 74 II plane). Žvalgytas 12 m², ištirtas 1 m² plotas (šurfas Nr. 37). Archeologinio sluoksnio arba pavienių radinių nerasta.

Aikštelė A11 (pav. 2:A11; lent. 1:A11)

Suprojektuota 15 m į PR nuo aikštelės A10, atokiau nuo tako T3, į Kūlupio vingio slėnį įsiterpiančiame terasos kyšulyje (pav. 2:A11; lent. 1:A11). Teritorija dirvonuoja, apaugusi jaunais lapuočiais medžiais. Paviršius išgaubtas, žemėja link kyšulio kraštų. Joje žvalgytas 36 m² plotas. Archeologinio sluoksnio pėdsakų arba pavienių radinių nerasta.

Šurfas Nr. 28 (pav. 1:Š28, 2:Š28; lent. 1:Š28; nuotr. 282–284)

Atmatuotas 40 m į V nuo mitologinio akmens, į Minijos ir Kūlupio santaką įsiterpiančios terasos kyšulyje, 2 m į V nuo jo R-ŠR galo ir po 2 m nuo Š ir PR krašto (pav. 1:Š28, 2:Š28; lent. 1:Š28). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 282), 52–60 cm gylio (nuotr. 283). Paviršius žemėja link kraštų, dirvonuoja. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 27–33 cm storio tamsiai rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 6–11 cm storio, puria velėna. 27–33 cm gylyje prasideda rusvo, drėgno smėlio įžemis (nuotr. 283).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 284).

Šurfas Nr. 29 (pav. 1:Š29, 2:Š29; lent. 1:Š29; nuotr. 285–287)

Atmatuotas 25 m į PV nuo šurfo Nr. 28 ir 5 m nuo terasos Š krašto, miško keliuko Š pakraštyje, tako T4 trasoje (pav. 1:Š29, 2:Š29; lent. 1:Š29). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 285), 55–63 cm gylio (nuotr. 287). Paviršius lygus, išvažinėtas, apaugęs reta žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 46–55 cm storio tamsiai rudos spalvos, smėlingas, link šlaito, t. y. į ŠV pusę storėjantis dirvožemis. Po juo 46–55 cm gylyje atsidengė šviesiai rudo smėlio įžemis (nuotr. 286).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 287).

Šurfas Nr. 30 (pav. 1:Š30, 2:Š30; lent. 1:Š30; nuotr. 288–290)

Atmatuotas 75 m į PV nuo šurfo Nr. 29, šalia miško keliuko PR krašto, tako T4 trasoje (pav. 1:Š30, 2:Š30; lent. 1:Š30). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 288), 50–62 cm gylio (nuotr. 289). Paviršius dirvonuoja, žemėja į ŠV pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 40–45 cm storio rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 8–14 cm storio, puria velėna. 40–45 cm gylyje prasideda tamsiai geltono priemolio įžemis (nuotr. 289).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 290).

Šūrfas Nr. 31 (pav. 1:Š31, 2:Š31; lent. 1:Š31; nuotr. 291–293)

Atmatuotas 45 m į PV nuo šurfo Nr. 30, miško keliuko ir terasos ŠV pakraštyje, tako T4 trasoje (pav. 1:Š31, 2:Š31; lent. 1:Š31). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 291), 66–68 cm gylio (nuotr. 292). Paviršius dirvonuoja, vos žemėja į Š pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 60–62 cm storio rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 6–10 cm storio velėna. 60–62 cm gylyje prasideda tamsiai geltono priemolio įžemis (nuotr. 292).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 293).

Šūrfas Nr. 32 (pav. 1:Š32, 2:Š32; lent. 1:Š32; nuotr. 294–296)

Atmatuotas 50 m į P-PV nuo šurfo Nr. 31 ir 2 m į R nuo keliuko, aukštumos ŠV pakraštyje, informacinės rodyklės IR2 vietoje (pav. 1:Š32, 2:Š32; lent. 1:Š32). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 294), 30–37 cm gylio (nuotr. 295). Paviršius dirvonuoja, žemėja į ŠV-V pusę. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 25 cm storio rudas, nehumusingas, smėlingas dirvožemis su 4–8 cm storio puria velėna. 25 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis (nuotr. 295).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 296).

Šūrfas Nr. 33 (pav. 1:Š33, 2:Š33; lent. 1:Š33; nuotr. 297–299)

Iškastas 20 m į PR nuo šurfo Nr. 32, 20 m į R-ŠR nuo koplyčios ir 7 m į ŠR nuo lauko keliuko, aukštumos ŠV pakraštyje (pav. 1:Š33, 2:Š33; lent. 1:Š33). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 297), 51–57 cm gylio (nuotr. 298). Paviršius lygus, apaugęs daugiamete žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 44–45 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 10–12 cm storio velėna. Dirvožemyje rasta XX a. I pusei būdingų raudonų plytų duženų. 44–45 cm gylyje prasideda rusvo, drėgno smėlio įžemis (nuotr. 298).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 299).

Šūrfas Nr. 34 (pav. 1:Š34, 2:Š34; lent. 1:Š34; nuotr. 300–302)

Atmatuotas 35 m į PR nuo koplyčios, 20 m į PR nuo šurfo Nr. 33 ir 10 m į ŠR nuo lauko keliuko, tako T2L aplinkoje (pav. 1:Š34, 2:Š34; lent. 1:Š34). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio dalis (nuotr. 300), nuo 55–62 iki 80 (PV dalyje) cm gylio (nuotr. 301). Paviršius nelygus,

banguotas, apaugęs daugiamete žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 20–22 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, humusingas dirvožemis su vešlia, 8–12 cm storio velėna. Žemiau prasideda iki 25 cm storio perstumdytos, smėlingos ir priemolingos žemės sluoksnis. Po juo 43 cm gylyje atsidendė tamsiai geltono – rusvo priemolio įžemis. Šurfo PV kampe tame pačiame gylyje atsidendė duobės fragmentas, kurio kontūro skersmuo 43 cm. Ji užpildyta permaišyta priemolinga, labai drėgna žeme, kurioje rasta pora raudonų plytų fragmentų ir aprūdijęs geležinės spygliuotos vielos gabalas. Duobės dugnas pasiektas 80 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Jį pasiekus, sparčiai pradėjo kauptis gruntinis vanduo.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 302).

Šurfas Nr. 35 (pav. 1:Š35, 2:Š35; lent. 1:Š35; nuotr. 303–305)

Atmatuotas 55 m į R nuo koplyčios, 20 m į R nuo šurfo Nr. 34 ir 14 m į Š nuo lauko keliuko, aikštelėje A7 (pav. 1:Š35, 2:Š35; lent. 1:Š35). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 303), 38–40 cm gylio (nuotr. 304). Paviršius nelygus, išvažinėtas, apaugęs daugiamete žole, žemėja P kryptimi. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 31–32 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, smėlingas, mažai humusingas dirvožemis su 6–10 cm storio velėna. 31–32 cm gylyje prasideda geltonai rusvo, drėgno smėlio įžemis (nuotr. 304).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 305).

Šurfas Nr. 36 (pav. 1:Š36, 2:Š36; lent. 1:Š36; nuotr. 306–308)

Atmatuotas 65 m į ŠR nuo koplyčios ir 25 m į Š-ŠR nuo šurfo Nr. 35, lauko tualetu vietoje (pav. 1:Š36, 2:Š36; lent. 1:Š36). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 306), 36–45 cm gylio (nuotr. 307). Paviršius žemėja į PR, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 28–35 cm storio buvęs armuo, kurį sudaro tamsiai rudas, mažai organiškas, priemolingas dirvožemis su 8–10 cm storio velėna. 28–35 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis.

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 308).

Šurfas Nr. 37 (pav. 1:Š37, 2:Š37; lent. 1:Š37; nuotr. 309–311)

Atmatuotas 40 m į ŠR nuo šurfo Nr. 35 ir 2 m į V nuo Kūlupio šlaito, aikštelės A8 vietoje (pav. 1:Š37, 2:Š37; lent. 1:Š37). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 309), 27–30 cm gylio (pav. 310). Paviršius išvažinėtas, ties viduriu Š-P kryptimi praeina provėža. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Per visą gylį eina juosvai rudas, humusingas, žvyringas dirvožemis. 27–30 cm gylyje prasidėjo molingo, tamsiai rudo, smulkaus žvyro įžemis (nuotr. 310).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 311).

Šūrfas Nr. 38 (pav. 1:Š38, 2:Š38; lent. 1:Š38; nuotr. 312–314)

Atmatuotas 35 m į ŠR nuo šurfo Nr. 37, į Kūlupio slėnį įsiterpiančios aukštumos kyšulyje, aikštelės A9 vietoje (pav. 1:Š38, 2:Š38; lent. 1:Š38). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 312), 30–38 cm gylio (nuotr. 313). Paviršius žemėja į PV, apaugęs menku žolės sluoksniu. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 12–30 cm storio tamsiai rudas, humusingas, žvyringas dirvožemis su 2–3 cm storio menka velėna. 12–30 cm gylyje prasideda molingo smulkaus žvyro įžemis (nuotr. 313).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 314).

Šūrfas Nr. 39 (pav. 2:Š39, 3:Š39; lent. 1; nuotr. 315–317)

Atmatuotas 55 m į ŠR nuo šurfo Nr. 38, Kūlupio šlaito pakraštyje, tako T3 trasoje (pav. 1:Š39, 2:Š39; lent. 1:Š39). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 315), 24–38 cm gylio (nuotr. 316). Paviršius išgaubtas, žemėja į PV ir nežymiai į Š, apaugęs menka žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 14–20 cm storio juosvai rudas, mažai humusingas, priesmėlingas dirvožemis su menka, 3–4 cm storio velėna. 14–20 cm gylyje prasideda rudo priemolio įžemis (nuotr. 316).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 317).

Šūrfas Nr. 40 (pav. 1:Š40, 2:Š40; lent. 1:Š40; nuotr. 318–320)

Atmatuotas 40 m į R-ŠR nuo šurfo Nr. 39 ir 5 m į Š nuo Kūlupio šlaito, aikštelės A10 vietoje (pav. 1:Š40, 2:Š40; lent. 1:Š40). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 318), 15–25 cm gylio (nuotr. 319). Paviršius žemėja į P, apaugęs menka žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 15 cm storio tamsiai rudas, mažai humusingas, labai žvyringas dirvožemis su 5–8 cm storio velėna. 15 cm gylyje prasideda rudo, stambaus žvyro įžemis su stambiais ir mažesniais, 44 x 35 cm, 38 x 18 cm, 35 x 30 cm, 24 x 18 cm, 15 x 3 cm, 15 x 8 cm ir pan. dydžio natūraliais, vienas prie kito tampriai priglundusiais akmenimis, sudarančiais ledynmečio akmenų nuogulų sluoksnį (nuotr. 319).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šūrfas užpiltas (nuotr. 317).

Šurfas Nr. 41 (pav. 1:Š41, 2:Š41; lent. 1:Š41; nuotr. 321–323)

Atmatuotas 20 m į ŠR nuo šurfo Nr. 40, Kūlupio slėnio terasos kyšulyje, 6 m į P nuo jo Š krašto, 6 m į ŠV nuo jo PR krašto ir 20 m į V nuo R galo, tako T3 trasoje (pav. 1:Š41, 2:Š41; lent. 1:Š41). 1 x 1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis (nuotr. 321), 55–58 cm gylio (nuotr. 322). Paviršius žemėja į R pusę, apaugęs žole. Iš viso ištirtas 1 m² plotas.

Viršuje – 35–42 cm storio tamsiai rudas, smėlingas, humusingas dirvožemis, kuriame gausu medžių šaknų, o paviršiuje susidaręs purus, 10–16 cm storio velėnos sluoksnis. 35–42 cm gylyje prasideda geltono smėlio įžemis, išvarpytas kurmių urvų, užbirusių dirvožemiu (nuotr. 210).

Archeologinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Šurfas užpiltas (nuotr. 323).

IŠVADOS

1. Kartenos piliakalnio su gyvenviete teritorijoje ir apsaugos zonoje 2012 m. detaliai buvo ištirtas 143,36 m² plotas, o archeologiniai žvalgymai atlikti 6250 m² plote.

2. Piliakalnio aikštelėje archeologinis sluoksnis smarkiai apnaikintas armens ir karinių įtvirtinimų. Rytinėje aikštelės dalyje išliko 4–6 cm storio apatinis archeologinio sluoksnio horizontas, virš kurio – 28–29 cm storio buvusio armens sluoksnis.

3. Piliakalnyje stovėjo stulpinės konstrukcijos antžeminiai statiniai. Jų stulpavietės apskrito arba nežymiai išęsto ovalo plano, 22–33 cm (rečiau – 36–40 cm) skersmens, 9–32 cm įgilintos į žemį, išsidėsčiusios eilėmis 10–58 cm atstumu viena nuo kitos. Pjūvyje jos pusapskritimio, dubens ir link dugno siaurėjančio cilindro formos, kai kurios su laipteliu vienoje pusėje. Tarpai tarp statinių siekė 85–120 cm. Dalis stulpų ties pagrindu buvę ratu ar pusrėčiu apdėti akmenimis.

4. Piliakalnio ŠV papėdėje aptiktas 35–47 cm storio archeologinis sluoksnis, esantis po 80–86 cm storio supiltiniu ir paviršinės erozijos suneštu sluoksniu.

5. Aukštumoje esančios papėdės gyvenvietės archeologinis sluoksnis smarkiai apnaikintas arimo ir melioracijos. Nuo pakilesnių vietų jis nuartas arba nustumdytas daubų užlyginimui, nustumdytose vietose išliko tik žemyje įgilintos ugniavietės.

6. Piliakalnio rytinėje papėdėje aptiktas 10–14 cm storio archeologinis sluoksnis, esantis po 32–42 cm storio buvusio arimo sluoksniu. Šios papėdės gyvenvietės teritorijos ribų nustatymui reikalingi papildomi žvalgomieji archeologiniai tyrimai.

7. Mitologinio akmens, Kartenos Lurdo ir Minijos slėnio teritorijoje archeologinio sluoksnio arba pavienių archeologinių radinių nerasta.

8. Piliakalnis su gyvenviete datuojami I tūkst. II p. – XIII a.

9. Tyrimų metu surinkta 14 individualių radinių ir 136 masinės medžiagos pavyzdžiai (lipdyta, apžiesta ir žiesta keramika, degintiniai kaulai, šovinių tūtos ir pan.). Archeologiniai radiniai datuojami X–XVII a., kiti muziejinę vertę turintys dirbiniai – XIX–XX a.

10. Radiniai, grafinės medžiagos originalai ir ataskaitoje nepanaudota tyrimų fiksacijos medžiaga saugoma Kretingos muziejuje.

Archeologas

Julius Kanarskas

Kretinga, 2012-10-22